

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Варшавська школа економіки
Балтійська Міжнародна Академія
Клайпедський університет, Литва
Грузинський технічний університет
Херсонський Національний технічний університет
Криворізькій державний педагогічний університет
Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

МАТЕРІАЛИ
XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»
Присвячена 60-річчю кафедри соціології і публічного управління

13 грудня 2024 р.
м. Харків, Україна

Харків 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Варшавська школа економіки
Балтійська Міжнародна Академія
Клайпедський університет, Литва
Грузинський технічний університет
Херсонський Національний технічний університет
Криворізькій державний педагогічний університет
Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

МАТЕРІАЛИ
XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»
Присвячена 60-річчю кафедри соціології і публічного управління

13 грудня 2024 р.
м. Харків, Україна

Харків
НТУ «ХПІ»
2024

Рецензенти:

Перевалова Людмила Вікторівна – кандидат філософських наук, професорка, НТУ «ХП»;

Ортіна Ганна Володимирівна – докторка наук з державного управління, професорка, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного.

Редакційна колегія:

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Горошко Олена Ігорівна – докторка соціологічних наук, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Круглов Віталій Вікторович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Ляшенко Наталя Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Козлова Олена Аркадійвна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП».

**Затверджено Вченою радою ННІ «СГТ» НТУ «ХП»,
протокол № 4 від 17.12.2024 р.**

Р 64 Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі: Матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. 13 грудня 2024 р. Харків: НТУ «ХП», 2024. 260 с. Укр., англ. мовами.

Збірник містить тези доповідей науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти – учасників XI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі», що відбулась 13 грудня 2024 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

Адреса редколегії: 61002, Харків, вул. Кирпичова, 2, корпус У1 / 807; НТУ «ХП», кафедра соціології і публічного управління.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу НТУ «ХП» заборонено!

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Guo Lu

Challenges to quality of school education in Ukraine during war: current assessment and pathways for improvement 7

Men Siaona, Birykova Maryna

Features of the application of social technologies of conflict management 13

Moroz Oleksandr

Addressing sociological challenges in ukraine's healthcare system: prospects for ai integration 17

Shu Guang, Kruhlov V. V.

Mechanisms for stimulating environmentally responsible behavior of the population 21

Jingyuan Zhang, Kruhlov V. V.

Transformation of small business under the influence of social networks 24

Бахмутська В.О., Григор'єва С.В.,

Взаємодія родини: комунікація та конфлікти 27

Болотова В.О., Пікуль М.Г.

Роль інформаційного супроводу в процесі адаптації внутрішньо переміщених осіб 32

Гнутов А.В.

Корпоративно-соціальна відповідальність як обов'язкова складова сучасного українського підприємництва 35

Григор'єва С.В.

Повсякденні практики та стиль життя українців в умовах повномасштабної війни 37

Жук С.Ю., Козлова О.А.

Гендер та реклама 44

Заприкут О. І., Бірюкова М.В.

Соціальний контекст соціальної відповідальності бізнесу в сучасній Україні 47

Калініченко К.В., Григор'єва С. В.,

Залежність від соціальних мереж сучасного суспільства 52

Карпенко Д.В., Григор'єва С.В.,

Пропаганда, як інструмент управління соціумом 54

Каширова Н.М.	
Теоретичні засади управління репутацією в соціологічному вимірі в воєнний час, в Україні (на прикладі telegram- каналу Валерія Залужного).....	58
Козлова О.А., Лесик А.В.	
Чорний піар та особливості його використання у маркетингу.....	63
Козлова О.А., Науменко Д.Д.	
Політична реклама як особливий вид реклами	66
Луценко Є. О., Григор'єва С.В.,	
Соціальні мережі як феномен сучасного суспільства	69
Ляшенко Н.О., Ляшенко М.А.	
Ухилення від мобілізації в Україні як соціальна проблема: причини та наслідки	73
Ляшенко Н.О., Лаптії В. М.	
Насильство щодо дітей в умовах війни	77
Мирошниченко А.Ю.	
Вплив російсько-української війни на пожежі в екосистемах: соціологічний вимір	81
Нарбекова Д.С., Григор'єва С.В.,	
Соціальні наслідки автоматизації та розвитку штучного інтелекту	85
Пруткова В.В., Григор'єва С.В.	
Плітки як соціальне явище та засіб впливу на девіантну поведінку особистості	89
Салатська М.В.	
Адаптація державних службовців до виконання функцій реалізації державної політики в умовах воєнного стану: виклики та практичні рішення	91
Томіліна В.Ю., Григор'єва С.В.,	
Соціальні стереотипи та їхній вплив на людину	95

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Клімінченко С.Д., Григор'єва С. В.	
Вплив соціальних мереж на самооцінку та психічне здоров'я молоді	98
Моргун М. А., Сутула О.А.	
Вища освіта України як складова людського капіталу	100

Сметана А. В., Григор'єва С. В.	
Вплив соціальних медіа на формування ідентичності молоді	103
Тимченко О., Шанідзе Н. О.	
Використання технології симуляції в сучасній освіті України	105
Яненко М. А., Сутула О. А.	
Проблема впливу деяких видів комп'ютерних ігор на формування девіантної поведінки підлітка	109

**СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА**

Болотова В. О., Безкуба А. І.	
Сексизм та мізогінія в рекламі	112
Воржевітіна А. І., Шанідзе О. Д., Шаронова Н. В.	
Роль natural language processing (nlp) у цифрових комунікаціях: розвиток особистості і суспільства	114
Радченко І. О.	
Штучний інтелект: сутність, сфери застосування, особливості дослідження	119
Бірюкова М. В.	
Діджиталізація вищої освіти – особливості моменту	123
Германова Ю. Д.	
Заборона користування telegram на робочих гаджетах для чиновників та військових: лагідна детелеграмізація чи забезпечення безпеки.....	127
Горошко О. І., Бойко Н. Л.	
Довіра до інтернет-інформації у воєнний час: німецько-ірландські паралелі	130
Журавель А. В., Мороз В. М.	
Цифровізація адміністративних послуг у місцевому самоврядуванні: потенціали та виклики	134
Ляшенко Н. О., Панасенко І. С.	
Електронне урядування в Україні: переваги, виклики та перспективи	137
Прокопова Ю. О., Сутула О. А.	
Е-commerce як складова цифрової економіки в глобалізованому світі....	141
Сутула О. А.	
Соціальна інтеграція як результат комбінації глобальних процесів.....	144

СЕКЦІЯ 4

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ

Zonghao Wu, Kruhlov V.V.

Mechanisms of public administration of socio-economic and socio-political development 148

Боковикова Ю.В., Репенко А.С.

Питання реалізації державної молодіжної політики на рівні територіальної громади 151

Брек О. О., Круглов В. В.

Роль місцевого самоврядування в розвитку підприємництва 155

Василенко Д. В.

Інституційні засади та оперативні можливості сучасної державної системи реагування на надзвичайні ситуації в Україні 159

Гайдук П. О., Круглов В. В.

Громадські ініціативи як інструмент соціалізації молоді 164

Голованчук О.Г., Ковальчук В.Г.

Цифровізація публічного врядування в сучасних умовах 168

Демченко О. О., Круглов В. В.

Модернізація механізмів державного регулювання ринку праці в цифровій економіці 171

Дорош О. В., Круглов В. В.

Адаптація системи освіти до вимог модернізації економіки: державні механізми управління та регулювання 175

Жукова Є.О., Ковальчук В. Г.

Сучасні технології в діловій комунікації державних службовців 179

Коляда Г. В., Круглов В. В.

Роль державного управління у формуванні стратегії сталого економічного розвитку України 182

Кременчуцька С.В.

Розвиток системи надання електронних послуг в Україні 185

Микитюк Д. Ю., Круглов В. В.

Розробка ефективної політики для впровадження технологічних інновацій в державному управлінні 190

Д'яченко К. С.

Проблеми сучасного ринку проєктів державно-приватного партнерства в ЄС 194

Краснобай О.С., Терещенко Д. А.	
Молодіжна рада як дієвий інструмент «голосу молоді»: вплив на політичні та соціальні процеси.....	198
Круглов В. В.	
Екологічні проекти державно-приватного партнерства як інструмент досягнення цілей сталого розвитку	201
Литвин Н.А.	
Ресурси та потреби громади в організації та наданні соціальних послуг..	205
Мороз С. А., Сафонов Р.Ю.	
Механізми публічного управління запобіганню корупції: класифікація за функціональним призначенням	209
Мунтян К. В.	
Новий публічний менеджмент як сучасна модель управління розвитком сільськими територіями	214
Пилипенко Є.В.	
Формування позитивного іміджу органу публічної влади.....	220
Радченко А. А., Круглов В. В.	
Удосконалення механізмів державного управління кібербезпекою в Україні	223
Старченко А. С.	
Проблеми булінгу в освітньому процесі	226
Тарабан Є.І., Дегтяр А.О., Тарабан С.В.	
Механізми публічного управління соціально-економічним розвитком в Україні	230
Терещенко А. А., Мороз В.М.	
Ключові тренди в конструкті «гібридизація вищої освіти».....	233
Терещенко Д. А.	
Формування державного механізму регулювання позитивних екстерналій вищої освіти.....	237
Тищук О.М.	
Якість вищої освіти та національна безпека: аналіз взаємозв'язків між феноменами в контексті наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених.....	242
Точилова О.І., Терещенко Д. А.	
Інвестиційно-інноваційна діяльність держави в сфері охорони здоров'я як складова соціально-економічного розвитку.....	247

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Guo Lu

National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»,
Kharkiv, Ukraine

CHALLENGES TO QUALITY OF SCHOOL EDUCATION IN UKRAINE DURING WAR: CURRENT ASSESSMENT AND PATHWAYS FOR IMPROVEMENT

Introduction. The ongoing conflict in Ukraine has profoundly impacted its educational infrastructure, as schools and students face unprecedented challenges. With many schools damaged or repurposed for humanitarian needs, maintaining a stable and accessible education system has become difficult. Pre-war, the External Independent Testing (EIT) played a crucial role in assessing students' academic readiness for university. However, due to the war, the EIT has been temporarily replaced by the National Multidisciplinary Test (NMT), which has streamlined the evaluation process to accommodate the crisis situation. This shift has raised questions about impact of such a change on educational standards. As education is integral to socio-economic stability, Ukraine must find ways to support the quality of learning under wartime constraints while planning for a post-war system that meets pre-conflict standards.

Discussion. The war has created significant barriers to educational access and quality, profoundly influence students learning. According to a recent report by the United Nations Human Rights Monitoring Mission in Ukraine, since February 24, 2024, 318 education facilities have been destroyed, and another 1112 have been severely damaged [1]. As a result, many schools, particularly in conflict-affected areas, have shifted from regular, in-person instruction to either online or highly

irregular learning schedules. This transition has exacerbated challenges already present during the COVID-19 pandemic, where extended periods of online learning led to a decline in students' academic performance. According to the 2022 PISA [2] results, Ukrainian students scored below the average of OECD countries in reading, mathematics, and science, with significant deterioration compared to the 2018 assessments (table 1). These findings highlight the compounded impact of disruptions to traditional learning environments on students' knowledge and skills.

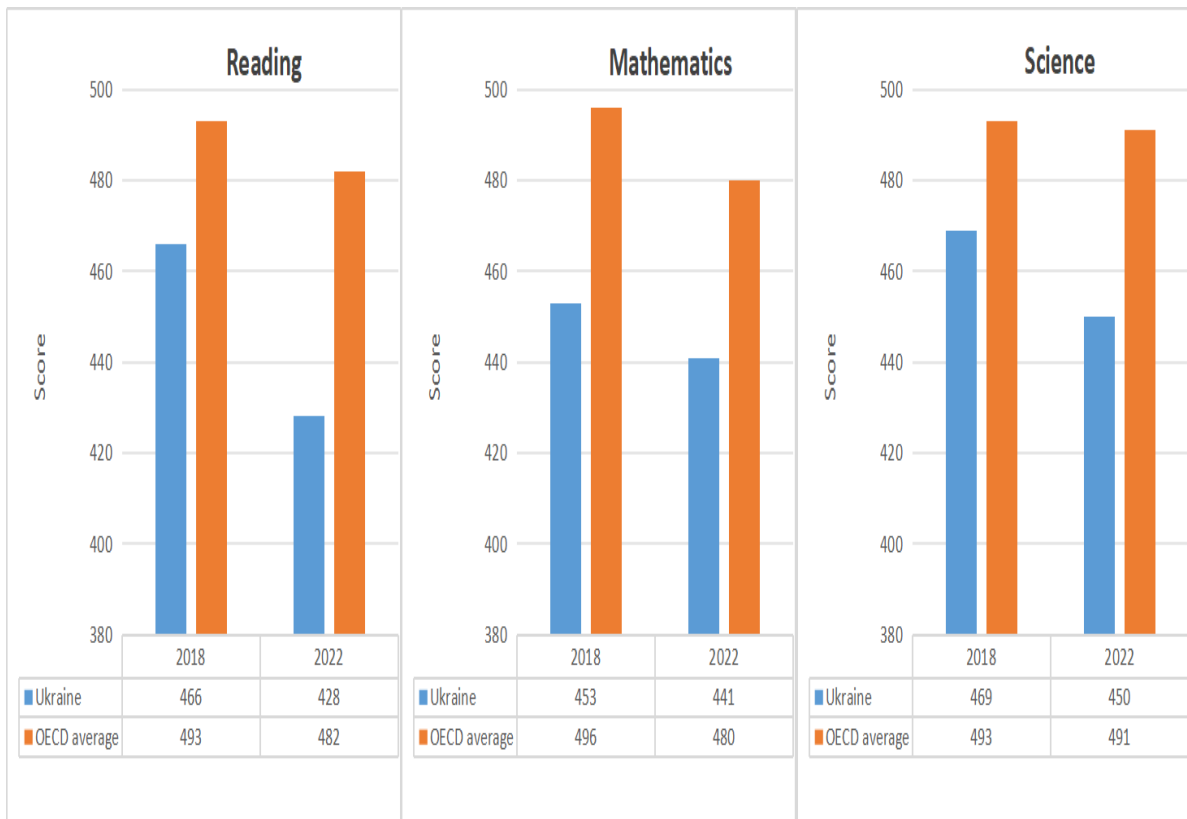

Table 1 – Comparison of Ukraine and OECD Average PISA scores by subject (2018 and 2022)

The EIT, used pre-war, provided a comprehensive, multi-subject evaluation that challenged students' knowledge across a range of subjects, ensuring preparedness for higher education. In contrast, the NMT has reduced testing requirements and subject coverage to adapt to wartime conditions. This shift is designed to ease the academic burden on students while maintaining a path to university entry, however, it

has led to noticeable trends. The change of the testing way led to higher pass rates [3] (table 2) and anecdotal reports from students and alumni suggesting that the NMT is easier than EIT. The format initially offered online access for safety reasons, but has since shifted to offline in secure locations, including centers abroad for displaced students. While these adjustments have kept the system functional, they raise questions about the long-term impact on educational standards and students' academic preparation.

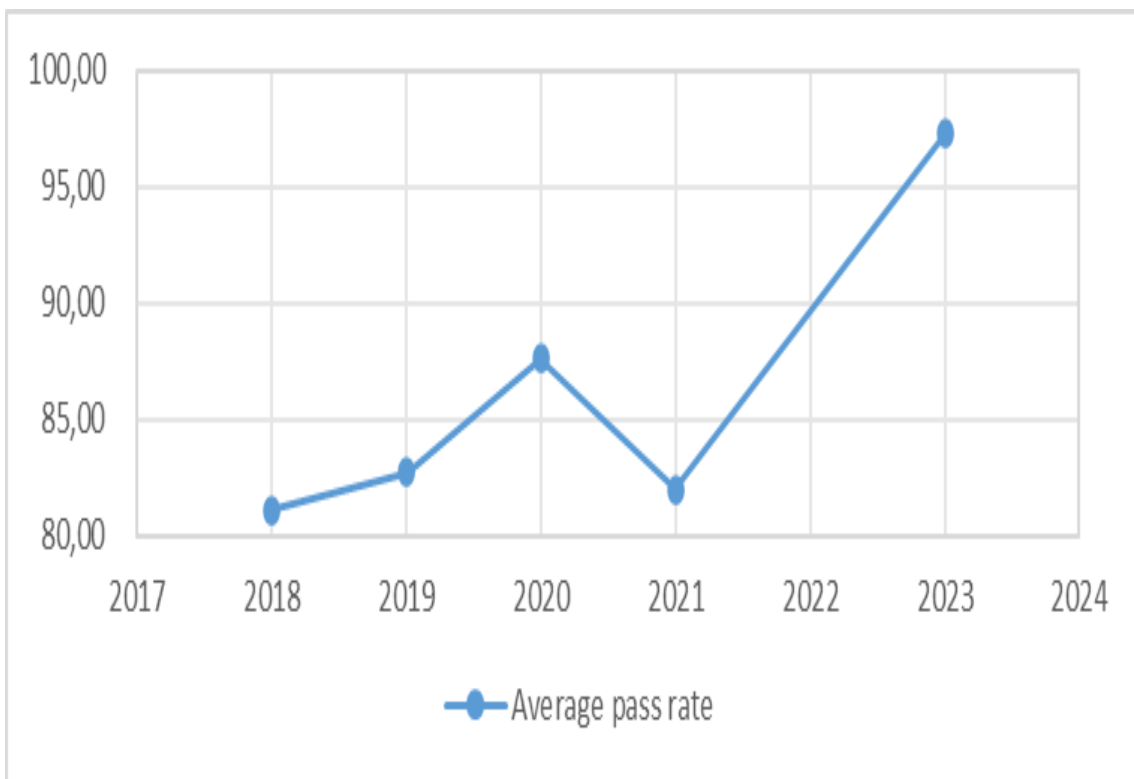

Table 2 – Average passing rate of EIT (NMT) among Ukrainian students over years.

The potential impacts of lowering educational standards are profound. With students encountering reduced academic challenges, the gap in knowledge and readiness for higher education is widening. This has implications not only for students' personal success but also for Ukraine's economic and social stability. A less-prepared workforce could hinder post-war economic recovery, as critical skills and competencies may be lacking among future employees [4]. Additionally, lowering

standards now may create a cycle of lowered expectations, reducing motivation among students and educators alike. Thus, addressing these issues proactively is essential to prevent long-term setbacks for Ukraine's human capital development.

One potential solution to these challenges is the establishment of secure, offline community learning centers. The creation of secure offline learning spaces, such as underground schools in Kharkiv (Ukraine), could address these concerns by offering structured, supervised environments where students can receive face-to-face instruction [5]. These centers would not only enhance academic outcomes but also provide opportunities for social interaction and psychological support, which are vital for student well-being during crises.

Another possible solution is implementing of community-based learning programs that could also significantly enhance student engagement. Community-based programs could bridge this gap by offering supervised learning environments facilitated by trained educators. Such programs would provide structure, accountability, and opportunities for personalized instruction, helping students regain lost knowledge and fostering motivation to excel academically. In addition to academic interventions, providing psychological and social support is essential. Community centers could integrate counseling services and social activities, helping students cope with trauma [6] and social isolation. This support would promote resilience, aiding students' mental health and fostering social skills that are particularly vital during times of crisis [7]. By addressing students' psychological well-being, Ukraine can help students stay focused on their studies and improve their overall engagement in learning.

Conclusion. The educational challenges that Ukraine faces during the war are complex and multifaceted. However, by proactively addressing these issues with a focus on quality and resilience, Ukraine can work toward an education system that maintains rigorous standards even amid conflict. While the NMT serves as an adaptable temporary solution, the goal should be to transition back to a more comprehensive assessment system, ideally by reintroducing EIT or a rigorous hybrid

model that combines the strengths of both. In the meantime, creating secure offline learning environments, fostering motivation through community-based programs, and offering psychological support are essential measures. These changes would support not only the students' personal growth but also the nation's long-term socio-economic stability, ultimately preparing Ukraine's next generation for the challenges of the future.

References

1. United Nations Office Human Rights of the High Commissioner. Protection of Civilians in Armed Conflict – September 2024. OHCHR. 2024. URL: <https://ukraine.un.org/en/280978-protection-civilians-armed-conflict-%E2%80%94-september-2024>

2. The State of Learning and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris. OECD. PISA 2022 Results (Volume I). 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i_53f23881-en.html

3. Рейтинг областей за результатами NMT. Освіта.UA. November 23, 2023. URL: <https://osvita.ua>

4. Мороз В. М., Тищук О. М., Мороз О. В., Мороз, С. А. Якість вищої освіти як об'єкт публічного управління: обґрунтування та особливості актуалізації. 2024. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/20360/1/33Moroz.pdf>. Стор.281-295.

5. Toporkova V. Kharkiv's Underground Schools Protect Kids from Russian Bombs as Classes Resume. UNITED24 Media. September 3, 2024. URL: <https://united24media.com/life-in-ukraine/kharkivs-underground-schools-protect-kids-from-russian-bombs-as-classes-resume-2073>

6. Moroz O. Reforming Public Administration In Ukraine's Healthcare System In Times Of War: Creating Accessible Medical Care Through Community Medical Centres. 2023. P. 94-98. URL: http://web.kpi.kharkov.ua/sp/wp-content/uploads/sites/95/2024/05/Zbirka-tez_-Molodizhnij-forum_kaf.SiPU-

[2024.pdf81-84.](#)

7. Guo L. The role of music education in international humanitarian education amid the war in Ukraine. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я – Information technologies: science, engineering, technology, education, health : тези доп. 32-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2024, (22-25 травня 2024 р.). 2024. – С. 1019. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/81204>*

Men Siaona, Birykova Maryna

National Technical University Kharkiv Polytechnic Institute,
Kharkiv, Ukraine

FEATURES OF THE APPLICATION OF SOCIAL TECHNOLOGIES OF CONFLICT MANAGEMENT

Conflict and stress management in an organization is a technology that assumes the presence of principles, methods, programs and socio-economic mechanisms that allow diagnosing the causes of conflicts and minimizing their destructive consequences. The indicated essential features of conflict allow us to determine the main directions of application of social technologies of conflict management:

- 1) identification of the subject and object of the conflict, i.e. the goals of the opposing parties and the values they seek to possess;
- 2) change in the perceptual attitude, including negative emotions, of the participants in the conflict in relation to each other;
- 3) regulation of their mental state;
- 4) the search for optimal ways to resolve the conflict, for which it is necessary to find common ground for the incompatible goals of the opponents [1].

What is the reason for the growth of social conflict? If we try to generalize the nature and results of the conflictogenic effect of many factors of modern social development, it seems possible to name the following as circumstances that cause the growth of conflict both within states and in international relations:

A. «Acceleration» of historical time, which consists in an increase in the frequency of cardinal objective changes in the life of both individuals and entire societies. People are not able to evaluate these changes instantly and adequately, to form, in accordance with them, their attitude to themselves, to other people, life principles and ideals, to life in general. Such a situation gives rise to acute conflicts that form deep "faults" in relations between different generations, between different social strata in society, between different peoples differing from each other in the level of development of national culture, national states, etc., which contributes to an increase in the general level of conflict in various social structures;

B. The expanding criminalization of many spheres of public life and, in this connection, the aggravated struggle for the «criminal redistribution» of spheres of influence in society;

B. Increasing resource scarcity. We are talking about resources in the broadest possible view, including the possession of all possible material, economic, socio-political, spiritual, cultural, military and other values and potential capabilities. This problem needs to be studied in depth. But it is already clear today that this circumstance requires new solutions and approaches to the use of available resources [2].

In these conditions, conflicts and cooperation are extremely important phenomena in social relations. To use Hegel's terminology, they constitute a «dialectical pair», being mutually presupposing and mutually conditioning opposites, which can, as it were, «change» places. Harmony and cooperation in society always include a conflict dimension, and conflict, in turn, presupposes a certain share of cooperation of its participants. This circumstance alone can serve as a basis for

raising the question of managing conflict processes in order to transform them into a plane of cooperation.

People should not only pay attention to conflicts as a fact of reality, but also learn to manage them, to manage them optimally, at the lowest cost. The problem lies in the changes that have occurred in society under the influence of fairly rapid transformations of the social system, and therefore is interrelated with the following factors:

First, a certain lag in the development of a general methodology for studying social conflict as a phenomenon of changing political and social reality and as an object of control from the processes taking place in society. a means of resolving acute political and ethnic conflicts.

Secondly, the approach to the study of each specific social conflict as a unique phenomenon, a peculiar phenomenon that has no analogues in terms of its internal content and specific conditions of emergence and development, has been formed since the beginning of the 1960s and found its expression in the works of foreign researchers. Such an approach is necessary and legitimate, but only as a situational modification of the principles of general methodology [3].

An increase in the intensity of interactions strengthens the integration processes in the structure of the elements of the system of social relations. Conflicts, on the other hand, embody a tendency to differentiation.

In the most general form, we can talk about two approaches to managing social conflict. The first of them is focused on managing the conflict process from the inside, and the second - from the outside.

Management of the conflict process from within can be implemented when the active subject of conflict management is at the same time the subject of the conflict process. The mechanism of conflict management is within the framework of the structural organization of the conflict process itself. In other words, the mechanism of conflict management acts as a functional fragment of the conflict structure, the

control actions are directed to the structural elements of the conflict process, and through them to the factors of the external environment.

Studies of conflict situations show that the key problem of solving the problem of managing conflict relations in society is the problem of the mechanism for managing the conflict process.

Such a mechanism is a complex formation that includes the subjects of management, as well as elements of the structural organization of the conflict and the environment within which the conflict process is formed and develops.

From the above, it can be concluded that there are three main types of mechanisms for managing social conflicts. These, disclosed in the work, are internal mechanisms, external mechanisms and combined management mechanisms. Understanding the possible types of mechanisms for managing conflict processes in society is important for the correct assessment of the management situation and the development of approaches to the formation of the most effective mechanism for managing a particular conflict.

The question of which type of mechanism for managing the process of formation and development of conflict is the most optimal and effective must be solved on the basis of the characteristics of specific types of conflict processes in society, as well as taking into account the specific characteristics of the conditions and states of the environment within which a certain conflict process takes place.

Trying to manage social conflicts, people set themselves different goals. They may strive to prevent the escalation of the conflict process, prevent the emergence of a conflict, and resolve existing conflict relations. At the same time, it is very common to find attempts to control the development of relations between subjects in order to provoke a conflict or cause an escalation of existing relations.

The experience of mankind in solving the problem of managing conflict processes in society allows us to talk about the possibility of grouping and classifying methods of conflict management in social systems. Three groups of methods can be distinguished:

- methods of organizing and maintaining conflict interactions;
- methods of preventing conflict interactions;
- methods of terminating conflict interactions.

These methods, as it seems, most fully reflect the entire set of possibilities for the implementation of certain influences on conflict processes in social systems. A conscious attitude to the assessment of the possibilities of implementing the above methods in each specific management situation, it seems, will make it possible to more effectively influence the direction and intensity of the development of conflict processes in social systems.

References

1. Агарков О. А. Політичні конфлікти у XXI столітті: причини, концептуальні підходи, наслідки. *Регіональні студії*. 2023. № 33. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.33.8>.
2. Багінський А. В. Заходи держави в постконфліктному суспільстві. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Випуск 1 (41). С. 17-20.
3. Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, Р. О. Винничук; Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., допов. Львів: Вид-во Львів. Політехніки. 2019. 191 с.

Moroz Oleksandr

2nd year master student, Tongji Hospital,
Huazhong University of Science and Technology,
Wuhan, China

**ADDRESSING SOCIOLOGICAL CHALLENGES IN UKRAINE'S
HEALTHCARE SYSTEM: PROSPECTS FOR AI INTEGRATION**

The ongoing war in Ukraine has inflicted devastating effects on its citizens, reshaping every facet of daily life. Russian missiles, rockets, bombs, and drones continue to strike peaceful Ukrainian towns, creating destruction that extends beyond the physical landscape and deeply impacts both the mental and physical health of the population. The unrelenting aggression has not only destroyed essential infrastructure but has left lasting scars on countless lives, triggering widespread displacement, severe injuries, and an escalating mental health crisis. This prolonged conflict, paired with the unpredictable targeting of civilian areas, presents unprecedented challenges to the nation's healthcare system. Citizens are left grappling not only with the physical dangers of war but with an urgent need for healthcare support that the infrastructure, under constant threat of bombardment, struggles to provide.

The damage to healthcare facilities alone is staggering. According to a recent report by the United Nations Human Rights Monitoring Mission in Ukraine, since February 24, 2022, 74 medical facilities have been destroyed and another 543 have been severely damaged [1]. Yet these figures may understate the reality, as the data often exclude damaged medical transport and temporary treatment sites. Hospitals and clinics, essential for treating physical and mental health issues, are now risky places for civilians to visit. In previous publications, we have discussed potential solutions to these pressing issues, such as the establishment of community medical centers [2-3]. This concept, complemented by specially developed AI assistants using deep learning (DL) technologies, could present a sustainable solution amid these dire conditions [4].

With digital technology advancing rapidly, AI and DL applications are increasingly valuable in medicine. These technologies hold significant promise for medical diagnostics, with several studies showing diagnostic accuracy comparable to, and sometimes surpassing, that of human practitioners in narrow fields like radiology and pathology [5]. Additionally, advancements in AI-driven medical simulations show potential for optimizing treatment protocols. Researchers at the 36th edition of the EORTC-NCI-AACR Symposium on Molecular Targets and Cancer Therapeutics

demonstrated a DL-based system that uses a patient's medical history to create a «digital twin» [6]. This virtual model enables the simulation of various treatment regimens, supporting clinical research by predicting treatment responses. Although early trials show a 75% accuracy rate in response predictions, indicating promise, the technology remains imperfect and is evolving.

However, the integration of AI in healthcare brings forth complex ethical dilemmas, primarily around accountability in case of diagnostic errors. If an AI system makes an incorrect diagnosis that results in harm, should the responsibility fall on the physician who relied on the technology, the developers of the AI system, or the healthcare institution that implemented it? These unanswered questions underscore the urgent need for accountability frameworks, a challenge echoed by the World Health Organization (WHO) in its guidelines on AI governance [7].

Despite these challenges, AI medical assistants hold transformative potential as crucial support tools rather than replacements for human doctors. In Ukraine's current healthcare crisis, where many hospitals are destroyed or damaged, these AI systems can alleviate pressure on medical professionals who are increasingly overextended and often operate under dangerous, resource-scarce conditions. By automating processes like patient self-reporting of symptoms and conducting preliminary analyses of test results, AI assists can streamline the preparation of critical patient data before consultations, allowing physicians to focus more on nuanced decision-making and urgent cases. In turn, this leads to a higher throughput of patients receiving care, even with the country's diminished healthcare infrastructure. Such systems, used as extensions of the physician's capabilities, help counteract some of the strain imposed by a shortage of healthcare workers, enabling doctors to make more accurate, time-sensitive decisions in challenging environments.

In war-impacted regions, AI systems can even serve as remote diagnostic aids, allowing healthcare workers in safer locations to remotely assist patients when physical access to medical facilities is limited or impossible. AI-supported telemedicine can bridge gaps between displaced populations and healthcare

providers, offering initial assessments and helping coordinate subsequent treatment. While no AI technology can fully replace the human touch of a doctor, these tools are invaluable in extending the reach of the few remaining medical professionals, ultimately creating a hybrid model where human expertise and technology work in tandem. As Ukraine continues to face infrastructural and resource challenges, the combined power of human and AI resources could become a central pillar in providing sustainable, accurate healthcare amidst crisis.

In conclusion, the integration of AI and deep learning in Ukraine's healthcare system holds immense potential to support both medical practitioners and patients amid the ongoing crisis. As the war devastates critical infrastructure and compounds health challenges, AI can help alleviate the strain on healthcare providers, streamline patient data processing, and enable remote diagnostics, ultimately providing vital support where traditional medical resources fall short. However, the ethical questions of accountability, transparency, and patient trust remain pressing issues that must be addressed as AI technologies evolve. By fostering a responsible and ethically guided implementation of AI in healthcare, Ukraine can leverage these advanced tools as a valuable complement to human expertise, enhancing care delivery even in the most challenging of circumstances.

References

1. United Nations Office Human Rights of the High Commissioner. Protection of Civilians in Armed Conflict – September 2024. OHCHR. 2024. URL: <https://ukraine.un.org/en/280978-protection-civilians-armed-conflict-%E2%80%94-september-2024>
1. 2. Moroz O. Reforming Public Administration In Ukraine's Healthcare System In Times Of War: Creating Accessible Medical Care Through Community Medical Centres. 2023. Стр. 94-98. URL: http://web.kpi.kharkov.ua/sp/wp-content/uploads/sites/95/2024/05/Zbirka-tez_-Molodizhnij-forum_kaf.SiPU-2024.pdf81-84.

3. Moroz O., Moroz V., Moroz, S. Rethinking Ukrainian medical training: strategies for medical education and system improvement. *Grail of Scienc.* № 35. 2024. P. 497-503. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.091>

4. Moroz O., Li X. Revolutionizing thyroid cancer diagnosis: the emergence of machine learning technologies. *Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ»*. December 22, 2023. Boston, USA. P. 362-363.

5. Mirbabaie M., Stieglitz S., Frick N. R. Artificial intelligence in disease diagnostics: A critical review and classification on the current state of research guiding future direction. *Health and Technology*. 2021. № 11(4). P. 693-731.

6. Griffiths M. Kubeyev A. Laurie J., Giorni A., Silva L. Oral: Transforming cancer care and therapeutic development by predicting individual patient responses to treatment. *European Journal of Cancer*. 2024 (11).

7. World Health Organization. Ethics and governance of artificial intelligence for health: large multi-modal models. WHO guidance. *World Health Organization*. 2024.

Shu Guang, Kruhlov V. V.

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

MECHANISMS FOR STIMULATING ENVIRONMENTALLY RESPONSIBLE BEHAVIOR OF THE POPULATION

Mechanisms for stimulating environmentally responsible behavior among the population are a fundamental tool for fostering sustainable development of territorial entities, which involves developing and implementing plans, policies, and initiatives aimed at increasing environmental awareness and responsibility of citizens. The significance of incentive mechanisms lies in their ability to guide population behavior towards an environmentally oriented development path. By promoting long-term

vision formation, facilitating cooperation between stakeholders, optimizing resource allocation, and adapting to environmental challenges, such mechanisms become a powerful force that concentrates efforts in environmental protection.

Stimulating environmentally responsible behavior is based on fundamental principles that guide the planning, implementation, and evaluation of environmental initiatives within a specific administrative unit. It is important to create a long-term vision and comprehensive strategic plan for environmental development for a country or region. This vision outlines the future state, allowing stakeholders to effectively direct their efforts and resources toward achieving environmental goals.

Engaging stakeholders from various spheres, such as government bodies, local communities, businesses, and environmental organizations, is extremely effective. Collaboration promotes a sense of environmental responsibility and ensures that different perspectives and experiences contribute to making informed decisions about environmental initiatives. Resource optimization and allocation is another principle that emphasizes the effective use of available opportunities to support environmental projects that align with the region's strategic goals.

Mechanisms for stimulating environmentally responsible behavior utilize various tools and approaches to ensure sustainable development within specific administrative territories. Economic incentives are a fundamental approach aimed at encouraging environmentally friendly practices through financial instruments. By developing various incentives and forms of interaction in the environmental management system [1], it is possible to increase the level of public participation in environmental initiatives.

Investments in environmental infrastructure are another important mechanism that provides territorial entities with necessary facilities to support environmental practices and improve overall quality of life. Innovation and implementation of "green" technologies are important components that facilitate the integration of environmentally friendly solutions to enhance development sustainability [2].

Sustainable development involves promoting environmental progress while considering environmental preservation and the well-being of current and future generations. Achieving these objectives requires a comprehensive and strategic approach to stimulating environmentally responsible behavior. First and foremost, it is important to include environmental responsibility principles in policy documents, which involves promoting environmentally clean practices, responsible resource management, and integration of renewable energy sources.

Investments in sustainable technologies and practices are crucial for reducing negative environmental impact. Emphasis on circular economy models, which prioritize recycling and waste reduction, contributes to developing environmentally responsible behavior among the population [3]. Additionally, creating incentives for environmentally responsible behavior in communities can promote sustainable development. Tax benefits, grants, and subsidies for implementing environmental practices motivate the population toward environmentally conscious activities.

By promoting environmentally responsible practices and strategies at all levels of society, regions can achieve sustainable development that is not only economically prosperous but also environmentally and socially sustainable in the long term.

Stimulating environmentally responsible behavior among the population is fundamental to achieving sustainable development. A comprehensive approach based on key principles such as long-term vision, stakeholder collaboration, resource optimization, and adaptability serves as a catalyst for promoting environmental responsibility. By implementing economic incentives, investing in environmental infrastructure, promoting innovation, and developing environmental education, it is possible to achieve significant success in forming environmentally responsible behavior among the population.

Therefore, mechanisms for stimulating environmentally responsible behavior play a key role in shaping the sustainable future of territorial entities. Political leaders, stakeholders, and communities must cooperate and invest in environmental

strategies to stimulate development that addresses current needs while preserving the environment for future generations.

References

1. Tarasenko I., Kruhlov V., Stepanenko T., Moroz G., Lebedchenko V. Public-Private Partnerships in Natural Resource Management as a Basis for the Implementation of the Ecological and Economic Security Doctrine of Ukraine's Development. *Journal of Law and Sustainable Developmen.* 2024. 11(3). URL: <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i3.819>.
2. Kruhlov V. State policy for the development of the green economy in Ukraine: trends and challenges. *Scientific Herald: Public Administration.* 2023. №2 (14). P. 259-278.
3. Knäble, D., de Quevedo Puente, E., Pérez-Cornejo, C., & Baumgärtler, T. The impact of the circular economy on sustainable development: A European panel data approach. *Sustainable Production and Consumption.* 2022 (34). P. 233-243.

Jingyuan Zhang, Kruhlov V. V.

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

TRANSFORMATION OF SMALL BUSINESS UNDER THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS

The development of social networks has radically changed the sphere of small business operations, creating new opportunities and challenges for entrepreneurs. Digital transformation has become not just an option, but a necessity for survival and development in today's competitive environment. The study of small business transformation processes under the influence of social networks becomes particularly relevant in the context of global digitalization and changes in consumer behavior.

Analysis of recent research and publications shows significant scholarly interest in business digital transformation issues. In particular, researchers note that social networks have changed modern business practices, especially noticeable in communication methods and marketing approaches [1]. The social media system significantly influences small business strategy implementation, and changes within the system alter strategic approaches. In this regard, developing countries need to support small businesses through infrastructural changes and digital transformation [2]. At the same time, the specific aspects of small business transformation under the influence of social networks require deeper study.

In modern conditions, social networks have become a powerful tool for small business development, offering a wide range of opportunities for marketing, sales, and customer communication. According to research [3], 77% of small businesses in the USA use social networks to promote their goods and services, and 87% of small business owners report that social networks have helped their business. 21% of small business marketers spend an hour or more on social media per day, while 58% of small businesses spend at least 10 minutes daily on social networks. As small businesses increase the time spent building their brand on social media, they acquire new customers [4].

The main directions of small business transformation under the influence of social networks are:

Changes in business models and sales channels (transition from traditional to multi-channel sales; integration of social networks into customer service systems; development of social commerce).

Transformation of marketing strategies (personalization of customer communication; development of content marketing; use of targeted advertising).

Development of new competencies (formation of digital marketing skills; mastering social media analytics tools; development of content creation skills).

Scientists assert [5] that businesses actively using social networks demonstrate higher growth indicators compared to those who don't use these channels. The key success factors are:

- regular presence on social networks;
- quality of created content;
- level of audience engagement;
- effectiveness of advertising tools usage..

An important aspect of transformation is the change in small business cost structure. The marketing budget of small enterprises is directed towards significant promotion on social networks. There is a trend towards increasing this share, which is associated with the high effectiveness of such investments.

The conducted analysis allows identification of several key trends in small business transformation under the influence of social networks:

- strengthening role of video content and streaming services in promoting goods and services;
- development of monetization tools through social networks;
- growing importance of analytics and consumer behavior data;
- integration of artificial intelligence in customer interaction processes.

For effective adaptation to new conditions related to active social media presence, small businesses are recommended to:

1. Develop a clear social media presence strategy that aligns with business goals and target audience needs.
2. Invest in developing staff digital competencies.
3. Implement analytics systems to evaluate social media performance effectiveness.
4. Ensure integration of social networks with other sales and communication channels.

Thus, the transformation of small business under the influence of social networks is a complex process covering various aspects of entrepreneurial activity.

Successful adaptation to new conditions requires a systematic approach and readiness for constant change. In the future, it is advisable to focus attention on studying the impact of new technologies and social network formats on small business development.

References

1. Ioanid A., Deselnicu D., Militaru G. The impact of social networks on SMEs' innovation potential. *Procedia Manufacturing*. 2018 (22). P. 936-941.
2. Kwayu S. C. Social Media Ecosystem and Its Influence on Small Business Strategic Practices. *In Digital Service Platforms. Intech Open*. 2020. DOI: 10.5772/intechopen.95058.
3. Yaqub M. 50+ Small Business Social Media Statistics To Know in 2024. 2024. URL: <https://www.businessdasher.com/social-media-for-business-statistics/>.
4. Roberts S. J., Geho P. R., Hall Webb S. Which social media channels are most frequently used by small businesses and does the choice reflect the age of the business? *Journal of Digital & Social Media Marketing*. 2016. 4(1). P. 70-81.
5. Shashyna M., Rurak K. The influence of social networks on the efficiency of sales activities of enterprises: a comparative analysis. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2024. 13. P. 96-100.

Бахмутська В.О., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВЗАЄМОДІЯ РОДИНИ: КОМУНІКАЦІЯ ТА КОНФЛІКТИ

FAMILY INTERACTION: COMMUNICATION AND CONFLICT

У сучасному суспільстві родина продовжує залишатися однією з найважливіших соціальних інституцій, яка впливає на формування особистості

та її ціннісних орієнтацій. Особливо актуальним стає питання якості родинної взаємодії. Ефективне спілкування в сім'ї є ключовим елементом гармонійних стосунків, але недостатня увага до емоційної складової або наявність неадекватних моделей поведінки може призводити до конфліктів, які підривають стабільність родинних стосунків.

Спілкування — це буденне явище, яке проявляється у щоденних розмовах, обговореннях, вираженні емоцій. Люди діляться своїми почуттями, планами, переживаннями, обмінюються інформацією — все це частина спілкування. Специфіка полягає в адресності впливів партнера. Це процес взаємодії, спрямований на узгодження і об'єднання енергій його учасників з метою досягнення спільного результату [1, с.232].

Грегорі Бейтсон та інші дослідники, дійшли висновку, що всі живі системи обов'язково взаємодіють через обмін інформацією. І родина, як жива система, не є винятком: усі дії, слова і навіть мовчання — це частина комунікативного акту. Чому мовчання? Розглянемо таку ситуацію: чоловік затримався на роботі і не попередив дружину. Вона засмутилася, бо чекала на нього, щоб разом поужити. Коли він нарешті прийшов додому, вона не сказала ні слова, лише зібрала посуд зі столу і сіла дивитися телевізор, ігноруючи його. Для нього це сигнал, що її щось не влаштовує, хоча вона прямо не говорить про це. Він намагається зрозуміти, що саме викликало її невдоволення, і що він може зробити, щоб виправити ситуацію. Мовчання з її боку — це теж форма комунікації, яка вимагає від нього активного аналізу того, що сталося.

Разом із комунікацією можуть відбуватися такі процеси як:

- уникнення спілкування («мені все одно, я не хочу розмовляти з тобою»);
- насильницька комунікація («якщо ми не йдемо на прогулянку на вихідних, я ображатимусь і ти будеш спати в іншій кімнаті»);

– порушення діалогу (перебивання, глузування, різка зміна теми, саркастичні жарти, суперечливі висловлювання, байдужість до інформації: у відповідь людина зітхає, показує себе ніби глуха, або ігнорує партнера, не реагуючи на його слова тощо).

Комунікація може бути проаналізована через два основні аспекти: сутність інформації та її спосіб вираження. Сутність відображає прямі або маніпулятивні повідомлення, наприклад, прохання («я чула, що в місті відкрили новий ресторан, тому було б чудово, якби ти запросив мене туди») або скарги («усі мої подруги ходять на цікаві зустрічі, а чому я все ще вдома?!»). Водночас вираження - спосіб, яким це повідомлення передається, демонструє емоційний підтекст, який інтерпретується залежно від обставин: жарт, флірт, або ж агресія, претензія.

Навіть звичайна фраза може мати різні підтексти залежно від того, хто це говорить. Тому спілкування в родині часто стає джерелом конфліктів, адже повідомлення можуть бути інтерпретовані неправильно.

Правильна комунікація в сім'ї є основою здорових стосунків та гармонійного співіснування. Вона вимагає відкритості й чесності, що дозволяє членам родини вільно висловлювати свої думки та почуття без страху осуду.

У випадку неадекватної комунікації в сім'ї, де є дитина, буде нестача гармонійного мікроклімату, який ускладнює формування базової довіри до світу та відкритості, що є важливими для майбутньої самореалізації. В такому середовищі дитина замість взаємоповаги вчиться пристосовуватися до деструктивних моделей поведінки [1].

Коли члени сім'ї не можуть вільно висловити свої переживання, це може спричинити накопичення негативних емоцій, що врешті-решт призводить до вибухів гніву або навіть фізичного насильства. Крім того, неадекватна комунікація може призвести до збільшення невдоволення один одним, конфліктності та погіршення стосунків. Як наслідок, сім'я може розпастися.

Сімейні конфлікти – поширене явище, адже саме в родині виникають найбільш інтенсивна взаємодія між людьми. Кожен член сім'ї прагне жити відповідно до своїх власних поглядів та переконань, що не завжди узгоджується зі звичками та уявленнями інших членів родини.

Конфлікт зазвичай має комплексну природу і може виникати між різними членами родини: подружжям (подружні конфлікти), між батьками та дітьми (батьківсько-дитячі конфлікти) та між дітьми (сиблінгові конфлікти).

Подружні конфлікти мають різноманітні причини, до яких відноситься: боротьба за лідерство, фінансові та житлові труднощі, нерівномірний розподіл домашніх обов'язків, невірність, психосексуальна несумісність, відсутність емоційної підтримки, розбіжності у поглядах на виховання дітей або ведення сімейного життя, обмеження самовираження та девіантна поведінка [2].

Сиблінгові конфлікти зазвичай викликані такими основними причинами: конкуренція за увагу та любов батьків, боротьба за свою цінність, прагнення встановити сиблінгову ієрархію (старші намагаються домінувати, молодші опираються). Важливими факторами також є порівняння з боку батьків, які можуть викликати ревності та образу, та прагнення до незалежності, коли один із дітей отримує більше свободи, що викликає почуття несправедливості в іншого.

Батьківсько-дитячі конфлікти мають інші корені. Однією з причин може бути невідповідність дитини батьківським очікуванням та ідеалам, що часто супроводжується критикою та порівняннями з іншими дітьми. Також гіперопіка з боку батьків може призвести до бунту дитини, яка прагне незалежності. Водночас, недостатня увага, може стати причиною конфліктів, особливо коли батьки не цікавляться проблемами та потребами дитини, а потім раптово вирішують посилити контроль або втрутитися в її життя.

Важливо пам'ятати, що причина конфлікту не завжди збігається з тим, через що людина починає сваритися. Наприклад, один із партнерів може почати суперечку через те, що інший багато працює, в той час як справжня причина

конфлікту полягає в почутті самотності, недостатній емоційній близькості, браку любові та уваги. Якщо основна потреба людини, яка викликала конфлікт, не буде задоволена, цей конфлікт може виникати знову, навіть якщо виглядає так, ніби він вирішений.

Головне в конфлікті – зрозуміти його причину і правильно обрати стратегію вирішення. Звернемо увагу на кілька важливих рекомендацій, необхідних для ефективної взаємодії та вирішені сімейних конфліктів:

- навчитися активному слуханню та наданню зворотного зв'язку;
- знаходити компроміс: наприклад, якщо конфлікт стосується побутових обов'язків, можна домовитися про чергування або розподіл завдань за пріоритетами;
- визначити ролі: передбачає переговори про розподіл відповідальності;
- звертатися до соціальної підтримки: групи самопомоги, медіатори.

Якщо казати про медіацію, то вона виявляється перспективним інструментом вирішення сімейних конфліктів, а отже дозволяє сторонам активно взаємодіяти та знаходити конструктивні рішення під керівництвом об'єктивного та нейтрального медіатора. Основні принципи медіації, такі як нейтральність, добровільність, конфіденційність, справедливість та активна участь учасників, сприяють створенню атмосфери взаєморозуміння та довіри [3, с.29].

У підсумку, ефективне спілкування є запорукою гармонійних стосунків у родині, а розуміння причин конфліктів та їх конструктивне вирішення — основою стабільності сімейного життя.

Список джерел інформації

1. Федорчук О. І. Соціальні комунікації в сім'ї. Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі. 2021. С. 231.
2. Бужинська С. Губанова О. Сімейні конфлікти: причини виникнення та засоби психологічної допомоги. 2020.

3. Петреній Ю. О. Медіаторні технології у вирішенні сімейних конфліктів: кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 054 «Соціологія» / керівник М. А. Кулик. Запоріжжя : ЗНУ. 2024.

Болотова В.О., Пікуль М.Г.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

THE ROLE OF INFORMATION SUPPORT IN THE ADAPTATION PROCESS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Адаптація внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є однією з найважливіших соціальних проблем сучасної України, особливо з огляду на конфлікт на сході та повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році. Переміщені особи потребують не тільки матеріальної, але й інформаційної та психологічної підтримки. Інформаційна підтримка є ключовим елементом процесу адаптації внутрішньо переміщених осіб, однак існуючі медіа-канали не завжди відповідають специфічним потребам ВПО. Дефіцит цільової, достовірної інформації та відсутність зручних платформ для комунікації з місцевими органами влади, волонтерами та благодійними організаціями можуть серйозно ускладнювати процес адаптації.

Внутрішньо переміщені особи стикаються з численними викликами на кожному етапі адаптації: пошук житла, працевлаштування, доступ до медичних послуг, оформлення соціальних виплат тощо. Саме комунікація та інформація є ключовими інструментами для успішного проходження цих етапів. Без належної інформаційної підтримки ВПО можуть втратити важливі можливості,

що ускладнює їх інтеграцію в нове середовище. Ефективна комунікація дозволяє ВПО швидше зорієнтуватися в нових умовах, отримати доступ до ресурсів та послуг, які необхідні для стабілізації їхнього життя.

Одним із ключових аспектів адаптації є забезпечення доступу до достовірної та цільової інформації. Інформаційні потреби ВПО часто не задовольняються через брак спеціалізованих ресурсів або нерозуміння їхніх специфічних вимог з боку медіа та державних органів. Це призводить до інформаційних прогалин, коли переселенці не можуть знайти важливі дані, наприклад, про правові, соціальні чи психологічні послуги. Особливо важливо, щоб інформація була цільовою та достовірною, враховуючи потреби різних груп ВПО, як-от сім'ї з дітьми чи люди з інвалідністю. Комунікація має охоплювати питання, пов'язані зі шкільною освітою, доступом до медичних установ, соціальними пільгами та правами.

Психологічна підтримка через комунікацію також відіграє важливу роль в адаптації. ВПО часто стикаються з почуттям втрати, ізолюваністю, тривогою та стресом через нові життєві умови. Комунікаційні платформи можуть слугувати ефективним інструментом для надання емоційної підтримки, організації психологічних консультацій та створення груп взаємодопомоги, що допомагають людям впоратися з труднощами адаптації.

Однак на шляху до ефективної комунікації існує чимало бар'єрів. Однією з проблем є відсутність доступу до інформаційних ресурсів, особливо у віддалених або менш розвинених регіонах, де переселенці не завжди мають доступ до Інтернету або цифрових технологій. Крім того, серед певних категорій ВПО, зокрема серед старших людей або тих, хто приїхав з менш розвинених регіонів, спостерігається низький рівень цифрової грамотності, що ускладнює їхнє використання сучасних комунікаційних засобів.

Ще однією проблемою є недостатня координація інформаційних потоків. Різні державні, волонтерські та благодійні організації часто надають фрагментовану інформацію, яка не завжди узгоджена між собою. Це ускладнює

пошук актуальної інформації для ВПО та може викликати плутанину. Окрім того, багато інформаційних платформ не мають достатньо інтерактивних інструментів, які б забезпечували зворотний зв'язок. Це ускладнює можливість ВПО отримати швидко допомогу або консультацію в режимі реального часу.

Для покращення інформаційної підтримки та полегшення інтеграції ВПО необхідно вжити кілька заходів. По-перше, потрібно розвивати цифрову інфраструктуру, створюючи спеціалізовані центри підтримки та забезпечуючи мобільний доступ до інформації для тих, хто мешкає у віддалених регіонах. По-друге, важливо централізувати та координувати інформаційні ресурси, створивши єдиний інтегрований інформаційний портал, де ВПО зможуть знайти всю необхідну інформацію з різних джерел. Такий портал має бути регулярно оновлюваним, щоб уникнути поширення застарілих даних.

Також необхідно персоналізувати інформаційну підтримку, створюючи окремі інформаційні підрозділи для різних груп ВПО: сімей з дітьми, людей з інвалідністю, студентів тощо. Важливо впроваджувати інтерактивні сервіси на інформаційних платформах, такі як онлайн-чати, гарячі лінії або месенджери, що дозволить ВПО отримувати допомогу та консультації в режимі реального часу. Іншими словами, адаптація внутрішньо переміщених осіб в новому соціальному середовищі є складним і багатограним процесом, в якому комунікація та інформаційна підтримка відіграють ключову роль. Важливість інформаційної підтримки не можна недооцінювати. Вона є не лише засобом забезпечення доступу до життєво необхідної інформації, але і інструментом для психологічної підтримки, що допомагає знизити рівень стресу і відчуження серед переселенців.

Рекомендації щодо підвищення цифрової грамотності, розробка багатомовних матеріалів та інтерактивних платформ можуть стати важливими кроками на шляху до покращення адаптації ВПО.

Спільні зусилля державних органів, волонтерських організацій та місцевих спільнот, їх координація та підтримка допоможуть переселенцям

успішно інтегруватися в нові соціальні умови. Таким чином, успішна адаптація ВПО потребує комплексного підходу, який враховує як інформаційні, так і соціальні аспекти, з метою формування більш інклюзивного та підтримуючого суспільства.

Гнутов А.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**КОРПОРАТИВНО СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК
ОБОВ'ЯЗКОВА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A MANDATORY
COMPONENT OF MODERN UKRAINIAN ENTREPRENEURSHIP**

Корпоративно соціальна відповідальність (КСВ) бізнесу в Україні під час війни стала критично важливою складовою підприємницької діяльності, оскільки вона не лише сприяє виживанню компаній, але й підтримує суспільство в умовах кризи. Підприємства адаптували свої стратегії, щоб відповідати новим викликам, які постали перед ними через військову агресію.

Під КСВ розуміється активна участь компаній у вирішенні соціальних проблем, що виходить за межі їхньої основної діяльності. В Україні це включає в себе:

– Підтримка Збройних Сил України: Багато компаній активно займаються збором коштів та наданням допомоги військовим, включаючи забезпечення технікою та медикаментами.

– Переорієнтація виробництв: Деякі компанії змінили напрямок своєї діяльності на виробництво товарів, необхідних для фронту, таких як безпілотники.

– Волонтерство та благодійність: Багато підприємств продовжили фінансувати соціальні програми, навіть під час війни, демонструючи свою відповідальність перед суспільством.

– Допомога внутрішньо переміщеним особам: Підприємства надають житло та робочі місця для людей, які втратили домівки.

– Соціальні проекти: Реалізація ініціатив, спрямованих на покращення умов життя населення, зокрема через будівництво шкіл та лікарень.

КСВ під час війни в Україні обумовлена рядом специфічних викликів порівняно із світовими практиками. Дослідження цих відмінностей зокрема є до визначення особливостей українського середовища. До них можна віднести не тільки контекст війни, а й соціокультурні особливості українського суспільства, які впливають на розвиток та впровадження КСВ.

Поширення та розвиток КСВ в Україні є важливою задачею в теперішньому часі, оскільки є визначним для майбутнього нашого суспільства. Основні тенденції в КСВ такі:

– Адаптація до нових умов: підприємства в Україні змушені адаптувати свої стратегії КСВ у відповідь на виклики війни. Багато з них зосереджуються на підтримці Збройних Сил України, наданні гуманітарної допомоги та підтримці внутрішньо переміщених осіб. Це свідчить про швидку реакцію бізнесу на соціальні потреби, що є характерною рисою сучасного українського контексту.

– Зростання усвідомлення КСВ: Рівень поінформованості про КСВ серед українських підприємств є досить високим. Близько 78% представників бізнесу знають про концепцію соціальної відповідальності, що свідчить про поступове формування культури КСВ в Україні. Однак, більшість підприємств все ще сприймають КСВ як інструмент для реалізації соціальних програм, а не як стратегічний елемент конкурентоспроможності.

– Перешкоди для розвитку: незважаючи на позитивні зміни, існують суттєві перешкоди для розвитку КСВ в Україні. Серед них: нестача фінансових

ресурсів, невизначеність у законодавстві та відсутність чіткої державної політики щодо підтримки соціально відповідального бізнесу. Це обмежує можливості підприємств для впровадження ефективних програм КСВ.

Таким чином соціальна відповідальність бізнесу в Україні під час війни стала не лише етичним обов'язком, а й необхідністю для виживання підприємств і підтримки суспільства. Навідміну від поширених світових практик, в Україні КСВ відрізняється своєю терміновістю, адаптивністю та акцентом на підтримку армії і суспільства. Успішна реалізація соціально відповідальних практик може стати основою для відновлення економіки країни після закінчення конфлікту. Також цей досвід може стати корисним для інших країн у подібних кризових ситуаціях, адже він демонструє важливість швидкої реакції та соціальної відповідальності бізнесу в умовах надзвичайних обставин. Важливо продовжувати розвивати механізми корпоративної соціальної відповідальності з урахуванням міжнародного досвіду та потреб українського суспільства. Тому цей досвід та потреби потребують подальшого вивчення та постійної актуалізації.

Григор'єва С. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПОВСЯКДЕННІ ПРАКТИКИ ТА СТИЛЬ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

DAILY PRACTICES AND LIFESTYLE OF UKRAINIANS IN THE CONDITIONS OF FULL-SCALE WAR

Сучасна реальність змінює простір повсякденного життя людини, висуваючи вимоги до її здатності жити в умовах непередбачуваного та змінного

світу. Тому все більшої актуальності набуває дослідження способів взаємодії людини з реальністю, її здатності до гнучкості та змін.

Нині важливим є дослідження особливостей цієї трансформації повсякденних практик українців в умовах неповсякденних, нетипових для сучасного цивілізованого світу обставин – повномасштабної війни з усіма її атрибутами: насильством, масовою загибеллю людей, руйнуваннями міст і сіл, вимушеною міграцією, травматичним досвідом втрати звиклого способу життя для мільйонів людей та необхідністю адаптуватись до нових реалій. Особливо актуальним є питання рутинізації неповсякденного, тобто інтегрування в українську повсякденність поведінкових практик, спровокованих специфічними явищами чи подіями, до яких відносимо і «епоху COVID-19», і насильство та смерть як тла повсякденних подій з 2014 р.

Зупинимось на дослідженні того, як параметри актуального часопростору, нові соціальні обставини та події, пов'язані з війною, відображаються на ціннісно-поведінковому вимірі соціальних взаємодій, як змінився стиль життя українців у їхніх повсякденних практиках.

Повсякденність у всіх її проявах є об'єктом дослідження, насамперед мікросоціології, концептуальний арсенал якої дозволяє аналізувати феномени стрімкої перебудови рутин, модифікації та трансформації звичайних соціальних практик, висвітлюючи і роблячи більш явною логіку процесів інтенсивної трансформації повсякденності, що відбуваються на наших очах упродовж останніх років (пандемія COVID-19, агресія росії проти України з 2014 року та повномасштабна війна з 2022 року). Тому, на нашу думку, варто зупинитись на визначенні того, які сенси вкладаємо у поняття «повсякденність», орієнтуючись на мікросоціологічний кут зору.

Як зазначає П. Штомпка, в останні десятиліття сучасні автори все частіше зводять соціологію від дуже абстрактного рівня соціологічних проблем соціально-економічних формацій, соціальних структур, соціальних процесів до рівня повсякденного життя людей серед інших людей, разом з ними, пліч-о-

пліч з ними, у взаємодії, суперництві, конфлікті або боротьбі з ними, у коханні та ненависті, але ніколи наодинці, в ізоляції. До трендів у сучасній соціології вчений відносить суб'єктивістський поворот до вивчення інтенцій, мотивацій, суджень, що стоять за соціальними діями; агентний поворот до вивчення соціальних акторів та шляхів, якими вони створюють та конструюють соціальні структури, інституції, організації тощо; культурний поворот до пошуку непомітних, невидимих тканин із смислів, правил, цінностей, норм, уявлень, «звичок серця», які регулюють поведінку людей.

Найвпливовішими авторами, які просували цю лінію соціологічного пошуку, були І. Гофман з його драматургійною теорією, Г. Гарфінкель з його етнометодологією, А. Шюц, П. Бергер та Т. Лукман з їх феноменологічним підходом тощо [1]. Соціологи описують повсякденність з погляду конституювання суспільної свідомості, а також місця, де ця суспільна свідомість виявляє себе [2, 3].

Феноменологічний підхід обґрунтовує необхідність вивчення соціального світу як повсякденного (буденного) життєвого світу індивіда, причому не просто індивіда, а людини, яка відчуває, переживає, прагне до чогось. Завдання феноменологічної соціології полягає в тому, щоб прояснити, виявити і зрозуміти, як, яким чином люди структурують сприйнятий світ у своїй свідомості та як втілюють своє знання про нього у повсякденних практиках.

Повсякденність як тло дискретних подій, яким вона протиставлена як структурна безперервність, розглядається І. Гофманом.

Важливим аспектом драматургійного підходу є так званий аналіз життєвого досвіду у певних «рамках» (frame analysis) чи «драматургійна перспектива» щодо діяльності. І. Гофман вважав, що будь-яка діяльність (а відповідно і весь життєвий досвід реальних людей) має бути розглянута з точки зору певної перспективи, кута зору або «фокусу камери», за допомогою якої її розглядають [4]. «Рамка», або обмежена перспектива сприйняття ситуації, є основою структурування множинних світів нашої життєвості та

необхідною умовою конструювання життєвого досвіду. Людина народжується в уже впорядкованому світі, поділеному на фрейми – первинні, сталі, «продиктовані дійсністю», і вторинні, сформовані в результаті трансформацій первинних (мистецтво; ігри і спортивні змагання; ритуали та ін.). Однак процес фреймування реальності не зупиняється ніколи: під впливом об'єктивних факторів створюються нові й нові фрейми [4].

Отже, під повсякденністю з позиції мікросоціології розуміються рутинні відносини між людьми, спосіб мислення, який складається на основі щоденного досвіду, соціальні норми та форми поведінки, що виникають у результаті повсякденного життя. Повсякденність – це сукупність тілесних, духовних та поведінкових практик, які відтворюються автоматично та є нерефлексивними (не задумуємось над ними). Повсякденне – це те, що відбувається «щодня», через те, що не дивує. Повсякденність ототожнюється з поняттям «звичка», «рутина», виявляється у численних знайомих явищах. Повсякденність відбувається постійно і не переривається навіть незвичайними подіями, передбачаючи їх рутинізацію.

Ще не так давно з весни 2020 р. українська повсякденність зазнала суттєвих трансформацій внаслідок пандемії COVID-19, що змінила звиклі алгоритми функціонування суспільних інституцій, організацій, зачепила кожную спільноту, сім'ю, особу, примусила кожного адаптуватися до нових форматів соціальної взаємодії: масковий режим, дистанціювання, ізоляція, віддалена робота та навчання, онлайн-комунікація тощо. Пандемія COVID-19 продемонструвала, як легко і просто оголюються приховані від замиленого погляду основи соціального порядку, коли світ стикається з нетиповими обставинами. Коли рутини руйнуються, люди це миттєво відчують. За розгубленістю йдуть спроби зорієнтуватися у нових умовах і пристосуватися до мінливого контексту життя. Інакше кажучи, включаються механізми кристалізації нових практик, які мають шанс стати маркерами нових буднів для людей.

Повсякденність, ще не встигнувши зламатися, вже починає відновлюватися, нехай і у видозмінених форматах. Відбулись суттєві соціальні зрушення як на макро- та мезорівні соціальної системи, так і рівні повсякденних практик українців: більшість активностей перемістилась в інтернет-простір: е-банкінг, е-лернінг, інтернет-споживання, інтернет-доставки, інтернет-комунікації тощо. У кожного українця з'явилась можливість отримати навіть е-документ у застосунку «Дія», який покликаний згенерувати всі ідентифікаційні документи.

У мову повсякденності, яка вкрай чутлива до суспільних змін, інтегрувались нові слова, що отримали для всіх однаковий сенс та відображали формат соціального життя як цілого суспільства, так і окремих спільнот: корона-криза, локдаун, дистанційка, антивакцинатори та ін. У мові ситуації взаємодії та її учасники типізуються, тобто підводяться під звичні та зрозумілі категорії. Типізація надають сенс будь-яким навіть новим явищам і тим самим вбудовують їх у життєвий світ як знайомі за замовчуванням. Нині мова повсякдення змінилась. Новий соціокультурний контекст провокує виникнення у живій мові неологізмів – новостворених слів, термінів чи фраз, що описують навколишню дійсність у певному часопросторі. Так, війна призвела, серед іншого, й до нового сплеску словотворення. Нещодавно в Україні представили словник неологізмів української мови, які виникли від 24 лютого 2022 року [4].

Серед інших наведені, наприклад, такі нові поняття, як: «байрактарити», «джавелініти», «стінгерити», «бандеромобіль», «рашизм», «чорнобаїти», «за поребриком» тощо.

Кожен такий термін – це втілення певної ситуації та емоцій, які люди переживали в той чи інший період війни. Навіть якщо не всі слова активно використовуватимуться надалі, коли хтось згадає той чи інший термін, одразу буде зрозуміло, які процеси відбувалися тоді, як суспільство чи певні групи ставилися до цього, які емоції відчували [5].

Реаліями українського суспільства сьогодні є війна, руйнування міст і сіл російським агресором, загибель тисяч людей, насильство, масова вимушена міграція великої кількості громадян із зони активних бойових дій у безпечніші регіони країни та за кордон, втрата більшістю з них житла, роботи, засобів для існування тощо. Повсякденність українців однозначно стала іншою після 24 лютого 2022.

За результатами дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», у..... На жаль, за рік повномасштабної війни росії проти України для жителів територій, де ведуться активні бойові дії, звичними стали обстріли, «прильоти», облаштування побуту в підвалах, пристосування до «графіків обстрілів» та відключень електроенергії тощо. Повсякденними стають ситуації, які часто повторюються в такій схожій формі, що вже не сприймається їх унікальність, яку вони можуть мати. Влучний, на наш погляд, приклад рутинізації неповсякденного наводить у своїй статті український соціолог О. Шульга, цитуючи оповідання Рея Бредбері «Сміттяр», написане у 1953 р. Так, головний герой працює водієм сміттєвоза й одного разу приходить додому з новиною, що скоро його машина використовуватиметься не за прямим призначенням, а для перевезення жертв ядерних ударів, які мають статися. У цьому короткому оповіданні письменник-фантаст описує гіперболізовано швидкий шлях героя від початкових шоку й нерозуміння, чому взагалі таке може бути, до виключно інструментального підходу – як краще вклати трупи в один кузов і скільки тіл туди ввійде за раз. Автор статті зазначає, що таких переходів від екзистенційного «чому?» до прагматичного «як?» в українському суспільстві за останні вісім років (від часу окупації Криму та захоплення росією частини Луганської і Донецької областей України в 2014 р.) було чимало.

В умовах постмодерного суспільства, насиченого ризиками та якістю якого є невловима плинність, часто відбуваються події, що вибивають соціальне життя з рівноваги, і це змушує людей різко адаптувати свої повсякденні репертуари взаємодій до актуального часопростору. Для України

такими подіями останніх років стали, як уже згадувалось неодноразово, пандемія коронавірусу, військові дії на Сході України, спровоковані агресією росії, а особливо повномасштабна війна країни-агресорки проти України.

Нова дійсність переступає наш «особистий простір», інтегруючись новим набором правил у щоденну рутину: спускатись в укриття під час повітряних тривог, не фотографувати/знімати відео «прильотів» та не скидати їх у мережу; не перебувати на вулиці в комендантську годину; донатити для потреб ЗСУ тощо. Неминуче відбувається рутинізація нового досвіду. Війна виконує роль потужного провокатора, що будить «режим небезпеки», який вимагає від українців адаптації та реставрації зруйнованих соціальних рутин (або генерування нових).

Після шокового перевантаження обов'язково слідує рутинізація, що означає неминучість виробництва соціального порядку, тобто упорядкування соціального життя.

Список використаних джерел

1 Міняйло І. Поняття стилю життя: можливості операціоналізації в рамках досліджень соціальної стратифікації. *Наукові записки. Соціологічні науки*. 2006. Том 58. С. 80–84.

2 Планувати чи робити? 2022, червень. URL: https://gradus.app/documents/280/Plan_or_do_Shopping_and_leisure_of_Ukrainians_during_the_war_UKR.pdf.

3 Бурд'є П. Структура, габітус, практика. *Журнал соціології та соціальної антропології*. 1998. Т. 1. № 2. С. 40–58.

4 АрміяInform представляє словник неологізмів української мови. 2022. URL: https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armiyainformpredstavlyaye-slovnyk-neologizmiv-ukrayinskoyi-movy/?fbclid=IwAR3dAgMt97PuBusFAtE6kFyqIQ_9F_gg1-l4P8Qg432SMS0PoStSlbTRT9I.

5 Війна змінила не лише життя, але й мову: з'явилися неологізми і багато лайки. 2022, липень. URL: <https://tsn.ua/ato/viyna-zminila-ne-lishe-zhittya-aley-movu-z-yavilis-neologizmi-i-bagato-layki-2107099.html>.

6 Шульга О. Рутинізація небезпеки по-українському: від епідемій до війни. 2022, лютий, 12. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/rutinizatsija-nebezpeki-poukrajinskomu-vid-epidemij-do-vijni.html>.

Жук С.Ю., Козлова О.А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕР ТА РЕКЛАМА

GENDER AND ADVERTISING

Поняття "гендер" та "реклама" набули важливого значення в сучасному соціумі в цілому і бізнес-середовищі зокрема. Гендер не обмежується лише біологічними аспектами статі (чоловік або жінка), а охоплює соціально конструйовані ролі, поведінкові норми та ідентичності, які суспільство приписує особам. Сучасні концепції гендеру включають різноманітні ідентичності, такі як небінарність, гендерна квірність, а також трансгендерність. Це свідчить про зростаючу обізнаність суспільства щодо різноманітності гендерних ідентичностей, що впливає на формування нових соціальних норм.

У свою чергу, реклама в маркетингу є процесом створення та просування рекламних повідомлень, які прагнуть привернути увагу потенційних клієнтів і стимулювати їх до покупки товарів чи послуг. Ефективна реклама враховує демографічні характеристики, культурні контексти та інтереси цільової

аудиторії. Сьогодні реклама часто використовує аналітику даних для точного сегментування споживачів, що дозволяє створювати персоналізовані кампанії.

Гендер і реклама є взаємопов'язаними темами, які активно досліджуються в сучасному маркетингу та соціології [1,4]. Дослідження в цій сфері допомагають зрозуміти, як рекламні кампанії формують сприйняття гендеру та як зміни в суспільних нормах впливають на рекламні стратегії. Традиційні гендерні стереотипи в рекламі, де жінки часто зображуються як домогосподарки або об'єкти краси, а чоловіки — як сильні та успішні, активно оскаржуються сучасними брендами. Наприклад, реклама компанії Nike використовує жіночих спортсменок у ролі лідерів, підкреслюючи силу і незалежність жінок у спорті [4].

Сучасні рекламні кампанії все більше фокусуються на інклюзивності, включаючи моделі, які представляють різні гендерні ідентичності. Це допомагає розширити уявлення про те, що є нормальним і прийнятним, заохочуючи соціальні зміни. Бренди враховують культурні відмінності та уникають стереотипів, які можуть бути ображаючими для певних груп. Наприклад, кампанії, що зосереджуються на культурній різноманітності, демонструють людей різних національностей та етнічних груп, відзначаючи їх унікальність та спільність.

Реклама має значний вплив на сприйняття гендерних ролей, формуючи уявлення про те, що є "правильним" для кожного гендеру. Інклюзивні кампанії можуть сприяти більш позитивному та рівноправному сприйняттю гендеру, в той час як повторювані стереотипи можуть зміцнювати негативні уявлення і підживлювати дискримінацію. Такі стереотипи, як "чоловіки не можуть проявляти емоції" чи "жінки повинні бути доглянутими і підпорядкованими", можуть обмежувати можливості особистісного розвитку[1].

Протягом більшої частини 20-го століття реклама активно використовувала чіткі гендерні стереотипи. Однак з 1990-х років спостерігається зростаючий тиск на бренди щодо перегляду цих уявлень через

розвиток феміністичних рухів, рухів за права LGBTQ+ та загальної соціальної свідомості. Соціальні медіа відіграють важливу роль у цьому процесі, дозволяючи споживачам висловлювати свої погляди та вимоги до брендів у реальному часі.

Рекламні кампанії, що руйнують стереотипи, можуть допомогти споживачам побачити нові можливості та способи вираження себе. Наприклад, кампанії, що зображують жінок у ролі лідерів або чоловіків, які займаються домашніми справами, можуть сприяти більшому прийняттю таких ролей у суспільстві. Такі зміни допомагають створити більш позитивну соціальну атмосферу, де різноманіття вважається нормою.

Зростає інтерес до гендерно нейтральних продуктів і рекламних кампаній, де бренди використовують гендерно нейтральну мову та демонструють моделі без явних гендерних ознак. Це може включати товари, що підходять для всіх гендерів, наприклад, одяг, засоби гігієни або косметики. Соціальні медіа також дозволяють швидше реагувати на соціальні тренди та критику, що робить кампанії більш адаптивними.

Наведемо приклади успішних, на думку спеціалістів і споживачів, рекламних кампаній, що змінили стереотипне уявлення про ролі чоловіків і жінок:

1. Dove's "Real Beauty" Campaign: Використання реальних жінок з різними типами фігур та кольорами шкіри для демонстрації природної краси, що змінило традиційні стандарти краси.

2. Always' "Like a Girl" Campaign: Переосмислення виразу "як дівчина" як позитивного і сильного, що заохочує дівчат до впевненості в собі.

3. Gillette's "The Best Men Can Be" Campaign: Фокус на позитивних аспектах чоловічої поведінки і заклик до змін у ставленні до агресії та сексизму, сприяючи обговоренню здорової маскулінності [2].

Таким чином, реклама має значний вплив на сприйняття гендеру в суспільстві. Сучасні тенденції в рекламі спрямовані на подолання стереотипів

та створення більш інклюзивного й рівноправного зображення гендерних ролей. Бренди, які враховують ці аспекти, не лише підвищують свою ефективність, але й сприяють позитивним соціальним змінам, що є важливим кроком до більш справедливого суспільства. Сучасна реклама здатна не лише продавати продукти, але й формувати нові соціальні норми, за що споживачі все частіше віддають перевагу брендам з активною соціальною позицією.

Список використаних джерел

1. Advertising and Society: An Introduction / за ред. Стефані Л. Фостер. 2017. 448 с.
2. Джудіт Батлер. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. 1990. 224 с.
3. Майкл С. Киммель. The Gendered Society. 2000. 480 с.
4. Террі Р. Сміт. Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective. 2013. 672 с.

Заприкут О. І., Бірюкова М.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

SOCIAL CONTEXT OF BUSINESS SOCIAL RESPONSIBILITY IN MODERN UKRAINE

Проблематика соціальної відповідальності бізнесу є актуальною для України у зв'язку з продовженням трансформації української економіки на

мікро- і макрорівнях, євроінтеграційними процесами, становленням громадянського суспільства. Останнім часом ця проблема актуалізується ще й складними соціально-економічними та політичними процесами в українському суспільстві. Соціально відповідальний бізнес стає частиною соціального та бізнесового життя, корпоративної культури, переходячи від простих (збір фінансової та матеріальної допомоги для вирішення конкретної проблеми) до більш розвинених форм соціальної діяльності.

У західних країнах поняття «корпоративна соціальна відповідальність» або «соціальна відповідальність бізнесу» сформувалося в 70-ті рр. ХХ ст., коли транснаціональні корпорації почали поєднувати стратегію своєї бізнес-діяльності із вирішенням соціальних питань. Одним із способів цієї активності стало залучення працівників компаній до вирішення певних завдань в соціальній сфері, тобто корпоративне волонтерство.

На сучасному етапі феномен соціальної відповідальності бізнесу доцільно розглядати у двохосновних аспектах: 1) відповідальна господарська діяльність у виробничому процесі (випуск якісних товарів та послуг, запровадження інновацій, забезпечення відповідних умов праці і гідної заробітної плати, соціального пакету для робітників, виконання своїх обов'язків перед партнерами, кредиторами, сплата податків, реалізація природоохоронних заходів тощо); 2) власне соціальна активність, яка проявляється у корпоративному волонтерстві [1].

Інституційні причини зародження соціальної відповідальності бізнесу в розвинених країнах пов'язані не з прагненням до благодійності або соціального захисту, а насамперед з міркуваннями поліпшення інвестиційної привабливості, поліпшення іміджу перед клієнтами, зміцнення репутації, підвищення комерційного успіху компаній. Бізнес був змушений відповісти на посилення тиску державних інститутів і громадянського суспільства. Цілі соціальної відповідальності не обмежуються тільки прямою комерційною вигодою, вони також направлені на підвищення соціального статусу,

накопичення позитивної репутації підприємства. Ділова репутація стала нематеріальним активом бізнесу, що активно впливає на прибуток підприємства. На ділову репутацію впливають багато факторів, у тому числі емоційна привабливість торговельної марки, фінансовий стан компанії, якість виробленої продукції, професіоналізм керівного складу підприємства, атмосфера, що склалася в колективі, якість обслуговування клієнтів, нарешті, активність підприємства щодо реалізації заходів соціальної відповідальності.

Незважаючи на досить великий період існування інституту соціальної відповідальності в Україні, переважно має неформальний характер, так як відсутня повноцінна законодавча база. Вітчизняна система регулювання даного процесу не відповідає ні міжнародній практиці, ні реальним запитам соціально-економічної політики як держави, так і підприємницького сектора.

Цілком закономірним є використання міжнародних стандартів соціальної відповідальності, що узагальнюють досвід розвинених країн, оцінюють стан компаній в світі, але разом з тим, необхідно робити поправку на низьку конкурентоспроможність української економіки та уникати занадто жорстких вимог до бізнесу.

В Україні, зазначає С. Король, «нормативні документи в сфері соціальної відповідальності бізнесу не створюють цілісну систему. Одним із завдань формування внутрішньої політики у сфері соціальної відповідальності бізнесу, яка повинна бути відображена в корпоративному кодексі, є набір пріоритетів, впорядкування і організація сукупності принципів і правил соціально відповідальної діяльності на основі зв'язків з усіма зацікавленими особами» [2, с. 94].

В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також, з самим характером отримання прибутку підприємствами. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на

внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, заниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори виступають основою конкурентної переваги.

Більшого поширення соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Саме такий шлях розвитку має більше поширення в розвинених країнах, і як наслідок, вищий рівень соціальної відповідальності бізнесу. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається мало ймовірним, так як вимагає довгострокових фінансових витрат, крім цього досить ризикований.

Підводячи підсумки дослідження, можна зробити наступні висновки. Одним із головних з них є висновок про необхідність об'єднання зусиль бізнесу, держави та інших зацікавлених у сталому розвитку суспільних інститутів. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні є відображенням складних процесів трансформації всієї соціально-економічної системи країни. Тому не можна очікувати кардинальних позитивних змін у діяльності інституту соціальної відповідальності бізнесу при високому рівні безвідповідальності інституту української держави. Соціальна відповідальність бізнесу неможлива без розвиненого громадянського суспільства, здатного виступати реальним партнером бізнесу при вирішенні соціальних питань. За такої умови можливий процес зростання готовності бізнесу залучатися в діалог і подальше партнерство з різними громадськими групами, збільшення кількості соціальних ініціатив, що виникають завдяки спільному мисленню і спрямованих на вирішення питань суспільного значення. Зважаючи на те, що соціально відповідальна діяльність будь-якої компанії пов'язана з високими витратами, доступна вона в даний час виключно великим компаніям. До позитивного ефекту призводять тільки ті соціальні ініціативи, які добре узгоджуються з

місією компанії. Менш великим компаніям, навіть у разі прихильності принципам соціальної відповідальності, найчастіше не під силу проведення такої політики з причин слабкого фінансового стану. Розвиток соціальної відповідальності бізнесу українськими компаніями, утруднене через прагнення до короткострокових фінансових результатів. Це призводить до нехтування не тільки довгострокового розвитку, але і до прагнення перекласти на споживачів зовнішні ефекти більш витратного та екологічно шкідливого виробництва.

В умовах війни в Україні 2014–2024 рр., цілком очікувано, спостерігаємо розширення системної кризи, що пронизує усі сектори національної екосистеми. Соціальна відповідальність бізнесу як важлива складова сучасної парадигми дослідження проблематики виходу з кризових явищ в розвитку підприємництва в Україні набуває актуальності. В практичному значенні це обґрунтовує доцільність розширення масштабів та кількості видів діяльності, реалізованої в межах концепції соціальної відповідальності бізнесу, що дозволяє генерувати грошові потоки на основі інновацій, зокрема соціальних та екологічних. Адже, саме соціальні та екологічні інновації стануть джерелом пожвавлення підприємницької активності та драйвером розвитку інноваційного різногалузевого підприємництва в Україні в час війни та післявоєнної відбудови.

Війна в Україні зумовила появу нових напрямів соціальної відповідальності бізнесу, зокрема: 1) «підтримка ЗСУ та бійців у зоні військових дій (допомога із спорядженням, збір коштів на озброєння, техніку, харчування, медикаменти тощо)»; 2) «надання житла і працевлаштування вимушених переселенців»; 3) «соціальне житлове будівництво»; 4) «забезпеченість лікарень медичним обладнанням та медикаментами»; 5) «будівництво шкіл і дитячих будинків»; 6) «реалізація соціальних проєктів»; 7) «реабілітація та адаптація ветеранів» [3].

Список використаних джерел

1. Серегіна А.С. Соціальна відповідальність бізнесу: проблеми

формування в Україні. URL: <http://www.csrjournal.com/akcent/3060-socialnaya-otvetstvennost-biznesa-problemy-formirovaniya-v-ukraine.html>

2. Король С. Я. Нормативні документи по соціальній відповідальності бізнесу. *Економіка України*. 2013. № 9 (614). С. 85 – 96.

3. Соціально-відповідальний бізнес: що це і як це працює сьогодні в Україні? URL: <https://www.forfuture.life/blog/socialno-vidpovidalniy-biznes-shcho-ce-i-yak-vono-pracyuie-sogodni-v-ukrayini>.

Калініченко К.В., Григор'єва С. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

SOCIAL NETWORK DEPENDENCE IN MODERN SOCIETY

На сьогоднішній день проблема залежності від соцмереж стала ключовою для суспільства, люди все більше часу проводять телефоні, віддаючи перевагу онлайн спілкуванню. На перший погляд, така активність стає у нагоді для знаходження друзів, однодумців, покращенню навичок спілкування один з одним. Проте останнім часом така звичка спілкуватися у соціальних мережах виявляється пагубною та зовсім не корисною, як задумувалося спочатку.

Спершу варто зазначити, що сучасні батьки дають телефон дитині ще змалечку, діти дивляться мультфільми та відволікаються таким чином від реального життя. Їхні потреби та бажання в подальшому відходять на другий план. Коли діти йдуть до школи, телефон стає необхідним пристроєм для зв'язку, але мультфільми змінюються на ігри, у які школярі грають на перервах. І згодом діти виростають і все більше приділяють час соціальним мережам, які зараз є невід'ємною частиною життя кожного підлітка.

Інстаграм, тікток, фейсбук та інші – невід’ємна частина життя кожної сучасної людини. І окрім навичок спілкування, самовираження і корисної інформації звідти, люди стають залежними від додатків. Інтернет - залежності розглядали у своїх роботах А. Голдберг, К. Янг, В. Бутова та інші. Вчені стверджують, що молодь – найбільш вразлива категорія людей, що використовує Інтернет як основний спосіб пошуку інформації та засіб для спілкування.

Дослідження останніх років показали, що Інтернет та комп’ютерні ігри, соцмережі можуть бути предметами адикції. «Адикція – це нав’язливе, патологічно сильне бажання здійснювати дії, що призводять до певного психічного стану, найчастіше розслабленню, задоволенню, заспокоєнню». Соцмережі, таким чином, допомагають людині «втекти» від наявної реальності, приглушити свої емоції та бажання. І проблемою це стає тоді, коли, безперервно гортаючи стрічку соцмереж, і отримуючи швидкий дофамін від відео, що тривають до 30 секунд, люди не можуть навіть сконцентруватися на лекції в університеті або подивитися звичайний фільм. Все це може призвести до слабкої концентрації, апатії та асоціальності, які є значними труднощами для сучасної молоді.

Отже, залежність від соціальних мереж є серйозною проблемою сучасного суспільства, що потребує уваги з боку батьків, викладачів і самих користувачів. Важливо розуміти ризики і наслідки, пов’язані з надмірним використанням соціальних мереж, і шукати баланс між онлайн і офлайн життям. Забезпечення якісного спілкування та розвитку соціальних навичок у реальному світі повинно стати пріоритетом для молоді та суспільства загалом.

Карпенко Д.В., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРОПАГАНДА, ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СОЦІУМОМ

PROPAGANDA AS A TOOL FOR SOCIAL CONTROL

Пропаганда є одним із найдавніших і найефективніших інструментів впливу на свідомість і поведінку соціуму. Вона здатна формувати масові настрої, переконання і стереотипи, спрямовуючи дії великих груп людей у бажаному напрямку. Використання пропаганди в політиці, медіа та рекламі проти її універсальності та адаптивності до різних соціальних контекстів. У сучасному світі де інформаційний простір насичених комунікаціями, пропаганда стала інструментом не лише урядів, а й корпорацій, соціальних груп та навіть окремих індивідів.

Актуальність теми пропаганди з кожним роком тільки зростає. У світі відбувається швидка цифровізація, соціальні медіа та новітні технології значно спрощують доступ до інформації, але також створюють нові можливості для маніпуляцій та дезінформації. Пропаганда перестала бути виключно тільки державним інструментом, наразі її використовують корпорації, компанії, групи осіб та навіть звичайні приватні підприємці.

У цьому контексті вивчення пропаганди є особливе місце для розуміння її впливу на свідомість людей, маніпуляції їхньою поведінкою та прийняття рішень. Сучасні інформаційні війни і глобальні конфлікти показують, що пропаганда стала важливою складовою не лише політичної, але й соціальної та економічної сфери.

«Сучасна пропаганда – це послідовна, досить тривала діяльність, спрямована на спотворення або інформаційне оформлення різних подій з метою впливу на ставлення мас до підприємства, ідеї або групи» – визначає у своїй книзі «Пропаганда» Едвард Луї Бернейз – австро-американський піонер в галузі зв'язків з громадськістю та пропаганди.

Часи коли пропаганда починалася з звичайних голосливих виступів та закінчувалася плакатами та п'єсами минув. В нашому часі, коли майже кожна людина на планеті має доступ до інтернету, режим пропаганди перейшов на більш вищий рівень своєї впливовості. Майже кожного дня можна почути такі слова як «дезінформація», ІІСО (інформаційно психологічні спеціальні операції”.

Пропаганда тісно пов'язана з механізмами масової комунікації, після масмедіа є основним інструментом її поширення. У сучасному світі традиційні ЗМІ (телебачення, радіо, преса) та новітні медіа (соціальні мережі, інтернет-ресурси) залишаються ключовими платформами для реалізації пропагандистських успіхів.

Пропаганда діє через комплекс різноманітних технік і методів, які спрямовані на зміну проявів і поведінки людей. Серед основних механізмів впливу можна виділити:

- Повторюваність. Постійна повторюваність одної інформації сприяє її закріпленню у свідомості аудиторії, створюючи ілюзію правдивості та актуальності інформації.
- Спрощення. Складні соціальні чи політичні проблеми часто подаються у вигляді спрощених, чорнобілих конструкцій, що дозволяє легше контролювати емоційні реакції населення.
- Створення ворога. Однією з форм найпотужніших технік пропаганди є створення ворога, який відповідальний за всі негаразди в суспільстві. Це дозволяє консолідувати соціум навколо своєї ідеї або лідера.

– Емоційна маніпуляція. Пропаганда апелює до емоцій (страху, гніву, гордості) для формування миттєвих реакцій, часто не даючи аудиторії часу для критичного осмислення інформації.

– Інформаційні фільтри. Пропаганда вибірково подає факти, приховуючи або спотворюючи інформацію, яку можна поставити під сумнів основну ідею, яку вони просувають.

Пропаганда використовувалася в течії всієї історії людства, але особливо ефективно вона стала в епоху масових комунікацій. Ось декілька визначних історичних прикладів:

Пропаганда в Другій світовій війні. У нацистській Німеччині пропаганда стала одним з основних інструментів підтримки влади. Міністр пропаганди Йозеф Геббельс використовував усі доступні засоби комунікації для поширення націоналістичних та антисемітських ідей, створюючи міф про "арійську расу" та загрозу з боку інших народів.

Холодна війна. Під час протистояння між США та СРСР пропаганда стала місцем боротьби за глобальний вплив. Обидві сторони використовували пропагандистські кампанії для демонізації свого супротивника та просування своїх ідеологічних систем.

Пропаганда в сучасних війнах. Сучасні конфлікти, такі як війни на Близькому Сході, супроводжуються активною інформаційною війною. Медіа та соціальні мережі стають полем битви, де різні групи намагаються контролювати громадську думку, поширюючи як правдиву, так і фальшиву інформацію.

Пропаганда росії, пов'язана з війною проти України, є ключовим елементом її інформаційної стратегії з моменту початку конфлікту у 2014 році та подальшого повномасштабного вторгнення у 2022 році. Основною метою російської пропаганди було створення спотвореного уявлення про причини війни, виправдання агресії та дискредитації України на міжнародній арені. І зараз майже весь інфопростір росії складається з суцільної пропаганди

направленої на дезінформацію власних громадян стосовно війни та їх залучення до неї.

В умовах глобалізації та цифровізації пропаганда набула нових форм і масштабів. Інтернет та соціальні мережі відкрили можливості для швидкого поширення інформації та маніпуляцій, що зробило пропаганду більш доступною та ефективною. Сучасні політичні кампанії часто обґрунтовуються на використанні технологій мікротаргетингу, коли місце підраховується під індивідуальні особливості кожного користувача, що дозволяє значно збільшити ефективність впливу.

Одним із яскравих прикладів є використання соціальної мережі в політичних процесах, зокрема під час вибору. Аналітики та маркетологи вимагають даних про користувачів для створення персоналізованих пропагандистських органів, що дозволяє впливати на думки та рішення виборців.

«У сучасному суспільстві пропаганда більше не спрямована на переконання людей у чомусь, вона швидше створює симуляцію реальності. Вона перетворює реальність на образ, який більше не має нічого спільного з істинним станом речей» – писав Жан Бодріяр.

Тож можна зробити висновок, що пропаганда є потужним інструментом впливу на свідомість та поведінку, який використовується в різні історичні епохи для маніпулювання громадською думкою та формування потрібних суспільству настроїв. Вона дозволяє владі або зацікавленим групам просувати ідеологічні, політичні та соціальні місії, створюючи в суспільстві достатньо установок та переконань. Пропаганда діє через різні канали комунікації, включаючи медіа, соціальні мережі, кіно, мистецтво, рекламу та навіть повсюдне життя.

Сучасні технології значно посилили можливості пропаганди, особливо в умовах інформаційних воєн, коли контроль над потоком інформації стає критичним фактором впливу на громадську думку. Прикладом є війна росії

проти України, де пропаганда активно використовується для виправдання агресії, демонізації супротивника та мобілізації внутрішньої підтримки. Це показує, як важливо розуміти механізми пропаганди та вміти протистояти її впливу через критичне мислення і доступ до правдивої інформації.

У результаті пропаганда продовжується ефективним засобом керування соціумом, особливо в тих суспільствах, обмежений доступ до альтернативних джерел інформації. Тому її роль не слід недооцінювати, адже від здатності суспільства критично оцінювати пропагандистські місії залежить його здатність до самостійного прийняття рішень і протистояння маніпуляціям.

Каширова Н.М.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м.

Харків, Україна

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ В
СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ В ВОЄННИЙ ЧАС, В УКРАЇНІ (НА
ПРИКЛАДІ TELEGRAM- КАНАЛУ ВАЛЕРІЯ ЗАЛУЖНОГО)**

**THEORETICAL FOUNDATIONS OF REPUTATION MANAGEMENT IN
SOCIOLOGICAL DIMENSION IN WARTIME IN UKRAINE (THE
EXAMPLE OF VALERII ZALUSHNYI'S TELEGRAM CHANNEL)**

Управління репутацією в воєнний час в структурі соціологічного аналізу досліджую, як люди, соціальні групи та держави створюють та підтримують свою репутацію в умовах конфлікту.

Розглядання управління репутацією окремої людини-лідера в українському суспільстві в воєнний час дає розуміння головних цінностей суспільства, оцінки змін, які відбуваються зараз. В більш широкому соціологічному контексті такий аналіз є важливим для індивідуального виживання людини та країни, дає розуміння соціальної згуртованості, соціально-культурних особливостей суспільства та нових шляхів, що викликає

час.

Оскільки робота з репутацією ґрунтується на побудові довіри аудиторій - груп людей, у взаємодії з якими зацікавлений топ-менеджер. Залежно від таких груп менеджери та лідери спрямовують свою діяльність на конкретні складові та інструменти забезпечення довіри як основи репутаційного менеджменту.

Репутацію можна описати як своєрідний кредит, який людина отримує від свого оточення. Те, що репутація виправдана, приймається на віру - за відсутності доказів протилежного. І ті, хто надає кредит, шукають докази того, що репутація виправдана, а ті, хто отримує кредит, повинні час від часу їх надавати. Я називаю такі докази тестами репутації [1, с. 127]. Репутація актора перевіряється, щоб визначити, наскільки вона збігається з його «справжнім Я» [2, с. 36].

На думку П'єра-Марі Шовена, репутація - це умовне, тимчасове і локалізоване соціальне уявлення, пов'язане з ім'ям, що є результатом більш-менш зважених і формалізованих соціальних оцінок [3, с. 132].

Те, що репутація набувається і формується, водночас означає, що вона відкрита для недовіри. Адже кожен усвідомлює, що образ, який він створює про себе, є не лише результатом того, яким він є «автентичним лише результат того, якою вона є «автентично», але й того, як вона себе подає, як вона презентує себе в драматичному сенсі, і як вона драматично позиціонується в ансамблі [4, 35].

В сучасному світі інтернет-комунікації відбуваються в соціальних медіа, які значно впливають на віртуальну та реальну картини світу людини та суспільства.

Репутаційна комунікація будується за допомогою різних каналів. Посередники, такі як засоби масової інформації, відіграють ключову роль у розвитку репутації [2, 36].

Аналіз соціальних мереж як різновиду нової комунікативної соціальності можна розглядати в парадигмі теорії суспільства вражень Герхарда Шульце,

2005, враховуючи зміну орієнтації сучасної людини із зовнішньої на внутрішню мотивацію, де важливим є той, хто «відгукується», зачіпаючи почуття та емоції людини, розкриваючи її самість. У «суспільстві вражень» людина за розумінням нових критеріїв соціальної поведінки, звертає увагу на власні переживання від емоцій, вражень, людей, речей, подій; таким чином, життя в сприйнятті людини стає цікавішим і повнішим і може стати мистецтвом, відображення фрагментів якого можна побачити в соціальних мережах.

В Україні, в воєнний час, суспільство сприймають соціальні медіа як джерело інформації, а вже потім як спосіб просування, PR та брендингу (Global Logic 2021. Р.18). За даними дослідження ОПОРА, найпопулярніших соціальних мереж не змінився з 2022 р.: найбільше українці використовують Telegram (71,3%) [5].

У воєнний час лідери думок беруть активну участь у військових комунікаціях і живуть своїми військовими історіями, працюючи на себе і на суспільство.

На погляд автора, контент-аналіз соціальної мережі лідера думок у суспільно-політичному інформаційному полі України допоможе позначити особливості побудови репутації, а розгляд опису подій за участю лідера думок періоду початку контрнаступу Збройних сил України, допоможе проаналізувати інформацію про управління репутацією у воєнний час у площині соціології.

Соціальні мережі Головнокомандувача Валерія Залужного в 2022 р. можна аналізувати з розумінням специфіки взаємодії високопосадовця.

З переліку каналів Facebook, Instagram та Telegram лише останній наповнюють постійно і є практичними інструментами комунікації з аудиторією.

Так, за період з 04.06.2022 по 18.06.2022, коли було анонсовано контрнаступ, додано 14 постів, 11 - із яких пов'язано з соціо-політичними подіями, тимчасовими справами та думками з приводу воєнної ситуації, 3 поста

показували співпрацю Залужного із військовими. В цей період не було традиційних постів, які стосуються особистого життя лідера, його просування з боку медіа. більшість постів пов'язані з суспільно-політичними подіями та інформацією про поточні події. У більшості випадків пости отримують позитивну реакцію аудиторії у вигляді підтримки та схвальних лайків, за винятком двох публікацій з незначною критикою у вигляді дизлайків (кит, що сміється, та смайлик зі сльозою). Стрічка Верховного Головнокомандувача містить мало графічної інформації, в ній переважає текст, а також відео- або фотододатки з офіційними подробицями.

За досліджуваний період найбільшу кількість вподобань - 41 тисячу - набрав пост з відео- та текстовим супроводом від 19.06.2023 про спільну роботу Залужного та начальника Генштабу ЗСУ генерал-лейтенанта С. Шапталову. Найменше лайків, близько 14 тис., у інфографіки від 24.06.2023 р. про знищення повітряних цілей противника; цей допис 121 особа позначила смайликом сльози, який може передавати проблемне бачення аудиторії, співчуття чи жаль. Варто зазначити, що інфографіки про знищені ворожі цілі публікуються щодня, що знижує інтерес до них.

Пости Головнокомандувача Збройних Сил України мають офіційно-діловий стиль, який відображає статус, стриманість і компетентність керівника ВСУ. Словосполучення з дієсловом, що підкреслює дію, з додаванням емоційно забарвлених прикметників, таких як «бути сильнішими», «йдуть важкі бої», «б'ють по правильних цілях», «(про Україну) суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова... єдина, сильна, мужня і готова до опору», «найскладніші завдання, найзапекліші бої».

Пости часто містять гасла, які підтримують бойовий дух військових і громадян. Виходячи з аналізу змісту постів, можна констатувати, що переважають вузькопрофесійні пости в офіційному стилі, покликані дати короткий звіт про військові операції та зміцнити дух військових і громадян України, які підтримуються аудиторією.

Пости формують образ Залужного як стриманого лідера, харизматичного «командира перемог» (Новий голос, 2023), який є надійним та професійно робить свою справу. Майже всі його фотографії - у військовій формі, і він часто зображений усміхненим, що підкреслює його оптимізм і мужність: Залужний виконує свою щоденну роботу без зайвих коментарів та пояснень.

Таким чином, можна зробити припущення, що Залужний, з урахуванням офіційного статусу, по-своєму доповнює картину світу своєї аудиторії через пости, які відображають фрагменти його соціальної поведінки: знайомлять з думками, фактами, враженнями та емоціями воєнного часу. Його спокій та стриманий оптимізм допомагає відчути впевненість, відвагу, відносний спокій у житті, в цей час.

Беручи до уваги результати дослідження, можна припустити, що репутація актора вищого керівництва країни є більш виваженою, лаконічною, спрямованою на толерантність з урахуванням особливостей займаної посади, потребує менше приватної інформації та не сприймає випадкових дій і висловлювань.

Серед теоретичних засад, за допомогою яких можна будувати та аналізувати управління репутацією, можна виділити драматургічну теорію І. Гофмана та теорію вражень Г. Шульце, які дають роз'яснення, стосовно специфіки соціальної поведінки актора, його привабливості чи відразу аудиторії, їх спільні цінності та культурні аспекти взаємодії, а також особливості ефективної соціальної комунікації в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Voswinkel S. *Anerkennung und Reputation*. Konstanz: UVK. 2001.
2. Voswinkel S. *Reputation: A Sociological View. Reputation Management (Management for Professionals)*. Ed. By Sabrina Helm, Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2011. P. 31- 46.
3. Chauvin P-M. *La sociologie des réputations. Une définition et cinq questions*. Communications. Éditions Le Seuil, 2013/2 . № 93. P.131-145.

4. Goffman, E. Relations in public: microstudies of the public order. New York: Basic Books, 1971.

5. Медіаспоживання українців: другий рік повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. 10.07.2023. URL: https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796

Козлова О.А., Лесик А.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЧОРНИЙ ПІАР ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У МАРКЕТИНГУ

BLACK PR AND FEATURES OF ITS USE IN MARKETIN

«Чорний піар» (або негативний піар) є складовою маркетингових та PR-стратегій, яка полягає у поширенні негативної або провокативної інформації про компанію, особу або продукт з метою впливу на її репутацію[1]. Ця стратегія може використовуватися як конкурентами для послаблення позицій іншої компанії, так і самими компаніями для створення провокаційних новин і привернення уваги. Чорний піар може стати потужним інструментом для маніпуляцій, проте його ефективність залежить від того, як компанія реагує на негатив і як працює з кризовими комунікаціями.

Існують такі види та цілі чорного піару: поширення фальшивих або перебільшених новин (використовується для створення негативного іміджу), поширення чуток або вигаданих фактів; атака на слабкі сторони (використовується для наголошення на реальних недоліках компанії або продукту, перебільшення їх впливу); маніпуляції через ЗМІ або соцмережі – це

залучення блогерів, ЗМІ або впливових осіб для розповсюдження негативу або спотвореної інформації; підбурення скандалів та провокацій та використання конфліктів для підігрівання уваги до компанії чи її конкурента [4].

Незважаючи на негативне забарвлення, чорний піар досить часто використовується у сучасному маркетингу і вважається багатьма експертами дієвим механізмом досягнення цілей компанії. Його використовують навіть всесвітньо відомі бренди. Розглянемо декілька прикладів чорного піару:

1) Samsung та Apple

Конфлікт між Samsung і Apple наповнений прикладами чорного піару. Samsung часто висміювала Apple в рекламі, наприклад, зображуючи користувачів iPhone як тих, хто сліпо слідує за трендами, не розуміючи технічних переваг Samsung. Одна з відомих реклам Samsung показувала черги людей, що чекають на новий iPhone, тоді як користувачі Samsung вже насолоджуються передовими технологіями. Хоча це пряма атака на конкурента, вона містить елементи чорного піару, спрямовані на дискредитацію Apple.

2) McDonald's проти Burger King

Мережі швидкого харчування McDonald's і Burger King неодноразово використовували чорний піар. Burger King запустив кілька рекламних кампаній, висміюючи McDonald's, наприклад, вказуючи на недоліки їхніх бургерів або сміховинність маркетингових акцій. Однією з таких кампаній була акція, де Burger King пропонував споживачам за символічну плату замовити бургер через додаток, якщо вони знаходяться поруч з McDonald's. Ця стратегія спровокувала ажіотаж і привернула увагу до їх продукту, використовуючи McDonald's як мішень для жартів.

3) Pepsi та Coca-Cola

Один із найвідоміших прикладів чорного піару стосується протистояння між Pepsi і Coca-Cola. У 1970-х і 1980-х роках Pepsi запустила кілька рекламних кампаній, спрямованих на висміювання Coca-Cola, стверджуючи, що їх напій має кращий смак. Ця стратегія називалася «Pepsi Challenge» і мала на меті

поставити обидва напої перед споживачами для "сліпого тесту". Хоча це була здебільшого пряма конкуренція, деякі елементи кампанії були спрямовані на підриив довіри до Соса-Сола, що є прикладом легкого варіанту чорного піару.

Компанії, які стають об'єктами чорного піару, можуть використовувати кілька стратегій для захисту своєї репутації:

1. Швидка реакція. Важливо оперативно відповідати на негативні кампанії, щоб запобігти поширенню дезінформації.

2. Прозорість. Надання відкритої та чесної інформації про ситуацію допомагає зберегти довіру споживачів.

3. Використання позитивного піару. Створення позитивних новин, акцент на сильних сторонах бренду може компенсувати вплив негативу.

4. Юридичні дії. У випадках наклепу або неправдивої інформації компанії можуть звертатися до суду для захисту своєї репутації[2,5].

Не зважаючи на те що чорний піар може привернути увагу, він часто має негативні наслідки, такі як зниження репутації, юридичні наслідки та зворотний ефект.

Незалежно від того, чи кампанія була успішною, залишається ризик того, що компанія може втратити довіру споживачів через надмірно агресивну або неправдиву інформацію. Чорний піар може призвести до судових розглядів з боку компаній, які відчувають себе ображеними або наклепаними. Інколи негативна інформація, яка була поширена, може викликати симпатію до об'єкта атаки, що працюватиме на його користь[3].

Отже, чорний піар є потужним, але ризикованим інструментом маркетингу. Його успіх залежить від того, наскільки майстерно він буде використаний, та як компанія реагує на критику. Водночас, об'єкт чорного піару має можливість ефективно захиститися через відкритість і проактивні комунікації.

Список використаних джерел

1. Герман Л. В. PR та репутаційний менеджмент: теорія і практика. Київ:

Видавничий дім "КМ Академія". 2012. 246 с.

2. Головченко В. І. Теорія та практика масових комунікацій. Київ: Либідь. 2004. 296 с.

3. Клименко О. С. Сучасні тенденції в розвитку PR і реклами. Київ: Академія. 2015. 218 с.

4. Різун В. В. Медіаменеджмент та медіапланування. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка. 2007. 384 с.

5. Іванова Л. С. Комунікаційні стратегії в кризових ситуаціях. Київ: Видавництво "Освіта України" 2011. 311 с.

Козлова О.А., Науменко Д.Д.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД РЕКЛАМИ

POLITICAL ADVERTISING AS A SPECIAL TYPE OF ADVERTISING

Політична реклама — це вид комунікації, який використовується політичними кандидатами, партіями та організаціями для формування іміджу, поширення інформації та впливу на громадську думку з метою досягнення політичних цілей. Вона має ключове значення в передвиборчих кампаніях і часто є головним інструментом залучення електорату[1].

Розглянемо основні характеристики політичної реклами, які відрізняють її від інших видів реклами та визначають її специфіку:

1. Цільова аудиторія: політична реклама спрямована на широкі верстви населення, а також на окремі сегменти виборців, що можуть мати вирішальний вплив на результати виборів.

2. Засоби поширення: реклама може бути представлена через різні канали

— телебачення, радіо, друковані ЗМІ, інтернет, соціальні мережі, білборди тощо. Сучасні кампанії все частіше використовують можливості цифрової реклами, зокрема мікротаргетування у соцмережах.

3. Мета політичної реклами:

- Інформування виборців про програму, ідеологію або особистість кандидата.
- Формування позитивного іміджу політичної фігури або партії.
- Мобілізація виборців на підтримку партії або кандидата.
- Дискредитація опонентів через висвітлення їхніх недоліків або негативних моментів діяльності.

4. Емоційна та раціональна складова: політична реклама може апелювати як до емоцій виборців (страх, надія, патріотизм), так і до їхніх розумових здатностей, надаючи факти та аргументи для підтримки політичної позиції.

5. Законодавче регулювання: у більшості країн політична реклама підлягає законодавчому регулюванню, яке визначає правила її використання під час виборчих кампаній, включаючи питання прозорості, фінансування та етики.

6. Етичні аспекти: політична реклама часто викликає дискусії щодо етики, особливо коли використовуються маніпулятивні техніки або поширюється недостовірна інформація. Розкриття джерел фінансування та прозорість реклами стають все більш важливими аспектами у сучасних виборчих процесах[3,4].

В літературі виділяють наступні типи політичної реклами:

- Іміджева реклама: спрямована на створення або підтримання позитивного іміджу кандидата чи політичної партії.
- Програмна реклама: зосереджена на представленні політичної програми, ідеології або конкретних планів дій кандидата чи партії.
- Негативна реклама: використовується для критики або дискредитації політичних опонентів. Вона може бути ефективною, але має ризики викликати негативні емоції і втрату довіри до всіх політичних діячів.

– Агітаційна реклама: закликає виборців безпосередньо голосувати за конкретного кандидата або партію[2].

Загалом політична реклама виконує низку позитивних функцій, пов'язаних із інформування виборців але створює і певні виклики і проблеми. До найважливіших на нашу думку можна віднести наступне:

– фейкові новини та дезінформація : політична реклама може використовувати маніпулятивні техніки для поширення дезінформації, що ускладнює формування об'єктивної думки серед виборців;

– поляризація суспільства: негативна політична реклама часто сприяє посиленню розколу у суспільстві, особливо коли вона ґрунтується на контроверсійних питаннях.

Таким чином, політична реклама є потужним інструментом у руках політичних гравців, що має значний вплив на виборчі процеси. Її ефективне використання вимагає розуміння аудиторії, вибору правильних меседжів та засобів комунікації, а також дотримання етичних стандартів, щоб не перетворити політичну комунікацію на маніпуляцію.

Список використаних джерел

1. Волович В. І. Політична реклама: сутність, специфіка, вплив на електорат. К.: Наукова думка. 2015. 320 с.
2. Ільченко І. В. Медіакомунікації у політичній рекламі: український контекст. К.: Видавництво НАН України. 2012. 275 с.
3. Гавриленко Л. В. Технології впливу в політичній рекламі. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2016. 180 с.
4. Івченко О. О. Електоральний маркетинг: політична реклама і громадська думка. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2011. 212 с.

Луценко Є. О., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

SOCIAL NETWORKS AS A PHENOMENON OF MODERN SOCIETY

Соціальні мережі являють собою унікальний феномен сучасного суспільства, який справив колосальний вплив на різні аспекти життя. Вони спочатку виникли як платформи для спілкування та обміну інформацією, але згодом трансформувалися в потужний соціальний інститут, який формує норми поведінки, цінності та громадську думку.

Однією з ключових особливостей соціальних мереж є їхній глобальний характер. Вони стирають географічні кордони, даючи змогу людям з різних країн і культур взаємодіяти в режимі реального часу. Це сприяє формуванню нового типу суспільних зв'язків, де фізична близькість замінюється віртуальною комунікацією.

Соціальні мережі змінили традиційні канали поширення інформації. Якщо раніше основним джерелом були засоби масової інформації, то зараз значна частина новин, думок і дискусій переноситься в цифрове середовище. Молодь особливо активно використовує соціальні мережі як платформу для отримання інформації, що робить їх головним інструментом впливу на цю вікову групу.

Особливості споживання інформації молоддю через соціальні мережі.

Молодь вирізняється активним використанням соціальних мереж як основного джерела інформації. Згідно з дослідженнями, значна частина молодих людей отримує новини, актуальні події та освітні матеріали саме через

платформи на кшталт Instagram, TikTok, YouTube. Це пов'язано зі зручністю доступу до контенту, його візуальною привабливістю та інтерактивним форматом.

Однією з ключових особливостей є персоналізація інформаційного потоку. Алгоритми соціальних мереж пропонують користувачам контент, який максимально відповідає їхнім інтересам. Це створює так звані «інформаційні бульбашки», коли молодь споживає лише ту інформацію, яка підтверджує їхні погляди та переконання. Це знижує ймовірність зіткнення з альтернативними точками зору і може призводити до формування вузького кругозору.

Молодь віддає перевагу коротким, яскравим та емоційно насиченим форматам, таким як відео, меми, інфографіка. Текстова інформація, особливо в довгій формі, менш популярна. Це відображає загальний тренд на зниження концентрації уваги в умовах цифрового середовища.

Молодь звикла до швидкого оновлення контенту, що створює тенденцію до поверхневого сприйняття, коли інформація поглинається без глибокого аналізу та критичної оцінки. У результаті, важливі нюанси можуть бути упущені, що знижує якість засвоєння знань.

Формування громадської думки через соціальні мережі.

Формування громадської думки через соціальні мережі є складним і багатогранним процесом, у якому задіяні різні механізми взаємодії між платформами, користувачами та контентом.

Одним із ключових механізмів формування громадської думки є вплив лідерів думок. Блогери, інфлюенсери та громадські активісти володіють значним числом передплатників і можуть формувати думку щодо конкретних подій або тем через свої пости, відео та прямі ефіри. Молодь часто сприймає їх як авторитетні джерела, що робить цей процес особливо ефективним.

Важливу роль відіграє вірусне поширення інформації. Контент, що викликає сильні емоції – чи то здивування, чи то радість, чи то гнів, чи то обурення – швидко поширюється через репости, коментарі та лайки. Це

створює ефект «снігової кулі», коли певна точка зору стає домінуючою завдяки широкій підтримці в цифровому середовищі.

Алгоритми соціальних мереж активно впливають на процес формування громадської думки. Вони підлаштовують стрічку новин під вподобання користувача, що призводить до потрапляння в так звані «інформаційні бульбашки». У результаті користувачі бачать переважно ту інформацію, яка відповідає їхнім інтересам, а альтернативні точки зору залишаються поза їхнім полем зору.

Особливе значення мають онлайн-дискусії та коментарі. Соціальні мережі надають платформу для публічного обговорення актуальних питань. Молодь бере активну участь у таких дискусіях, висловлюючи свою позицію, а подекуди й формуючи її під впливом домінуючих точок зору. Коментарі під постами часто стають полем для дебатів, де молоді люди можуть переглядати свої переконання.

Позитивні та негативні аспекти впливу соціальних мереж.

Вплив соціальних мереж на сучасне суспільство, особливо на молодь, має як позитивні, так і негативні аспекти. Ці платформи відіграють важливу роль у формуванні поглядів, поведінки та цінностей, створюючи як можливості, так і виклики.

Позитивні аспекти впливу соціальних мереж:

1. Соціальні мережі надають широкий спектр освітніх можливостей, включно з доступом до онлайн-курсів, наукових матеріалів і професійних спільнот. Молодь може легко отримувати знання, брати участь у вебінарах, вивчати мови або знаходити відповіді на запитання, не виходячи з дому.

2. Соціальні мережі слугують платформою для висловлення громадянської позиції, запуску громадських ініціатив та участі в соціальних проєктах. Молодь активно використовує їх для організації благодійних акцій, екологічних рухів або протестів.

3. Завдяки соцмережам молоді люди можуть демонструвати свої таланти, ділитися творчістю або просто висловлювати свої думки. Це сприяє розвитку особистості, зміцненню впевненості в собі та формуванню ідентичності.

4. Платформи дають змогу підтримувати контакт із друзями та родиною, навіть перебуваючи на відстані, що особливо важливо для мігрантів, студентів або людей, які живуть у віддалених регіонах.

5. Соціальні мережі, такі як LinkedIn, дають змогу знаходити роботу, брати участь у професійних співтовариствах і обмінюватися досвідом. Крім того, розвиток блогінгу та інфлюенс-маркетингу відкриває нові кар'єрні перспективи.

Негативні аспекти впливу соціальних мереж:

1. Постійне використання соцмереж може викликати залежність, знижувати концентрацію уваги, провокувати тривогу та депресію. Постійне порівняння себе з іншими призводить до розвитку комплексів і зниження самооцінки.

2. Соціальні мережі є основним каналом для поширення фейкових новин, пропаганди та маніпулятивного контенту. Молодь, не володіючи навичками критичного мислення, може бути особливо вразливою до таких впливів.

3. Через переважання віртуального спілкування молодь може зазнавати труднощів у встановленні та підтримці особистих контактів у реальному житті. Це може призводити до соціальної ізоляції та зниження емпатії.

4. Соціальні мережі нерідко стають майданчиком для кібербулінгу, шахрайства та інших загроз. Молоді люди можуть стикатися з образами, домаганнями або витоком особистої інформації.

5. Через захопленість соцмережами молодь може втрачати час, який можна було б витратити на навчання, роботу або реальні хобі, що знижує продуктивність і може негативно позначитися на досягненні особистих цілей.

Соціальні мережі мають як позитивні, так і негативні аспекти впливу на молодь. З одного боку, вони відкривають нові можливості для освіти, комунікації та самореалізації. З іншого боку, вони можуть викликати залежність, провокувати психологічні проблеми та маніпулювати свідомістю. Для мінімізації негативних наслідків важливо розвивати цифрову грамотність, усвідомлене споживання контенту та вміння критично мислити.

Ляшенко Н.О.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

Ляшенко М.А.,

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

УХИЛЕННЯ ВІД МОБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

EVASION OF MOBILIZATION IN UKRAINE AS A SOCIAL ISSUE: CAUSES AND CONSEQUENCES

Ухилення від мобілізації є однією з гострих соціальних проблем, з якими стикається сучасна Україна в умовах тривалої війни. Військові конфлікти, що розпочалися у 2014 році на сході країни та набули критичного характеру після повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році, поставили перед українським суспільством складні виклики. Одним із найважливіших завдань у цей період стало забезпечення ефективної мобілізації населення для захисту національних інтересів та територіальної цілісності держави.

Мобілізація, як процес залучення громадян до служби в армії, потребує активної участі та готовності населення взяти на себе відповідальність за оборону країни. Проте реальність показує, що не всі громадяни виявляють готовність брати участь у військових діях або не завжди мають бажання це зробити. Ухилення від призову є соціальним феноменом, що стосується значної

кількості людей і має комплексні причини. Вони охоплюють як особисті мотиви та психологічні чинники, так і економічні, правові та політичні аспекти.

Ця багатогранність проблеми вимагає детального аналізу, оскільки ухилення від мобілізації має серйозні наслідки як для армії та національної оборони, так і для стабільності та єдності суспільства загалом. Розглянемо основні причини ухилення від мобілізації. На рівні особистості (мікрорівень) це:

- страх за власне життя та здоров'я. Бойові дії на фронті пов'язані з високими ризиками, що відлякує багатьох людей від служби. В цьому випадку ухилення виглядає як прагнення до фізичного самозбереження;

- небажання служити та виконувати військові обов'язки в важких умовах (холоду, проблем з харчуванням, санітарно-гігієнічні умови);

- побоювання фізичних навантажень: важка вага спеціального спорядження, зброї, необхідність не спати тривалий час, швидко переміщатися, будувати укріплення тощо;

- психологічна невідповідність, страх перед тим що ти будеш бачити смерть, отримаєш психологічні травми, що твоя психіка не витримає цього, що будеш залежати від інших людей, виконувати їх розпорядження;

- небажання перевіряти подружні стосунки тривалим перебуванням на відстані (побоювання зради та розлучення).

- лояльне ставлення низки громадян до країни-агресора. Нажаль, досі є ті, хто вважають що потрібно щоб Україна стала частиною Росії, що так і станеться, що потрібно почекати, не приймати участі у війні та все буде добре;

- невіра в успішність загального ходу війни може призводити до небажання брати участь у мобілізації. Деякі люди не бачать перспективи або сенсу в бойових діях.

На рівні груп, до яких ми належимо (мезорівень), причинами відхилення від мобілізації є:

- підтримка стратегії ухилення з боку членів сім'ї, їх прагнення захистити сина/чоловіка/діда від мобілізації, що викликано їх страхами втратити його як здорового працездатного члена родини, виконавця сімейних ролей;
- зацікавленість роботодавців в тому, щоб зберегти їх працівників від мобілізації та продовжувати бізнес;
- побоювання «ухилянтів» щодо матеріального збереження родини (вони можуть мати заробітки більше ніж будуть отримувати як військовослужбовці) та втрати посади на той роботі, яку після демобілізації вже не зможуть знайти;
- наявність близьких родичів в Росії надають викривлену російською пропагандою інформацію про війну та людина відчуває моральний конфлікт через участь у війні.

На рівні українського суспільства в цілому (макрорівень):

- недовіра до державних інститутів, які здійснюють мобілізацію та часто не враховують наявні компетентності та фізичні можливості мобілізованого щоб раціонально використовувати людський потенціал;
- незадоволеність тим, що мобілізація є «обов'язковою не для всіх», що ті хто мають гроші та зв'язки масово змогли отримати собі незаконним шляхом «недоторканість». Тому стратегія «сховатися» виглядає не як нехтування своїм обов'язком, а як «індивідуальна хитрість»;
- недовіра до представників влади у зв'язку з тим, що їх діти, близькі не демонструють прагнення захистити країну, та вже або виїхали з України, або мають «надійний захист». Корупційні скандали на рівні високопосадовців показують, що вони не поважають закони, людей що страждають, власну країну. Виникає питання про те, яку державу потрібно захищати, якщо її структури та люди що займають керівні посади не відповідають стандартам демократії, права та моралі;

– недовіра до військового керівництва щодо його компетентності, порядності, цінування людей, що викликано критичними матеріалами в ЗМІ та в інформаційних інтернет-ресурсах щодо корупції у війську, недоцільними наказами керівників, їх некомпетентністю та безкарністю за рішення що призвели до великих втрат людей;

– зневіра в можливості світової спільноти та країни допомогти військовим, що потрапили в полон. Порушення всіх прав полонених під час перебування в ньому.

– відсутність перспектив на демобілізацію (лише у зв'язку з неможливістю бути військовим за станом здоров'я) робить мобілізацію як «пожиттєвий вирок»;

– відсутність мотивації піти воювати для того щоб отримати великі гроші (як в Росії), що пов'язано з тим, що в Україні люди в середньому мали можливість заробити, їздили на заробітки в країни Європи та жили в більш гарних побутових умовах;

– недостатня увага патріотичному вихованню та підкресленню цінності та важливості незалежної України для захисту прав її громадян. Військово-патріотичне виховання в школі часто проводилося формально, постійно підкреслювалось що навколо нас лише дружні країни. Незадоволеність корупцією та економічним відставанням, не виконанням законів проводило до критики країни та прагненням не щось змінити, а виїхати для того щоб жити там, де все є більш справедливим.

Масове ухилення від мобілізації створює такі наслідки:

– слабкість армії та національної обороноздатності. Недостатня кількість мобілізованих, впливає на здатність армії поповнювати неминучі в умовах війни втрати та захищати країну і здійснювати військові операції.

– напруга і конфлікти між тими, хто бере участь у військових діях, і тими, хто уникає мобілізації та живе «минулим життям». Це в свою чергу викликає непопулярні мобілізаційні заходи щодо примусового розшуку та

затримання «ухилянтів» та створює додаткове напруження та недовіру до влади, може викликати розкол у суспільстві.

– збільшується кількість громадян що за ухилення від мобілізації будуть мати адміністративні та кримінальні покарання, що у свою чергу, викликає загальне негативне ставлення до таких осіб у суспільстві, але і вони також менше будуть цінувати державу.

– загально-національні корупційні схеми що допомагають «ухилянтам» виїхати за кордон, стати інвалідом або студентом, отримати економічне бронювання, що призводить до стрімкого незаконного збагачення та появи нових багатіїв (з представників ТЦК, МСЕК, прикордонників та осіб залучених до схем) та збільшення недовіри до держави звичайних громадян які все це спостерігають;

– зниження довіри та поваги до України як держави з боку тих країн, що її підтримають у війні.

Таким чином ухилення від мобілізації залишається актуальним викликом для українського суспільства, особливо в контексті продовження військових дій та необхідності збереження незалежності країни.

Ляшенко Н.О., Лантій В. М.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

НАСИЛЬСТВО ЩОДО ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

VIOLENCE AGAINST CHILDREN IN WAR CONDITIONS

Військові конфлікти є одним із найгостріших викликів для суспільства, які мають серйозні наслідки для цивільного населення, особливо для дітей. Вони створюють умови, за яких діти стикаються з багатьма формами

насильства та переживають глибокі травматичні події. Дослідження показують, що діти залишаються однією з найвразливіших категорій населення під час війни, що впливає на їхній фізичний, емоційний та соціальний розвиток. У цьому контексті визначення основних видів насильства, з якими стикаються діти, і вивчення шляхів надання допомоги для їх реабілітації та адаптації є актуальним.

Розглянемо основні прояви насильства щодо дітей в умовах війни. Фізичне насильство це свідомі дії кривдника, що супроводжуються агресією та бажанням завдати фізичної шкоди. Його прояви в умовах війни:

- фізичні пошкодження тіла, спричинені обстрілами, бомбардуваннями та іншими воєнними діями;
- діти часто стають жертвами вибухонебезпечних пристроїв (пелюстки, міни, розтяжки), через відсутність спеціальних знань та достатнього рівня захисту, через зростання кількості небезпечних зон поблизу їх житла;
- збільшення загроз життю та здоров'ю дітей, збільшення фізичних страждань через обмеженість та навіть відсутність медичної допомоги коли вона потрібна;

Збільшення фізичного та психологічного насильства (дій, метою яких є заподіяння емоційної чи психологічної шкоди) в родині щодо дитини під час війни додатково спровоковано постійним стресом батьків та близьких, а саме:

- посиленням тривоги, дратівливості, розчарування, що знижує самоконтроль та може привести до агресивної поведінки щодо дитини що не виконує які-небудь норми;
- відчуттям нестабільності фінансового стану, збільшенням ризиків втратити все (втрата роботи та доходів, майна створює додатковий тиск на батьків, збільшує їх намагання контролювати те що можуть контролювати – поведінку дитини);
- травматичним досвідом батьків – пережити втрати і насильство що оточує людину в умовах війни може спровокувати агресію;

– соціальною ізоляцією – батьки та інші члени родини менше відчують підтримку ззовні (стали ВПО або біженцями, виїхали їх друзі та колеги за кордон), що погіршує емоційний стан, збільшує напругу. Якщо відбувся переїзд вони сумують за втраченими звичними та комфортними умовами життя, дружніми та робочими стосунками. Це може спричиняти відчуття ізоляції, що, у свій час, проявляється через агресію вдома, у вигляді приниження, критики чи байдужості до емоційних потреб дитини;

– болючою втратою або тривалою розлукою з домашніми улюбленцями, яких неможна взяти с собою у зв'язку з тим, що в орендоване житло або в гуртожиток з тваринами часто заборонено заселятися. Діти страждають, а батьки, які відчують себе відповідальними за цю втрату, можуть мати почуття провини або злості, і виплескувати ці емоції на інших членах родини;

– зростанням кількості психічних розладів (ПТСР, депресії тощо), що збільшує ризик агресивної поведінки. Люди не завжди можуть справитися з почуттями безнадії та болю, що викликає конфлікти, особливо між батьками та дітьми;

– наявність зброї, культу сили, що є обов'язковими атрибутами війни, підвищують ризик агресії та насильницької поведінки.

В умовах війни дитина знаходиться в умовах, які призводять до психологічних травм, які ускладнюють навчання, спілкування з іншими, руйнують здоров'я. До нових обставин, що зараз впливають на українських дітей належать:

– поява атмосфери страху та незахищеності в сім'ї, коли через обстріли члени сім'ї відчують небезпеку та незахищеність, намагаються знайти більш безпечні укриття коли оголошують повітряну тривогу. Все це може посилювати дратівливість і спричиняти конфлікти, втомлені близькі стають більш емоційно вразливими та схильними до агресії;

– травматичний досвід знищень будівель навколо, спостереження за тим як руйнуються звичні місця, такі як домівки, школи, дитячі садки, формує

втрата довіри до світу навколо, відчуття безнадійності та відчаю, постійні побоювання за власне життя та життя близьких;

- реальна можливість або факт втрати рідних, отримання ними травм хвилюють дитину, викликають страхи та змінюють її світ;
- вимушена розлука з близькими, родичами, друзями викликає сум, може привести навіть до депресивних розладів;
- вимушене переселення та адаптація на новому місці можуть викликати булінг/цькування по відношенню до дитини в дитячих колективах (у зв'язку з несхожістю її за мовою, культурними особливостями).

Економічне насильство в умовах війни охоплює різноманітні обмеження, які знижують рівень добробуту та спричиняють залежність членів сім'ї один від одного. Економічне насильство по відношенню до дитини пов'язано з: залишенням її без фінансової допомоги; витратою грошей тільки на себе, на алкоголь; не давати необхідних грошей дитині (на транспорт, їжу). Економічний тиск на дитину збільшується завдяки тому що:

- відбувається руйнування будинків і майна, втрати речей першої необхідності;
- втрачаються джерела доходу (переїзд та втрата роботи, руйнування місць праці, переїзд бізнесів), що призводить до підвищеної залежності від державної або волонтерської допомоги, підтримки прабатьків, які не завжди можуть надати достатню допомогу;
- відбувається падіння рівня життя, обмеження фінансових можливостей, батьки відмовляються від задоволення важливих потреб дитини, що може погіршити психічний стан і створити напругу в сім'ї;
- за умов обмеженого доходу, якщо один член сім'ї може контролювати фінанси і навмисно обмежувати витрати інших, це створює залежність та інші додаткові конфлікти.

Сексуальне насильство в умовах війни також може стати проявом психологічної та фізичної агресії у родині. Його основні форми: примушування

до статеких стосунків; примушення роздягатися; примушення дивитися або виконувати порнографічні дії.

Війна руйнує життя всіх українців, але діти є найбільш незахищеною групою. Саме вони будуть будувати майбутнє країни, але насильство по відношенню до них руйнує їх потенційні можливості виконувати ролі дорослих. Тому важливою є психологічна підтримка від фахівців (психологів, соціальних працівників, педагогів) та найближчого оточення для подолання наслідків травм дітей в умовах війни.

Мирошниченко А.Ю.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПОЖЕЖІ В ЕКОСИСТЕМАХ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

THE IMPACT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR ON FIRE IN ECOSYSTEMS: A SOCIOLOGICAL DIMENSION

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну рівень екологічних проблем значно підвищився: забруднення річок, повітря та ґрунтів через вибухи та витік шкідливих речовин, що вільно поширюються у навколишньому середовищі, зміна навколишнього середовища, яке часто стає непридатним для існування звичного біорізноманіття. Для соціологічного дискурсу поняття «екоцид» не є новим, адже саме екоцидом можна назвати ті дії, які агресор здійснює на території України, використовуючи усі можливі засоби, щоб не залишати на своєму шляху придатної для життя екосистеми, системно випалюючи її різноманітною зброєю. Велика територія України потерпає від пожеж, які виникають, зокрема, через дії країни-агресора.

Об'єкт дослідження – екології довкілля.

Предмет дослідження – вплив пожеж на довкілля у військовій час.

Актуальність, проблема. З початком повномасштабного вторгнення кількість пожеж в екосистемах України значно зросла. Загибель великої кількості видів флори та фауни, забруднення повітря важкими металами та вуглеводнями, сполуками сірки та азоту, великими обсягами викиду в атмосферу CO₂ та іншими шкідливими сполуками є основними факторами негативного впливу на екосистеми, що в свою чергу впливає на здоров'я населення та погіршення екологічної ситуації в країні в цілому.

З 2022 року російські військові цілеспрямовано підпалюють в Україні заповідні зони, ліси та поля обстрілюючи ці угіддя запалювальними снарядами, що призводить до масштабних пожеж і як наслідок – серйозних економічних та екологічних втрат. Високі температури повітря влітку 2024 року, відсутність опадів та протиправні дії російських військових та диверсантів посприяли виникненню великої кількості пожеж у цій час. Стало відомо, що росіяни палили автівки та будинки жителів Нікополя за допомогою хаотично запущених теплових пасток, прикріплених на FPV-дрони. Речниця державного підприємства «Ліси України» Ксенія Григор'єва повідомила, що лісові пожежі в Україні під час війни виникли не лише через «людський фактор», а й через умисні підпали з боку диверсантів та за допомогою скидання росіянами запалюючих сумішей, особливо на прикордонних територіях, що призвело до масштабних пожеж в екосистемах багатьох областей країни, які викликали різке погіршення стану повітря та численні втрати серед тварин та рослинності. Політолог і голова Центру аналізу та стратегій Ігор Чаленко зазначив, що російські окупанти навмисно палять українські ліси з ціллю послабити наш захист та знищити захисні споруди поблизу фронту. Він наголосив на важливості виявляти спроби масових підпалів територій в тилу задля зменшення шкоди довкіллю.

Так, станом на 17 вересня 2024 року було зафіксовано 14 осередків

загоряння у лісах Харківщини, більшість з яких знаходяться на деокупованих територіях та територіях, де були активні бойові дії. Пожежі на цих територіях супроводжувалися детонацією боєприпасів, що в свою чергу унеможливило безпечне проведення ліквідаційних заходів через загрозу життю та здоров'ю рятувальників. 19 вересня Міністерство довкілля зазначило, що «... за минулі три доби в Україні ліквідовано близько 100 лісових пожеж площею понад 637 гектарів. У стані ліквідації ще 19 лісових пожеж на орієнтовній площі понад 2,6 тисяч гектар, з яких 16 великих пожеж. По 6 пожежах оголошено надзвичайну ситуацію». Міністерство зазначає, що найскладніша ситуація у Харківській та Донецькій областях, та що окрім підпалів сухої рослинності населенням, що «... ще більшого лиха приносять обстріли російської федерації, які за їх кількістю є причиною 60% лісових пожеж цього року в Україні». Протягом декількох днів у Харківській області вирували масштабні пожежі, зокрема площа горіння лісу сягнула понад 725 га. Внаслідок обстрілу російського обстрілу на Донеччині зайнялося понад 240 га лісу, а на Полтавщині лісова пожежа сягнула 100 га. За інформацією Державної служби України з надзвичайних ситуацій станом на 24.09.2024 в Україні на території Донецької, Київської, Полтавської, Харківської, Сумської, Чернігівської та Рівненської областей тривало гасіння 18 масштабних пожеж загальною площею понад 1300 га. Через масштабні пожежі якість повітря суттєво погіршилася – наслідки забруднення відчували в багатьох регіонах, зокрема в Харкові, Києві, Сумах та Луцьку, а сильний вітер сприяв довготривалому розповсюдженню диму через що громадяни були змушені без потреби не залишати приміщення задля збереження власного здоров'я. Через велику концентрацію диму у повітрі, в багатьох областях України було майже не видно сонця, а люди з хронічними захворюваннями легенів мали загострення хвороб у цей період. Мешканці прикордонних областей зазначали, що бояться відволікатися на сон через страх прокинутися в осередку пожежі, настільки частими, сильними та непередбачуваними були займання екосистем. Враховуючи кількість пожеж та

постійні обстріли росіянами українських населених пунктів, працівники ДСНС фізично не могли оперативно виїхати на місця для локалізації та ліквідації, через що вогонь перекидався на населені пункти випалюючи їх цілими вулицями, зокрема на Харківщині горіли с. Студенок, с. Руські Тишки та Черкаські Тишки. Через велику кількість займань на деокупованих територіях населення мало самотужки брати участь у порятунку власних домогосподарств та екосистем без необхідного для того спорядження, що могло серйозно нашкодити життю та здоров'ю людей. Під час гасіння пожеж рятувальники ДСНС зазнавали обстрілів авіабомбами, зокрема, важкі травми пожежники отримали при гасінні лісосмуги у Харкові.

Також важливим є той факт, що часто у населення не було можливості виїхати з населених пунктів через те, що всюди був вогонь, великі проблеми зі зв'язком, що у свою чергу не давало можливості викликати пожежних. Також негативну роль зіграли часті відключення світла, зокрема, на Харківщині, що суттєво впливало на можливість забору води для гасіння пожеж.

Як бачимо, постійні обстріли території України, умисні підпали, наявність в екосистемах боєприпасів впливають на пожежну безпеку: враховуючи великі площі замінування територій пожежі будуть виникати через самовільну детонацію або через підлив людей та тварин на мінах, які стануть чи не найпершими жертвами, а під'їзд ДСНС до місця усунення пожежі стає досить проблематичним через теж саме замінування територій та загрози життю.

Фактично, російська агресія створила умови, за яких наноситься максимальна шкода населенню України – від фізичного знищення ракетами та бомбами, цілеспрямованих підпалів екосистем та умов, через які майже неможливо швидко та безпечно ліквідувати пожежу, до фактичного погіршення психоемоційного стану, відсутність безпеки та постійний страх за своє життя. Це створює умови для загострення хвороб, фізичну та економічну міграцію, великі економічні та екологічні втрати. Факторами, що найбільше впливають на

пожежну безпеку та ліквідацію пожеж, є: обстріли російськими військами території України; замінування території та детонація боєприпасів; цілеспрямовані підпали за допомогою дронів та участі диверсантів; необережне поводження з вогнем місцевих мешканців.

Враховуючи той факт, що екологія є важливою складовою сталого розвитку, збереження природних екосистем та їх відновлення є однією з найважливіших задач сьогодення та має стати важливим пріоритетом в реалізації планів та проектів з післявоєнного відновлення. Збитки для довкілля України від нападу Росії станом на 31.01.2024 перевищили 2,2 трильйона гривень з них 1081 мільярд гривень шкоди від забруднення повітря, лісових пожеж, горіння нафтопродуктів та інших об'єктів. Шкоду здоров'ю населенню, спричинену постійним практично забрудненням повітря через пожежі, ще належить визначити.

Нарбекова Д.С., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

SOCIAL IMPACTS OF AUTOMATION AND THE DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Автоматизація та розвиток штучного інтелекту (ШІ) є ключовими тенденціями сучасного технологічного прогресу. Ці технології трансформують бізнес, виробництво, науку та повсякденне життя. Однак вони приносять не лише технологічні переваги, а й соціальні виклики. Вивчення соціальних наслідків автоматизації та штучного інтелекту важливе для розуміння того, як ці

технології впливають на зайнятість, освіту, соціальну нерівність та морально-етичні питання.

Суттєві зміни через автоматизацію та ШІ помітні у сфері зайнятості. З одного боку, багато робочих місць зникає через заміну людської праці машинами та алгоритмами. Робота яка раніше виконувалась людьми, сьогодні може бути автоматизованою, що створює загрозу втрати робочих місць. Особливо вразливі до цього процесу професії з низьким рівнем кваліфікації, такі як касири, водії, працівники заводів, тощо.

Разом з тим, автоматизація може значно знизити фізичне навантаження на працівників, виконуючи рутинні й небезпечні завдання. Наприклад, роботи на виробничих лініях здатні замінити людей у виконанні одноманітних і потенційно небезпечних процесів, що сприяє зменшенню ризику травм і підвищенню продуктивності. Це дає змогу працівникам зосередитися на більш креативних і стратегічних завданнях, які потребують людського інтелекту та інтуїції.

Також, процес автоматизації створює нові можливості для працівників у сферах, що вимагають високих технічних навичок, таких як програмування, аналіз даних і розробка штучного інтелекту. Хоча це створює нові робочі місця, існує невідповідність між навичками, якими володіють працівники, і навичками, необхідними для роботи в новій економіці. Люди з якісною освітою та навичками роботи з новими технологіями мають перевагу на ринку праці, отримуючи вищі доходи та кращі робочі місця. І навпаки, люди з нижчим рівнем освіти та навичок ризикують відстати від економічного прогресу. Такі тенденції можуть посилювати соціальну нерівність і знижувати якість життя людей.

Також проявлення соціальної нерівності можна помітити у нерівномірному доступі до автоматизованих послуг і технологій, особливо в країнах, що розвиваються, де інфраструктура ще не готова, а новітні рішення не

є широко доступними. Це збільшує розрив між багатими і бідними країнами та регіонами.

Впровадження штучного інтелекту та автоматизації змінює систему освіти, вимагаючи її адаптації до нових умов. Навички, які раніше були затребувані, швидко втрачають актуальність, тому суспільство має інвестувати в підготовку та перепідготовку працівників для успішної конкуренції на ринку праці. Особливо важливими стають творчі та аналітичні навички, які складно автоматизувати. Розробка нових навчальних програм, що акцентують увагу на цифровій грамотності та використанні штучного інтелекту, є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку суспільства. Безперервна освіта стає необхідною для підтримання актуальної кваліфікації протягом життя.

Автоматизація значно полегшує виконання рутинних завдань, що дає людям більше можливостей для творчого самовираження та особистісного зростання. Інноваційні технології сучасності сприяють підвищенню ефективності у керуванні часом, здоров'ям, побутом та іншими аспектами життя. Однак, надмірна залежність від таких технологій може призвести до втрати важливих соціальних навичок. Широке використання роботів та алгоритмів у повсякденному житті здатне викликати ізоляцію, обмежуючи реальні соціальні контакти та зменшуючи кількість особистої взаємодії. Наприклад, заміна живого спілкування чат-ботами в різних сервісах створює ризик послаблення соціальних зв'язків і може негативно вплинути на емоційне та психологічне благополуччя. Окрім цього, така тенденція може сприяти розвитку відчуженості та самотності, зокрема серед тих, хто значну частину свого часу покладається на технології для вирішення навіть найпростіших завдань

Важливою темою, яка супроводжує розвиток штучного інтелекту (ШІ), є етичні питання його застосування. Зокрема, впровадження ШІ у ключові сфери, такі як правосуддя чи охорона здоров'я, викликає серйозні занепокоєння щодо справедливості, об'єктивності та неупередженості алгоритмів. Якщо алгоритм

зробить помилку або виявиться упередженим, наслідки можуть бути катастрофічними, адже це може призвести до дискримінації окремих груп населення або винесення несправедливих рішень, які буде важко скасувати. Це особливо критично, коли йдеться про судові вирoki або медичні діагнози, де на кону стоять людські життя. Швидкий розвиток технологій також породжує питання відповідальності. Якщо машина приймає рішення самостійно, хто має нести відповідальність за наслідки? Це стає особливо актуальним у випадках, коли рішення, прийняті штучним інтелектом, призводять до шкоди чи помилок.

Крім того, автоматизація та ШІ докорінно змінюють не тільки робочі процеси, але й саму природу взаємодії людей з технологіями. Суспільство стикається з новими етичними дилемами, такими як застосування автономної зброї, де рішення про застосування сили приймають машини, або питання щодо збору та використання персональних даних. Оскільки ШІ має доступ до величезних обсягів інформації, існує реальний ризик порушення конфіденційності, якщо ці дані будуть використані неналежним чином або без згоди користувачів.

З огляду на такі виклики, стає нагальною потреба у розробці чітких етичних норм та регуляторних механізмів, щоб забезпечити відповідальне використання ШІ. Суспільство має чітко визначити межі застосування таких технологій, аби вони приносили користь людям і не створювали загрози. Особливо важливо знайти баланс між розвитком інновацій і захистом прав та інтересів кожної людини, щоб уникнути небажаних наслідків та мінімізувати ризики для суспільства загалом.

Штучний інтелект відкриває широкі можливості для оптимізації процесів, підвищення продуктивності та покращення якості життя. Проте разом з цими перевагами виникають ризики, такі як відсутність прозорості та етичні виклики. Тому впровадження ШІ в різні сфери потребує обережного підходу, який враховує не лише розвиток технологій, але й захист прав людини та дотримання гуманістичних цінностей. Адаптація суспільства до цих змін вимагає інвестицій

в освіту та розвиток нових навичок, що забезпечить збалансоване та етичне використання технологій. Це завдання потребує спільних зусиль науковців, законодавців і громадськості для сталого розвитку в умовах технологічної революції.

Пруткова В.В., Григор'єва С.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПЛІТКИ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ТА ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ДЕВІАНТНУ ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ

GOSSIP AS A SOCIAL PHENOMENON AND A MEANS OF INFLUENCE ON DEVIANT PERSONALITY BEHAVIOR

Актуальність теми даної роботи зумовлена важливістю розуміння ролі пліток як соціального явища у сучасному суспільстві, а також їхнього впливу на формування поведінки особистості, зокрема на її девіантні прояви. Під впливом ідей Юваля Ноя Харарі, викладених у книзі "Sapiens: коротка історія людства", я дійшла висновку, що саме здатність людей обмінюватися "соціальною інформацією" або ж плітками відіграє критичну роль у побудові довіри, співпраці та соціальної згуртованості.

Плітки – своєрідний «соціальний клей», що поєднує індивідів у групи і впливає на їхню поведінку. Плітки формують соціальні норми, слугують інструментом контролю та деколи сприяють проявам певних девіацій у поведінці особистості.

Плітки виконують функцію неформальної комунікації, яка підтримує соціальну згуртованість. Завдяки обміну інформацією, люди зміцнюють соціальні зв'язки, визначають власну належність до групи, що створює почуття

«ми» проти «вони». Обговорення поведінки інших (особливо відхилень від норм) встановлює межі прийнятної і неприпустимої, що допомагає групі зберігати цілісність і підтримувати соціальні норми. Також важливо зазначити, що плітки можуть виконувати функцію соціального контролю, де індивіди, що демонструють девіантну поведінку, стикаються з засудженням і стигматизацією. Страх бути обговореним чи осудженим стримує багатьох людей від відхилення від загальноприйнятих норм, виступаючи як засіб профілактики девіантності. Проте, якщо особистість сприймає себе як відторгнуту, вона може посилити свою девіантну поведінку у відповідь на соціальну ізоляцію. Плітки часто допомагають формувати певний образ інших людей в очах групи, що впливає на їхню соціальну ідентичність. Якщо хтось стає об'єктом негативних пліток, це може вплинути на сприйняття цієї особистості іншими та, як наслідок, на її поведінку. Людина може почати відчувати себе відторгнутою і, у відповідь, усвідомлено чи несвідомо підтримувати свою девіантну ідентичність, граючи ту роль, яку їй приписали.

Плітки можна розцінити і як спосіб виявлення «прихованої» девіантності, часто передається інформація про поведінку, яку зазвичай приховують через її відхилення від норм. Обговорення такої поведінки надає членам суспільства можливість виявити приховану девіантність і, відповідно, сформувати ставлення до її носіїв. Така інформація може впливати на людину, спонукаючи її або до зміни поведінки, або до подальшого ухилювання від соціальних очікувань. Це все звісно тим чи іншим чином впливає на самооцінку особистості. Постійні обговорення її поведінки формують образ в її очах, а також у суспільстві. Низька самооцінка, викликана негативним ставленням з боку оточуючих, може призвести до зниження відповідальності за власні дії та посилення девіантної поведінки, якщо людина відчуває себе ізольованою та відкинутою. Плітки не лише осуджують, але й популяризують певні моделі поведінки, навіть якщо вони є девіантними. Часте обговорення та увага до девіантних дій інших може підштовхнути деяких індивідів наслідувати ці моделі, особливо якщо вони

асоціюються з певними рисами (наприклад, популярністю чи силою). Таким чином, плітки можуть виконувати функцію неформальної соціалізації, яка не завжди позитивно впливає на суспільство.

Отже з рештою, плітки – це багатофункціональний соціальний інструмент, який формує та підтримує групові норми, впливаючи на поведінку й самооцінку особистості. З огляду на це, плітки відіграють ключову роль у процесах соціалізації та впливають на формування ідентичності, визначаючи не лише межі соціально прийняттого, але й шляхи самореалізації особистості в групі.

Салатська М.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

**АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
ДО ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ**

**ADAPTATION OF CIVIL SERVANTS TO THE FUNCTIONS
OF IMPLEMENTING STATE POLICY UNDER MARTIAL LAW:
PROBLEMS AND PRACTICAL SOLUTIONS**

Державна служба в Україні – це професійна діяльність людей, які працюють у органах влади та забезпечують виконання завдань і функцій держави. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження. Одним із завдань державної служби є досягнення стійкості засад і цілісності держави. Державний апарат має, поряд з реалізацією вимог Конституції та законів України, виконувати нормативно-правові акти різних

органів державного управління. У цьому полягає основний обов'язок держслужби, який забезпечує управління державою.

Метою професіоналізації державної служби є підвищення якості надання управлінських послуг, упровадження серед державних службовців основних принципів управління, кодексу етики та професіоналізму.

Професіоналізація містить у собі поєднання трьох складових:

- розвиток професії;
- становлення державного службовця як фахівця-професіонала;
- становлення державних службовців як специфічної соціально-професійної групи.

Сьогодні наша країна проходить через один із найскладніших періодів у своїй новітній історії – воєнний стан, який впливає на всі сфери життя, у тому числі й на державну службу. Практика показує, що в умовах військової агресії ефективність державних органів є ключовим фактором для забезпечення національної безпеки, соціально-економічної стабільності й подальшого відновлення держави.

Наша адаптація як державних службовців до виконання функцій реалізації державної політики в умовах воєнного стану є одним із ключових викликів, з яким стикається будь-яка держава під час кризових ситуацій. Умови воєнного стану вимагають від державних службовців гнучкості, стійкості та оперативності у прийнятті рішень. З уведенням воєнного стану вітчизняні фахівці зіткнулися з низкою таких викликів:

- державні службовці змушені працювати в умовах перевантаження, часто дистанційно або в незвичних локаціях, одночасно забезпечуючи безперервну роботу державних органів та виконуючи додаткові завдання;
- збільшилася непередбачуваність, що призводить до розвитку стресу, зростання кількості факторів, які зумовлюють невизначеність, впливають на швидкість реакції та оперативність при прийнятті рішень;
- підвищились вимоги щодо забезпечення національної безпеки, що

вимагає від державних службовців активної участі в протидії кібератакам та поширенню фейків, які стали сучасною зброєю;

– значно зменшилася кількість наявних ресурсів, особливо фінансових, що вплинуло на здатність владних інституцій ефективно виконувати функції;

– змінилися пріоритети у напрямках формування і реалізації державної політики, адже першочерговими стали питання безпеки, підтримки громадян, забезпечення життєдіяльності критичної інфраструктури;

– виникла необхідність забезпечення чіткої координації дій на всіх рівнях влади.

Ці виклики стимулюють пошук ефективних рішень для забезпечення стабільного функціонування державних установ під час воєнного стану. Основними напрямками є:

1. Психологічна підтримка та управління стресом. Запровадження програм психологічної допомоги для державних службовців, які працюють у складних умовах. Доцільно навчати їх методам подолання стресу, кризовим комунікаціям та розробляти механізми емоційної стійкості, що знизить вплив травмуючих факторів у майбутньому.

2. Гнучкість у прийнятті рішень. В умовах швидкої зміни ситуації державним службовцям необхідно навчитися бути адаптивними до прийняття рішень в умовах невизначеності, ефективно працювати в умовах нестандартних викликів, забезпечуючи більшу автономію при прийнятті рішень.

3. Навчання та підвищення кваліфікації. Підвищення кваліфікації у сферах кризового менеджменту, цифрових технологій та оборонних питань сприятиме покращенню навичок державних службовців, що дозволить швидше реагувати на виклики, оптимізувати роботу з обмеженими ресурсами та використовувати додаткові можливості.

4. Забезпечення стабільної комунікації. Для ефективного управління необхідно впроваджувати резервні системи зв'язку, цифрові платформи та захищені канали, які забезпечать оперативну координацію між органами влади

навіть у кризових умовах.

5. Планування та моделювання сценаріїв розвитку подій. Розробка та тестування різних варіантів розвитку подій дозволить державним службовцям бути готовими до непередбачуваних ситуацій, що сприятиме зниженню ризиків і оперативному реагуванню.

Крім того, доцільно:

- Створювати мобільні кризові центри у безпечних регіонах, що забезпечить управлінські функції навіть в умовах загроз чи окупації.
- Розвивати резервні системи управління, дублюючи ключові функції в різних регіонах для зменшення ризиків збоїв у роботі органів влади.
- Впроваджувати дистанційну роботу для збереження безперервності управління в умовах кризи.
- Посилювати співпрацю з міжнародними організаціями, отримуючи додаткові ресурси, експертну допомогу та можливість для навчання щодо оперативної реакції на виклики.
- Забезпечувати централізовану координацію, що дозволить оптимізувати роботу між різними службами, уникати дублювання функцій і краще розподіляти ресурси.

Повномасштабна війна в Україні оголила велику кількість проблем у сфері публічного управління. Трапилась зміна пріоритетів – необхідність реагування на виклики воєнного часу та оперативного регулювання різних сфер (наприклад, економічної чи соціальної сфери), що призвело до зниження лідерства Уряду в питаннях впровадження реформи державного управління. Відсутність ефективного механізму формування та координації державної політики створило та продовжує створювати ризики для непослідовної та хаотичної реформи в нових умовах (у т.ч. євроінтеграційні процеси).

Отже, робота держслужбовців в умовах воєнного стану в Україні орієнтована на подолання безпрецедентних викликів. Змінені завдання та пріоритети, від швидкості та ефективності реалізації яких залежить

обороздатність країни та життя громадян.

Адаптація державних службовців до роботи в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що включає підготовку персоналу, модернізацію управлінських процесів і розробку стійких комунікаційних та управлінських механізмів.

Ефективне подолання викликів можливе лише за умов належної підготовки, координації та стратегічного планування дій.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державну службу"
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

2. Борщевський В., Василиця О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. 2022. № 2(76). URL: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5> (дата звернення: 22.10.2024).

Томіліна В.Ю., Григор'єва С.В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ЛЮДИНУ

SOCIAL STEREOTYPES AND THEIR INFLUENCE ON HUMANS

Тема дослідження соціальних стереотипів привертає увагу суспільства, бо соціальні стереотипи відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, впливаючи на міжособистісні стосунки, соціальну мобільність та ідентичність людей. У глобалізованому світі, де культурні, етнічні та гендерні відмінності стають все більш помітними, питання стереотипів набуває нового значення.

Що ж таке стереотипи? Стереотип – це узагальнене, спрощене твердження чи переконання щодо певної групи людей, подій чи явищ. Це стійкі моделі мислення, сформовані на основі досвіду, соціалізації та культурного впливу, які люди створюють для навігації складними соціальними реаліями.

Основними характеристиками стереотипів буде: узагальнення, стійкість, спрощення, емоційне забарвлення. Кожна з даних характеристик більш детально розкриває значення стереотипів в суспільстві. Характеристики не лише пояснюють природу стереотипів, але й висвітлюють їхній вплив на соціальну взаємодію та процеси прийняття рішень, формування соціальної нерівності та конфліктів.

Стереотипи можуть бути позитивними (наприклад, «всі японці працюючі») або негативними (наприклад, «вся молодь бунтівна»). Однак навіть позитивні стереотипи можуть бути шкідливими, оскільки вони обмежують сприйняття людей і груп певними характеристиками та ігнорують індивідуальні особливості.

Звісно, що у сучасному світі соціальні стереотипи мають значний вплив на людину в різних сферах життя. Якщо розбирати, як саме негативні та позитивні стереотипи впливають на суспільство, то люди, які піддаються впливу негативних стереотипів (наприклад, стереотипів, пов'язаних зі статтю, расою та віком), можуть відчувати занижену самооцінку. Вони можуть відчувати себе менш гідними та менш здібними, що негативно впливає на їхній психологічний та емоційний стан. І навпаки, позитивні стереотипи можуть створювати тиск на людей, які не відповідають цим уявленням. Наприклад, стереотип, що жінки більш чутливі може створювати тиск на жінок, які хочуть продемонструвати силу та рішучість сприймаються як позитивні «всередині» і негативні «ззовні».

Не менш важливим є вплив засобів масової інформації. ЗМІ можуть поширювати та посилювати стереотипи через контент, який пропагує спрощені образи різних груп людей. Нерівномірне представлення різних груп у ЗМІ

також впливає на уявлення людей про себе та інших, що призводить до упереджень та дискримінації.

Таким чином, соціальні стереотипи мають складний і багатогранний вплив на окремих людей і суспільство в цілому. Розуміння цих наслідків є ключовим для боротьби зі стереотипами, їх подолання та побудови більш інклюзивного та рівного суспільства. Щоб зменшити негативний вплив соціальних стереотипів, важливо заохочувати критичне мислення та сприяти взаєморозумінню.

СЕКЦІЯ 2
ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Клімінченко С.Д., Григор'єва С. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ ТА ПСИХІЧНЕ
ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

THE IMPACT OF SOCIAL NETWORKS ON SELF-ESTEEM AND
MENTAL HEALTH OF YOUTH

Вплив соціальних мереж на самооцінку та психічне здоров'я молоді став важливою темою сучасних наукових досліджень. Зокрема, дослідники розглядають, як соціальні мережі сприяють формуванню самооцінки через соціальне порівняння та впливають на психологічний стан молоді в цілому.

Одним із ключових аспектів є соціальне порівняння, яке має значний вплив на самооцінку молоді. Дослідження Смілянець Т., Гури Т., та Мірошніченко Н. показують, що молоді люди часто порівнюють себе з іншими користувачами соціальних мереж, зокрема з ідеалізованими образами, які часто демонструються онлайн. Це порівняння часто є не вигідним для користувачів і призводить до зниження самооцінки, оскільки вони відчують, що не відповідають високим стандартам [1, 2].

Інші дослідники, а саме Крушевська Я. та Шевчук О., підтверджують, що часте порівняння із «віртуальною реальністю» посилює відчуття незадоволеності собою, особливо серед дівчат, які орієнтуються на фізичну зовнішність як одну з важливих характеристик власної самооцінки [3].

Також значний вплив на психічне здоров'я має зосередження на лайках, коментарях та підписниках як способах оцінювання власної цінності. Дослідники вказують, що молодь схильна пов'язувати кількість реакцій та коментарів з власною самооцінкою, і недостатня увага в соціальних мережах може призводити до негативного впливу на емоційний стан та психічне здоров'я. Це підтверджують дослідження Амплєєва О. та Бехтольда Д., які демонструють, що негативні коментарі або відсутність очікуваної реакції можуть викликати підвищення рівня стресу, тривоги та навіть депресивних симптомів [4].

Науковці також звертають увагу на залежність від соціальних мереж, яка розвивається у багатьох користувачів. Дослідження описують соціальні мережі як джерело постійного «дофамінового підкріплення», що стимулює мозок до зосередження на отриманні приємних емоцій від активності в мережі. Така залежність може призводити до зниження здатності молоді отримувати задоволення від реального життя та поглиблення депресивних станів, коли вони змушені проводити менше часу онлайн або отримують менше задоволення від своїх дій у мережах.

Загалом, соціальні мережі відіграють суперечливу роль у житті молоді. З одного боку, вони сприяють підтриманню соціальних зв'язків і можуть бути платформою для самовираження. З іншого боку, дослідження вчених показують, що соціальні мережі можуть негативно впливати на самооцінку та психічне здоров'я молоді, провокуючи соціальне порівняння, залежність, тривожність та депресивні прояви. Це свідчить про необхідність обізнаності та критичного підходу до використання соціальних мереж серед молодих людей, а також про потребу у проведенні психоедукаційних заходів для мінімізації їхнього негативного впливу.

Список використаних джерел

1. Смілянець Т. Вплив соціальних мереж на психологічне здоров'я підлітків. Наукові інновації та передові технології. 2024. 8(36).

2. Мірошниченко Н. В., Гура Т. В. Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я підлітків. 2024.

3. Крушевська Я., Шевчук О. Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я підлітків. 2024.

4. Амплєєва О. М., Бехтольд Д. О. Вплив соціальних мереж на розвиток я-концепції сучасної молоді. Психологія та соціальна робота. 2024. (1). С. 11-21.

Моргун М. А.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет «ХНАДУ»,
м. Харків, Україна

Сутула О. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ HIGHER EDUCATION OF UKRAINIAN AS A COMPONENT OF HUMAN CAPITAL

Проблема якості освіти має важливе ідеологічне, соціальне та економічне значення. Зумовлено це тим, що від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку країни. Якість освіти має потужне значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників з вищою освітою на ринку праці. Сучасний ринок праці постійно змінюється, а тому вимагає від закладів вищої освіти якісного забезпечення та високого рівня освітніх послуг, формування у здобувачів практичних умінь та навичок. З урахуванням потреб ринку праці, зміст професійної фахової вищої освіти має постійно оновлюватися. В сучасних умовах життя, особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня компетентності працівників. Низький професійний рівень фахівців може привести до дисбалансу в економічному, політичному та соціальному розвитку країни. Безумовно, якість підготовленого

фахівця залежить не тільки від змісту освіти, але й компетентності викладача, який її здійснює.

Базовим інструментом в нормативно-правовому регулюванні забезпечення якості освіти є Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року та Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року, де надається наступне визначення: якість вищої освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг [1, 2]. Зауважимо, що вища освіта в Україні визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства, є базою і фундаментом людського розвитку та його прогресу. В сучасних умовах освіта повинна віддзеркалювати нові явища, формувати вміння і навички їх аналізу, розвивати творчі та креативні здібності здобувачів, здійснюючи підготовку фахівця на перспективу. Якість освіти, це цілий комплекс характеристик освітнього процесу, який вказує на ефективність освітньої діяльності з її різних сторін, а саме: розробка освітньої стратегії, організація навчального процесу, освітній менеджмент тощо, що в сукупності визначають ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розвитку розумового, фізичного й морального характеру, яких досягли випускники освітнього закладу відповідно до визначених освітньою стратегією цілей і вмінь навчання.

Якість освіти в цілому базується на трьох складових: мета та зміст освітнього процесу; рівень професіоналізму викладача та організація його викладацької діяльності; зміст матеріально-технічної бази і рівень науково-інформаційної бази освітнього процесу. Саме завдяки якісній освіті суспільство зможе долати складнощі сучасного життя, забезпечувати свободу інтелектуального та професійного вибору, а тому держава повинна рухатися шляхом максимального сприяння розвитку освіти.

Слід зауважити, що розвиток та кардинальне оновлення вищого освітнянського простору є складним і постійним процес, зумовлений змінами, що відбуваються в економічному та соціальному житті України, відзначається

глибокою трансформацією суспільства. ХХІ століття – століття знань інформації, швидкого розвитку новітніх технологій. А це викликає потребу інтегруватись у світову систему цивілізації, самовдосконалюватись на основі українських традицій і успадкованого європейського досвіду.

В умовах глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства освіта перетворюється на один із вирішальних засобів формування людського капіталу, а тому для цілісного дослідження проблем розвитку сфери освіти України великого значення набуває підготовка фахівців. Мається на увазі підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, які мають пряме відношення до підготовки майбутніх спеціалістів. Сучасний викладач – це особистість з високими професійними знаннями, моральними якостями, здатністю до максимальної творчої самореалізації, саморозвитку, яка зможе успішно конкурувати в умовах ринкових відносин. Підготовка фахівця високих якісних рис має супроводжуватися створенням умов для реалізації їхнього потенціалу в сучасній Україні. Держава відповідно повинна шанувати талановитих висококваліфікованих молодих професіоналів. Нажаль, саме така молодь сьогодні залишає Україну, реалізує себе в інших країнах, віддає свої знання на їх прогрес і процвітання.

Список використаних джерел

- 1 Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556 –VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
- 2 Про освіту: Закон України від 05.09. 2017 р. №2145-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

Сметана А. В., Григор'єва С.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ

THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON THE FORMATION OF YOUTH IDENTITY

Соціальні медіа стали невід'ємною частиною життя молоді. З появою таких платформ як Instagram, TikTok, Facebook, вони стали основним джерелом інформації і комунікації. Тому їх важливий вплив на формування ідентичності у нашої молоді слід ретельно дослідити.

Вивчення впливу соціальних медіа на молодь є надзвичайно важливим. Молодість—це період, коли люди активно шукають себе і своє місце в світі. Це час інтенсивного розвитку і змін, коли відбувається багато важливих соціальних процесів, таких як: формування ідентичності. Молоді люди активно шукають своє місце у світі, визначаючи свої цінності, переконання та самоідентичність. Соціалізація: період, коли багато з них встановлюють і зміцнюють свої соціальні зв'язки, як з ровесниками, так і з іншими соціальними групами. Соціальні медіа можуть суттєво вплинути на формування їхніх цінностей, самооцінки та ідентичності. Вивченням впливу соціальних медіа на розвиток ідентичності у особистості займалися багато вчених таких як: Джеймс Коллінз - автор книги "Генезис соціальних медіа", яка досліджує, як соціальні медіа впливають на молодь. Шерон Кавер - дослідниця, яка вивчає вплив соціальних медіа на психічне здоров'я молоді. Джон Сігал - відомий психолог, який досліджує вплив соціальних медіа на самооцінку та ідентичність молоді.

Також, соціальні медіа мають великий вплив на психічне здоров'я людини: постійне порівняння себе з іншими, що є розповсюдженим у соціальних мережах, може призвести до проблем з самооцінкою, тривожністю і депресією. Розуміння цього впливу допомагає розробити стратегії для підтримки психічного здоров'я молоді. Соціальні медіа можуть сприяти розвитку соціальних зв'язків, вони також можуть призводити до ізоляції та поверхневих контактів. Вивчення цього впливу допомагає знаходити баланс між онлайн і офлайн взаємодією.

На мою думку, соціальні медіа, мають великий вплив на самооцінку молоді. В наш час, люди не можуть відрізнити реальне життя, від ідеалізованого життя яке транслюють нам у соціальних мережах. На фоні цього, у молоді може виникати депресія та незадоволеність своїм життям. Деякі люди, порівнюють відчуття власної вартості з кількістю лайків чи підписників у соціальних мережах. Це і породжує залежність від соціальних мереж та не вміння відрізнити їх від реального життя.

Через залежність від соціальних медіа, люди забувають жити тут і зараз. Не вміють насолоджуватися кожним моментом. Не можуть зрозуміти цінність життя. На жаль, в наш час це дуже розповсюджена ситуація.

Тож, як же саме впливають соціальні медіа на нашу молодь? Людина стає несамотійною, її самооцінка і рівень задоволеності життям будуть залежати від реакції оточуючих. Також, помічені випадки виникнення тривожності у людей залежних від соціальних медіа. Постійне прагнення до ідеалу та страх пропустити щось важливе породжують розвиток тривожних розладів. Також вплив на соціальні контакти. Спілкування та стосунки можуть стати менш глибокими, фокусуючи на зовнішніх атрибутах, а не на справжніх емоціях і взаємодіях.

Тому я вважаю, що необхідно ретельно слідкувати за своїм життям: який контент ми споживаємо кожного дня, що ми слухаємо. Бо саме те, що нас оточує — і породжує нашу реальність. За допомогою соціальних мереж ми можемо зробити себе як щасливими так і незадоволеними на залежними від

телефону людьми. Саме тому необхідно контролювати час, який ми проводимо у соціальних мереж. Контент та інформацію, яку ми споживаємо. А також, треба навчитися аналізувати, наприклад: «чи потрібно мені зараз читати цю статтю, чи я можу використати цей час з більшою користю для себе та свого самовдосконалення?»

Також варто підкреслити важливість поєднання особистісної відповідальності та регуляторних заходів є критично важливим для зменшення негативних наслідків впливу соціальних медіа на молодь. За багатьох причин, таких як: формування свідомості, критичне мислення та психічне здоров'я.

Тимченко О., Шанідзе Н. О.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИМУЛЯЦІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

THE USE OF SIMULATION TECHNOLOGY IN MODERN EDUCATION IN UKRAINE

На сьогоднішня в освіті нашої країни є неабияка конкретна нагальна потреба впровадження та інтенсивного використання сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій для того, щоб забезпечити умови для навчання школярів та студентів необхідної якості. Одним з механізмів забезпечення впровадження таких технологій є симуляції. У сучасному освітньому просторі України дедалі більше набувають популярності концепції симуляцій, що запроваджуються для вдосконалення навчального процесу та підвищення ефективності освіти. Актуальність цієї теми полягає у тому, що наразі Україна перебуває в тяжкому становищі через війну, що прямим чином впливає на перебіг освітніх процесів, з одного боку, та

Симуляція – це штучне представлення складного процесу реального світу з достатньою точністю з метою сприяння навчанню шляхом занурення, роздумів, зворотного зв'язку та практики за вирахуванням ризиків, властивих подібному досвіду реального життя [1]. Симуляція та моделювання в освіті означає використання комп'ютерних методів для цифрового представлення реальних систем, процесів або сценаріїв. Ці інноваційні підходи можна використовувати в навчанні, щоб випробувати, перевірити або проаналізувати теорії, процеси або проекти. Це дозволяє досягти більш глибокого розуміння складних теоретичних концепцій та оволодіти практичними навичками.

Симуляція створює інтерактивну імітаційну модель, яку можна динамічно налаштовувати для вивчення та спостереження за впливом різних умов, вхідних даних або інших змінних. Це забезпечує точне застосування, аналіз та оптимізацію концепцій. Симулятори дозволяють здобувачам освіти набувати практичні навички та розвивати критичне мислення в зручній та захопливій спосіб. Впровадження інтерактивних методів та освітніх симуляторів в навчальну програму дозволяє ефективніше підготувати здобувачів освіти до сучасного світу, де важливо не лише знати факти, але й мати розуміння їх застосовувати в реальних ситуаціях. Це піднімає рівень підготовки випускників та їхню конкурентоспроможність як кваліфікованих робітників на ринку праці [2].

Теоретично використовувати симуляції можна через віртуальні лабораторії. Вони дозволяють проводити студентам та учням експерименти в безпечному та контрольованому середовищі, що є дуже важливим для багатьох дисциплін: фізика, хімія, біологія тощо.

Іншим їх проявом є симуляційні ігри, які шляхом моделювання реальних ситуацій розвивають навички критичного мислення та прийняття важливих рішень в різних галузях (як життєвих, так і професійних).

Наступним прикладом є гейміфікація у навчанні. У загальному сенсі, гейміфікація – це використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення кінцевих користувачів до розв'язання проблем. У

освітньому процесі гейміфікація використовує елементи гри, такі як бали, досягнення, рівні, для стимулювання мотивації та активності учнів. Наприклад, учні можуть отримувати бали за виконання завдань, виконувати квести та виконувати випробування для переходу на наступний рівень. Це створює конкурентну та захопливу атмосферу, де учні активно займаються навчанням та отримують задоволення від процесу.

Наступним та більш ефективним проявом використання симуляцій є онлайн-курси або платформи для дистанційного навчання. В першому випадку найбільш популярним прикладом є MOOC (масивні відкриті онлайн-курси). Вони дозволяють студентам отримувати знання від провідних університетів світу, незалежно від їхнього місцезнаходження (якщо вони звісно не регіонального спрямування, які розглядають проблеми більш профільно та вузько). В другому випадку платформи для дистанційного навчання забезпечують інтерактивні методи навчання через використання відеолекцій, інтерактивних завдань та онлайн-тестів. Прикладами є такі платформи: Microsoft Teams, Zoom, Discord тощо. Студенти та учні можуть зручніше спільно працювати над проектами, обмінюватися ідеями, ділитися документами та ресурсами, комунікувати в онлайн-режимі. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, а також навчає учнів працювати в команді та досягати спільних цілей. В сучасних умовах ці методи особливо ефективні прифронтових містах, де небезпечно проводити заняття в очному форматі. В таких умовах вони забезпечують безперервність навчання, безпеку та захист здоров'я. Віртуальні реальності, симуляційні ігри, дистанційні платформи для навчання та онлайн-курси можуть використовуватися як інструменти для релаксації та зменшення стресу. Це особливо важливо для дітей та молоді, які переживають психологічний тиск через війну. З іншого боку, в умовах нестабільного електричного постачання умови для такого типу навчання становляться складніше. Також використання онлайн-симуляцій може піддавати студентів та учням ризикам кіберзагроз та втрати конфіденційних даних.

Використання симуляцій ставить перед МОУ ряд викликів. По-перше, треба враховувати технічні та фінансові обмеження, які можуть виникнути через використання симуляцій. По-друге, у разі потреби, треба обов'язково проводити для викладачів курси для підвищення їхньої кваліфікації для ефективного використання нових технологій. По-третє, треба враховувати, що не у всіх студентів та учнів є доступ до технологій, і треба приймати рішення та виконувати дії, які підвищують забезпечують підтримання рівного доступу.

Впровадження симуляцій в сучасну освіту України має ряд переваг та недоліків. До переваг можна віднести збільшення доступу до якісної освіти, інтерактивність та залучення студентів і учнів до навчального процесу, що в свою чергу підвищує інтерес та мотивацію тих, хто навчається більш ретельно та старанно займатися цим. Також перевагою є розвиток навичок критичного мислення та самостійного навчання. Критичне мислення можна застосувати в багатьох сферах життя людини. У навчанні ця навичка допомагає виділити головне, структурувати інформацію, знайти аргументи для відстоювання власної точки зору чи навпаки – знаходити слабкі сторони в обґрунтуванні опонента.

До недоліків можна віднести втрату реального досвіду. Симуляції можуть створювати лише модель реальності, яка не завжди адекватно відображає всі її аспекти. Студенти можуть не отримувати повноцінного досвіду, який вони б здобули при очному навчанні. Наступним недоліком є ризик зниження соціальної взаємодії. Використання симуляцій та віртуальних середовищ може зменшувати обсяг живого спілкування між студентами та викладачами, що може негативно вплинути на розвиток комунікативних навичок та соціальної компетентності, може негативно сприяти соціалізації студента або учня. Останнім недоліком є те, що симуляційні програми часто стандартизовані, що може не враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного студента, що знижує ефективність навчання.

Таким чином, запровадження симуляцій в освітній процес України є досить актуальним, оскільки відкриває нові можливості для вдосконалення

навчання та підвищення його якості. Незважаючи на недоліки та виклики, які можуть виникати, переваги використання сучасних технологій в освіті значно переважають, сприяючи розвитку інноваційних підходів та адаптації до потреб сучасного суспільства в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Косьяненко С. М. Роль симуляції у медичній освіті // Study of world opinion regarding the development of science. *Proceedings of the IX International Scientific and Practical Conference. Prague, Czech Republic. 2022. P. 43- 45.*

2. Технологія створення освітніх симуляторів для розвитку фахової компетентності педагога професійної освіти в умовах новітніх викликів: електронний освітній ресурс / Андрій Геревенко, Біла Церква: БІНПО. 2023. 115 с.

Яненко М. А., Сутула О. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ ДЕЯКИХ ВИДІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКА

THE PROBLEM OF CERTAIN COMPUTER GAMES TYPES ON THE FORMATION OF DEVIANT BEHAVIOR IN TEENAGERS

Найпотужнішим засобом впливу в інформаційному просторі мережі Інтернет є фільми, онлайн-відеоролики, приколи, аніме та кліпи, які доносять до глядачів не сухі факти, а через яскраві образи, емоційні характери, захоплюючі сюжети, диктують певні моделі (стереотипи) поведінки.

Комп'ютерні ігри з елементами агресії та насильства призводять до духовної та моральної спустошеності. У таких, зовні реалістичних світах, нерідко порушуються всі норми моралі: стимулюються жорстокість, підступність, обман, зрада, зневага до слабкого, які заохочуються нарахуванням

різних бонусів. У багатьох іграх для посилення екшену на екрані практично постійно демонструються сцени жорстокості і насильства, які розраховані на подолання відторгнення таких сцен і те, що вони стануть звичними для підлітка.

Інформаційний простір мережі Інтернет має подвійний характер: з одного боку, воно надає величезні можливості щодо соціалізації та розвитку особистості, а з іншого – створює проблеми, пов'язані з використанням інформаційних ресурсів злочинними елементами. Найбільшу криміногенну небезпеку становлять соціальні мережі, спеціалізовані сайти та анонімні Інтернет-простори, основною аудиторією яких є підлітки.

Не можна обійти увагою і мережеві ігри, які також нерідко стають причиною злочинності підлітків. У цілому світі відзначається збільшення числа осіб з нехімічною адиктивною поведінкою (як правило, залежність від комп'ютерних ігор, інтернет залежність). Незважаючи на те, що прагнення, виникаючі при комп'ютерній залежності, початково характеризуються позитивними аспектами, даний тип залежності, як і будь-яка інша адикція, веде до деградації особистості, розкладання соціального статусу, втрати власного «Я», погіршення психологічного стану, збудження внутрішніх подразників, виникненню агресії, замкнутості. Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує і проблема впливу на формування девіантної поведінки у неповнолітніх користувачів, а саме: поширення в інформаційному просторі мережі Інтернет комп'ютерних ігор з елементами агресії і насильства, наприклад, всесвітньо відомої комп'ютерної онлайн-ігри Manhunt, яку розробники позиціонують як стелс-хорор з елементами «екшен» від третьої особи.

Повне занурення в комп'ютерну гру, безпосереднє керування конкретним персонажем, здійснюючим насильницькі і агресивні дії, призводить до того, що неповнолітній, ототожнюючи себе з ним, не може об'єктивно та правильно з погляду моралі та моральності оцінити те, що відбувається. В результаті вже в реальності насправді відомі факти вчинення кримінальних правопорушень в віртуальному світі, мотивованих нервовими та психічними розладами.

Дослідники зазначають, що основними причинами, формуючими Інтернет-залежність, є доступність, анонімність переданої інформації, пошук нових відчуттів, зняття емоційної напруги, бажання піти від проблем, пошук друзів, спілкування, особливо у підлітків, які мають складнощі у встановлення контактів. Однак з впевненістю стверджувати, що це повністю пов'язано з комп'ютерними іграми ми не можемо. Єдиної думки щодо цього питання немає ні серед вчених, ні серед практикуючих психологів і психіатрів. Одні висловлюють точку зору про позитивний вплив комп'ютерних ігор з елементами агресії та насильства, апелюючи до необхідності переносити частину негативної енергії у віртуальний світ і тим самим знімати емоційну напруженість, накопичену в період «агресивного самоствердження» підлітків в звичайному житті серед своїх однолітків. Інші, навпаки, вважають, що Інтернет-залежність негативно впливає на формування особистості неповнолітніх, хоча обґрунтованого наукового підтвердження безпосереднього впливу насильства і агресії в комп'ютерних іграх на формування девіантної поведінки у підлітків та зростання підліткової злочинності до цих пір не отримано. За всієї дискусійності факту впливу мережевих комп'ютерних ігор на формування девіантної поведінки неповнолітніх не можна не відзначити певний криміногенний потенціал такої захопленості. Певну послідовність і перенесення такої захопленості мережевими іграми з віртуального життя в реальне в останній час ми можемо спостерігати в суспільстві.

Як висновок зазначимо, що популяризація комп'ютерних ігор створює ігровий простір, максимально відповідний реальності, сприяє змішування реального і віртуального світів, перенесення сценаріїв «ігрової поведінки» в реальну дійсність і в результаті настають трагічні наслідки.

СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
І СУСПІЛЬСТВА

Болотова В.О., Безкуба А.І.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

СЕКСИЗМ ТА МІЗОГІНІЯ В РЕКЛАМІ

SEXISM AND MISOGYNY IN ADVERTISING

Реклама впливає на формування ставлення до соціальних норм загалом, саме тому вона може бути джерелом появи проблем і дискримінацій у суспільстві. Однією з таких проблем є сексизм. Реклама отримує підвищений прибуток від зображення жіночої традиційної ролі або сексистської манери подачі рекламного повідомлення, незважаючи на зростаючі феміністичні настрої суспільства. Це розповсюджує та закріплює хибні стереотипні уявлення щодо ролі жінок і знецінює ідеї гендерної рівності.

Сексизм — це ставлення або поведінка, що надає перевагу одній статі перед іншою. Це конструкт, що містить установки про жінок, які представляють їх фізично та психічно слабкими, залежними від чоловіків, легко маніпульованими та в сексуальних образах. Ці образи використовуються для привернення уваги чоловічої аудиторії, з метою продемонструвати владність, успіх та домінування однієї статі над іншою.

Мізогінія — це ненависть, зневага або упереджене ставлення до жінок, що виражається в різних формах дискримінації, приниження та сексизму. Вона часто переплітається з гендерними стереотипами та посилюється через образи в медіа, які продовжують принижувати жіночу гідність. Мізогінія може проявлятися через насильство, обмеження прав і можливостей жінок у суспільстві, маргіналізацію їхніх ролей. Вона є невід'ємною частиною патріархальних систем, де чоловічі ролі домінують над жіночими, а жінок часто знецінюють або об'єктивізують.

Сексистська реклама принижує або експлуатує тіло жінки, представляючи її як неповноцінну особистість порівняно з чоловіками. Це негативно впливає на добробут жінок і може призводити до низької самооцінки, самооб'єктивізації, комплексів і всепоглинаючого почуття сорому. Такі впливи є характерними для мізогінічних установок, які вкорінюють і закріплюють гендерні стереотипи в суспільстві.

Еммануелла Плакояннакі ділить образи жінок у рекламі на 4 категорії: зображення в декоративних, традиційних, нетрадиційних або нейтральних ролях. Аналіз сексизму в рекламному продукті полегшує зробити шкала, розроблена дослідницею Сюзанною Пінгрі для вивчення сексизму в засобах масової інформації. Показники цієї шкали допомагають визначити, наскільки той чи інший медіапродукт підтримує або підриває сексистські уявлення. Всього цих показників п'ять: жінка в ролі дурної блондинки або прикраси; героїня, компетентна в певній сфері діяльності; особистість із цілями, але з фокусом на сім'ї; жінка, що дорівнює чоловіку або перевершує його в деяких випадках.

Сексизм у рекламі також можна відстежити за допомогою теорії комбінацій Лінднера за 9 категоріями: чоловік займає більше простору, ніж жінка; надмірно сексуалізоване використання жіночих рук; демонстрація домінування чоловіка; ритуалізація підпорядкування; усунення; демонстрація жіночого тіла; стандартизована обстановка; відображення руху; об'єктивізація. Розглядаючи сексизм у рекламі, необхідно розуміти, що на його силу також впливає формування стереотипних уявлень.

Сексистське відображення жінки в рекламі можна простежити в історичній ретроспективі через загальні 4 етапи: постіндустріальний період, коли праця чоловіків високо цінувалася, а роль жінок зводилася до виховання дітей; у 1950-ті роки жінки зображувалися в ролі матерів, а їхня основна діяльність зводилася до роботи вдома або в саду; у 70-х до 90-х років пропагувалася модель нарцисичної жінки, яка постає лише як сексуальний

об'єкт чоловічої уваги; супержінка, образ, що з'явився у 80-90-х роках, представляв жінку, яка працює, але в нереалістичній і гламурній манері.

Ми можемо говорити про дві основні причини, через які рекламодавці не адаптують рекламні повідомлення до соціальних змін. Перша заснована на метафорі дзеркала, що показує бажання суспільства, використовуючи вже наявні цінності, а не змінюючи їх. Друга причина полягає в бажанні споживачів створювати реальність відповідно до рекламованих зображень, включно зі стереотипами, представленими в рекламних роликах.

Незважаючи на розширення прав і можливостей у сучасному світі та зростання руху фемінізму, сексистська реклама продовжує існувати та популяризуватися. Вона є результатом глибоко вкорінених гендерних стереотипів і нездатності розвиватися відповідно до мінливих суспільних цінностей. Іноді сексистську рекламу використовують для шокуючого ефекту та привернення до бренду вірусної уваги.

Щоб змінити нинішнє становище, реклама має відображати реальну динаміку розвитку сім'ї, демонструючи матерів на оплачуваній роботі з можливістю кар'єрного зростання, турботливих батьків, які ділять домашні обов'язки з жінкою. Необхідно показувати жінок як центральну фігуру, яка веде сюжет вперед, а не пасивно бере участь у ньому.

Воржевітіна А.І., Шанідзе О.Д., Шаронова Н.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**РОЛЬ NATURAL LANGUAGE PROCESSING (NLP) У ЦИФРОВИХ
КОМУНІКАЦІЯХ: РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА**

**THE ROLE OF NATURAL LANGUAGE PROCESSING (NLP) IN DIGITAL
COMMUNICATIONS: DEVELOPMENT OF THE INDIVIDUAL AND
SOCIETY**

У наш час, коли цифрові технології стають невід'ємною частиною науки,

освіти та повсякденного життя, важливість обробки текстових повідомлень (NLP) як однієї з провідних галузей комп'ютерних наук (КН) та штучного інтелекту (ШІ) зростає. Обробка природної мови (Natural Language Processing, NLP) відіграє ключову роль у розвитку цифрових комунікацій, адже вона забезпечує ефективну взаємодію між людьми та машинами. Технології NLP дозволяють перетворювати текстові дані в числові формати, що дає можливість комп'ютерам витягувати, аналізувати та інтерпретувати інформацію з природних мов. Ці технології, зокрема Text Summarisation, Tokenisation, Parsing, Sentiment Analysis, Lemmatisation and Stemming, Stopwords Removal, TF-IDF (Term Frequency-Inverse Document Frequency), Named Entity Recognition (NER), Keyword Extraction, Word Embeddings, Topic Modelling, сприяють глибшому розумінню лінгвістичних структур та емоційної складової текстів.

Зазначимо взаємозв'язок між NLP, особистістю та суспільством. Через процес інтеграції технологій NLP у цифрові комунікації відбувається зміна способу спілкування людини з технологіями та з іншими людьми. Цей процес може впливати і на розвиток міжособистісних відносин індивідів, оскільки будь-яка зміна в суспільних технологіях впливає і на особистість, так само як і будь-які інтер-суб'єктивні відкриття індивіда призводять до зміни соціальних відносин. Це впливає на розвиток особистісних навичок, полегшуючи доступ до актуальної інформації та покращуючи комунікаційні здібності. В результаті, сучасні технології NLP сприяють не лише індивідуальному розвитку, але й загальному прогресу суспільства. Таким чином, дослідження всіх цих аспектів NLP в контексті цифрових комунікацій є вкрай актуальним завданням, яке має стратегічне значення для подальшого вдосконалення методів обробки природної мови та їх інтеграції у всі сфери життя для покращення взаємодії в суспільстві [1].

Мета цього дослідження полягає в комплексному аналізі ролі методів обробки природної мови (NLP) у цифрових комунікаціях задля виявлення їх впливу на розвиток особистості і суспільства.

Text Summarisation, як один з основних методів NLP, відіграє важливу

роль у розвитку особистості та суспільства, оскільки сприяє більш швидкому і ефективному обміну знаннями. Важливо також усвідомлювати його обмеження, оскільки точність і глибина інформації залишаються суттєво важливими для розвитку критичного мислення та об'єктивного сприйняття суспільних явищ. Якщо технологія дає можливість пришвидшити актуальний сьогодні процес обміну інформацією, то сама якість інформації, як і вплив цієї інформації на особистість залишаються відкритим питанням. Наприклад, розвиток технологій, в тому числі розвиток вивчення NLP, з одного боку полегшив користувачу роботу з великими обсягами текстової інформації, з іншого, відкрив двері для полегшення створення так званих “фейкових” даних, або спотворених фактів. Саме тут і можна побачити вплив таких технологій не тільки на соціум як систему взаємовідносин, але і на особистість, яка прагне розвитку.

Tokenisation сприяє автоматизації обробки та аналізу текстів, що підвищує доступність інформації та знань, допомагає користувачам швидше орієнтуватися у великій кількості даних. Проте існує ризик втрати контексту, що впливає на якість та точність інформації, яку отримують люди.

Parsing дозволяє полегшити розуміння й аналіз інформації, підвищуючи ефективність комунікації, що сприяє розвитку критичного мислення і кращому засвоєнню знань. Однак потреба у точності граматики може обмежувати доступність інформації, особливо для користувачів, які спілкуються неформально чи використовують сленг. Вдосконалювання parsing технології забезпечить адаптивність до мінливих форм комунікації у цифрову епоху.

Sentiment Analysis дозволяє покращити комунікацію та зворотний зв'язок. У суспільних процесах цей інструмент може використовуватися для аналізу настроїв великої групи людей, наприклад, у політичних кампаніях, що допомагає правильно оцінити суспільні тенденції. Водночас на формування громадської думки можуть вплинути існуючі ризики неточностей.

Lemmatisation and Stemming дозволяють людям швидше і ефективніше опрацьовувати та аналізувати інформацію, що дозволяє покращити

спілкування, доступ до знань і даних, а також сприяє розвитку технологій, які автоматизують аналіз тексту. Однак потенційні недоліки, а саме неточності при обробці можуть вплинути на розуміння та інтерпретацію інформації, що в свою чергу може впливати на формування суспільної думки.

Stopwords Removal сприяє розвитку навичок аналізу та інтерпретації інформації в цифрових комунікаціях, дозволяючи людям зосереджуватись на суті повідомлень. Це допомагає розвивати технології, які автоматизують обробку текстів, що позитивно впливає на підвищення ефективності та доступність інформації. Проте, втрата контексту може вплинути на загальне розуміння та сприйняття інформації в суспільстві.

TF-IDF (Term Frequency-Inverse Document Frequency) забезпечує ефективний механізм для фільтрації і аналізу інформації у великих обсягах тексту. Це допомагає користувачам отримувати релевантні дані та контент, що сприяє більшій обізнаності. Однак обмеження у нерозумінні контексту та семантики може призводити до спотворених уявлень про інформацію, що впливає на утворення думок і позицій у суспільстві.

Named Entity Recognition (NER) забезпечує більш точний аналіз та обробку інформації, що сприяє розвитку інформованості та розуміння в суспільстві. Оскільки метод допомагає виявляти та відстежувати релевантні сутності, це може полегшити отримання знань і формування оцінок про події, людей та організації. Проте, є ризик спотворення значення або контексту інформації, що може вплинути на формування громадської думки.

Keyword Extraction організовує та структурує інформацію в зрозумілий формат. Це допомагає користувачам швидше отримувати інформацію, оглядаючи релевантні дані та формуючи більш обґрунтовані висновки. Однак, спрощення інформації може призвести до маніпуляції думкою.

Word Embeddings спрощує доступ до інформації та покращує якість взаємодії людини з комп'ютерами, що підтримує розвиток інтелектуальних технологій, таких як чат-боти та системи рекомендацій. Однак, ризики неправильної інтерпретації інформації та впливу упереджень, можуть

формуванню світогляд особистостей і суспільні стереотипи.

Topic Modelling дозволяє організаціям і дослідникам швидко виявляти проблеми та інтереси суспільства, що допомагає у формуванні політичних, соціальних та економічних стратегій, але також може створити ризики маніпуляцій з інформацією, якщо результати аналізу застосовуються неетично. Але користувачі і аналітики мають усвідомлювати обмеження цих методів, щоб не потрапити в пастку необґрунтованих висновків і стереотипів [2, 3].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що методи NLP мають величезний потенціал для впливу на розвиток суспільства, тому їх вплив також слід уважно аналізувати, щоб максимізувати позитивні результати та мінімізувати ризики неточності та спотворення інформації. Дослідження зазначених аспектів є надзвичайно важливим для подальшого вдосконалення технологій NLP та їх інтеграції в усі сфери повсякденного життя, забезпечуючи більш якісну комунікацію та доступ до інформації. Подальші дослідження можуть охоплювати аналіз етичних аспектів використання NLP у суспільстві, зокрема, впливу на формування громадської думки; впливу NLP на міжособистісну взаємодію та розвиток комунікаційних навичок; ефективності NLP у реальних сценаріях застосування, таких як освіта та ін. Таким чином, перспективи й виклики, пов'язані з обробкою природної мови, вимагають комплексного підходу для подальшого розвитку у цій галузі.

Список використаних джерел

1. Dashenkov D. Dataset for NLP-enhanced image classification. COLINS (2). 2023. №3396. P. 88 – 101.
2. Egger R. Natural Language Processing (NLP): An Introduction: Making Sense of Textual Data. Springer. 2022. №7. P. 307 – 334.
3. Khairova N. Models for effective categorization and classification of texts into specific thematic groups (using gender and criminal themes as examples. CEUR-WS. 2024. №4. P. 37 – 49.

Радченко І.О.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: СУТНІСТЬ, СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ,
ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ**

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE: ESSENCE, AREAS OF APPLICATION,
FEATURES OF RESEARCH**

Останніми роками штучний інтелект (ШІ) міцно увійшов у наше життя, відкриваючи перед людиною різноманітні можливості, покращуючи якість людського життя та розширюючи горизонти самореалізації людини. Однак ШІ також таїть у собі нові небезпеки, надаючи значний вплив на людину, суспільство, освіту та навколишнє середовище.

Штучний інтелект має здатність впливати на культуру, суттєво трансформуючи її базові компоненти. Сьогодні ми можемо з повним правом заявити, що ШІ – це складне і багатогранне явище, джерело масштабних соціокультурних змін, як позитивних, так і негативних, що впливають на людину і людську цивілізацію.

Проблеми застосування ШІ можемо розглядати через призму істинно теоретичного тлумачення місця і ролі людини в світі, гуманістичних цілей і цінностей сучасного суспільства. Будь-які досягнення в області ШІ мають сенс тільки в тому випадку, якщо вони корелюють з ідеалами людського процвітання і людської цивілізації. Надмірне делегування повноважень від людини системам штучного інтелекту, навпаки, може негативно вплинути на екзистенційні основи людського існування, з особливою гостротою ставлячи питання про сенс людського існування та життєву мету.

У соціологічному дискурсі вчені неодноразово зверталися до теми

штучного інтелекту, але теоретичне розуміння змін, що відбуваються в його системах, сучасна спеціалізація ШІ та вплив результатів новітніх розробок у цій галузі на людину та суспільство все ще суттєво відстають від прогресу та впровадження цих технологій у життя сучасного суспільства. Теоретичні, методологічні та соціальні засади планування процесу розроблення та впровадження систем ШІ на сьогодні ще недостатньо розроблені.

Подолати ці недоліки можна шляхом розробки певних принципів взаємодії з ШІ, спрямованих на ефективне та безпечне використання штучного інтелекту людиною та суспільством. Такі дослідження дозволять сформулювати зміст фундаментальних вимог до розробників і користувачів систем ШІ на будь-якому етапі її розвитку та вдосконалення, мінімізувати негативні наслідки, визначити межі застосування ШІ, обґрунтовано і гуманно реалізувати його потенціал для вирішення глобальних проблем нашої цивілізації. В даний час на рівні державних органів, наукових організацій, бізнесу і громадянського суспільства багато зроблено для виявлення цих принципів, але їх зміст, як правило, не розкритий, розпливчастий, неоднозначний або зовсім позбавлений будь-яких пояснень.

Питання застосування штучного інтелекту в освіті є об'єктом академічних досліджень вже майже тридцять років. Серед основних напрямків досліджень в цій галузі, зокрема, виділяються такі, як: використання потенціалу ШІ задля розвитку формальної освіти та освіти протягом усього життя; аналіз явища ШІ в міждисциплінарному контексті наук про навчання (освіта, психологія, лінгвістика, соціологія та антропологія); розроблення та впровадження адаптивних навчальних середовищ та різноманітних гнучких, персоналізованих, інклюзивних і ефективних інструментів ШІ [1].

В цілому, штучний інтелект можна згрупувати в широкі функціональні категорії, зокрема:

– автоматизування процесів, збираючи та інтерпретуючи дані, що надходять до них, рішення штучного інтелекту можна використовувати для визначення наступних кроків у процесі та безперервного його виконання [2];

– аналіз та інтерпретація даних, основною функцією рішень ШІ є створення баз знань зі структурованих і неструктурованих даних, а потім аналіз та інтерпретація таких даних перед тим, як робити прогнози та рекомендації на основі результатів [3];

– персоналізація та залучення користувачів, ШІ додає інтелект до існуючих продуктів. Автоматизація, розмовні платформи, боти та інтелектуальні машини з великими даними можуть бути об'єднані для вдосконалення різних технологій у приватних і професійних областях, починаючи від безпеки до аналізу фінансових інвестицій. ШІ визначає структуру та шаблони в даних; таким чином алгоритм набуває навичок: він стає алгоритмом класифікації або передбачення. Зворотне розповсюдження – це техніка штучного інтелекту, яка дозволяє моделям самоадаптуватися шляхом навчання та додавання даних, коли перша відповідь не зовсім правильна [4].

– розширений інтелект для широкого загалу, інструменти штучного інтелекту пропонують низку нових функцій для бізнесу.

Деякі експерти галузі вважають, що термін «штучний інтелект» занадто тісно пов'язаний із популярною культурою. Дослідники та маркетологи сподіваються, що назва «розширений інтелект», яка має більш нейтральне значення, допоможе людям зрозуміти, що штучний інтелект просто покращить продукти та послуги. Але перш за все, це не замінить людей, які ними користуються [5].

Сьогодні в сучасній освіті спостерігаються тенденції до розробки та впровадження інтелектуальних освітніх середовищ. Методика, методи та дидактика онлайн-навчання, засновані на використанні нейромережових технологій, все ще знаходяться на стадії формування, тому в цих умовах так важливо зустріти прогрес і привернути інтерес громадськості, керівництва та педагогічного колективу до цієї актуальної проблеми, вирішення якої суттєво сприятиме вирішенню проблем. Загалом штучний інтелект відіграє важливу роль як фактор розвитку суспільства в контексті технологічних, онтологічних

та антропологічних вимірів. В цілому, штучний інтелект (ШІ) — це широкий термін, який використовується для визначення технологій/ інженерних систем, які надають прогнози, рекомендації та рішення щодо змін цифрового й реального середовища, базуючись на різних даних.

Таким чином, інтелектуальне середовище в освітніх системах дозволить реалізувати принцип адаптивності, принцип оцінювання знань на основі аналітики за допомогою методів машинного навчання та автоматичного збору даних про дії учасників освітнього процесу. Варто зазначити, що традиційні системи онлайн-навчання базуються на сучасних інтернет-технологіях (спілкування через Skype, Microsoft Teams, листування в чаті тощо), але при цьому вони недостатньо розумні.

Окрім розробки нормативно-правових актів та пошуку шляхів контролю за використанням ШІ, перед системою освіти стоять більш глобальні та трудомісткі завдання: створити та прищепити культуру використання сучасних технологій; навчити користуватися штучним інтелектом та розкрити його потенціал для покращення якості навчання; трансформувати завдання таким чином, щоб використання ШІ для їх виконання було або неможливим, або, навпаки, необхідним; навчити перевіряти інформацію та розпізнавати недостовірну інформацію; розвивати в компетентності, необхідні для роботи з технологіями штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Лакін Р., Холмс У. Розв'язання інтелекту: аргумент на користь штучного інтелекту в освіті UCL Knowledge Lab. *Університетський коледж Лондона*. 2016. 58 с.
2. Штайнер К. Повна автоматизація. Як комп'ютерні алгоритми змінюють життя / Переклад з англійської Олександра Лотоцького. Київ: Формат «Наш». 280.
3. Тегмарк М. Життя 3.0: Епоха штучного інтелекту / Переклад з англійської: Зоріна Корабліна. Київ: Формат «Наш». 432.
4. Добродум О., Ківлюк О. Трансгуманізм і постгуманізм: відображення

майбутнього людської цивілізації. *Філософія та космологія*. 2021 (26). Р. 77-89.
DOI: <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/26/6>.

5. Шваб К. Четверта промислова революція, що сформувала четверту промислову революцію. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2019.426с.

Бірюкова М. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ОСОБЛИВОСТІ МОМЕНТУ

DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION – CURRENT FEATURES

Поширення цифрових технологій протягом тривалого періоду визначає траєкторії розвитку економіки та суспільства і вже не раз призводило до кардинальних змін в житті людей. Становлення цифрової економіки – один із пріоритетних напрямків для більшості країн світу. Як правило, для них характерні тривалий період реалізації «повістки цифрового розвитку» і спадкоємність пріоритетів – від побудови базової інформаційно-комунікаційної інфраструктури до формування скоординованої політики в цій сфері і програм підтримки широкого впровадження цифрових технологій. В останні роки розгортається трансформації моделей діяльності в бізнесі та соціальній сфері, викликана появою цифрових технологій нового покоління, які в силу масштабів і глибини впливу отримали найменування «наскрізних»: штучного інтелекту, робототехніки, Інтернету речей, технологій бездротового зв'язку. Їх широке впровадження, за оцінками, здатне підвищити продуктивність праці.

У найближчому майбутньому саме ефективне використання нових цифрових технологій визначатиме міжнародну конкурентоспроможність як окремих компаній, так і цілих країн, які формують інфраструктуру і правове середовище для подальшої цифровізації. Сьогодні, на новому витку розвитку

цифрових технологій, одним з головних викликів стає експоненціальне зростання кількості, якості та різноманіття взаємозв'язків між підприємствами, організаціями, громадянами та соціально-економічними системами, що супроводжується стрибкоподібною динамікою числа трансакцій і обсягів інформації і приводить до більш складної та синхронізованої інтеграції «всіх з усіма». Такі трансформації вимагають нових навичок і компетенцій, готовності використовувати нові технології в повсякденному житті. Особливого значення набуває формування освітніх структур, що відповідають глобальним трендам, і персоналізованих траєкторій навчання, здатних забезпечити «цифрову грамотність».

Цифровізація освітнього простору з точки зору соціології означає перехід до використання цифрових технологій і інтернет-ресурсів у процесі навчання і набуття знань. Цифрова трансформація вищої освіти - це, по суті, своєрідна культурна трансформація та зміна парадигми, де цифрова технологія також є високоякісним процесом розвитку концепції цінності вищої освіти нової екології.

Цифровізація освітнього простору залежить від сучасних тенденцій розвитку інформаційного суспільства та об'єктивних умов, серед яких – штучний інтелект (Artificial intelligence), навчання за допомогою машин (Machine Learning), забезпечення мобільності інформаційно-комунікаційної активності (Mobility), створення нейромережі (Artificial Neural Networks); подальший розвиток мобільно орієнтованих засобів та ІКТ доступу до електронних даних; упровадження технологій блокчейн (Blockchain) у роботу державних органів, комунікацій між суб'єктами освітньої діяльності; запровадження криптовалют (Cryptocurrencies); розвиток технології хмарних обчислень та запровадження технології туманних обчислень (Cloud Computing and Fog Computing); розроблення нових функцій доповненої реальності (Added Reality – AR) і доступність обладнання для віртуальної реальності (Virtual Reality – VR); широке запровадження чат-ботів (Chat Bots) та віртуальних помічників (Virtual Assistants), формування та використання електронних

інформаційних баз і систем (Big Data, Data Mining, Data Bases), зокрема, електронних бібліотек (Electronic Libraries, Repositories) та наукометричних баз даних (Scientometric Data Bases); розвиток користувальних характеристик Інтернету людей (Internet of People – IoP), розгортання топології широкосмугових високошвидкісних каналів електронних комунікацій (Broadband Communication Channels), систем формування ІКТ-просторів бездротового доступу користувачів до електронних даних (Cordless Access to Digital Data, Wi-Fi, Bluetooth, Cellular Networks); формування Інтернету речей (Internet of Things – IoT), розвиток його програмно-апаратних засобів, зокрема мікропроцесорних, та інтеграційних платформ, для забезпечення налаштування, управління та моніторингу електронних пристроїв за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій; розвиток робототехніки (Robotics), робототехнічних систем, зокрема, 3D-принтерів і 3D-сканерів; розвиток індустрії виробництва програмних засобів (Software Development Industry), зокрема, видання електронних освітніх ресурсів; – забезпечення сумісності ІКТ-засобів та ІКТ-додатків, побудованих на різних програмно-апаратних платформах (Compatibility); розвиток мереж постачальників ІКТ-послуг (ринку ІКТ-аутсорсерів), передусім хмарних сервісів (Cloud Services), та мережі Центрів опрацювання даних (Computing Center Network); розвиток систем захисту даних в інформаційних системах та протидія кіберзлочинності (Data Security and Counteraction of Cybercriminality)» [1].

З соціологічної точки зору, цифровізація освіти має ряд характерних рис:

По-перше, це полягає у дотриманні доступності освіти. Цифрові технології можуть знизити бар'єри доступу до освіти, дають можливість здобувати знання офлайн та онлайн з будь-якої частини світу.

По-друге, це зростання нерівності. Існує ризик, що люди з низьким рівнем доступу до технологій або недостатніми навичками використання цифрових інструментів можуть залишитися позаду.

По-третє, цифрові технології створюють нові можливості для взаємодії та співпраці між учасниками освітнього процесу. Вони сприяють формуванню

віртуальних спільнот, обміну знаннями та ідеями, спільному вирішенню завдань. Однак, це також може вплинути на традиційні форми взаємодії і соціальні структури, що виникають у навчальних закладах.

Втім, варто звернути увагу на приватність та безпеку. Збільшення використання цифрових технологій у освіті породжує питання про приватність та безпеку даних. Збирання, зберігання та обробка особистої інформації стають важливими аспектами. Забезпечення конфіденційності та захисту даних користувачів є важливим завданням для суспільства та освітніх закладів.

Цифрові технології можуть змінити роль учасників в освітньому процесі. Вони можуть стати фасилітаторами навчання, керівниками у використанні цифрових інструментів. Викладачі можуть також використовувати дані, зібрані від учасників освітнього процесу, для індивідуалізації навчання та вдосконалення методів викладання.

В цілому, цифровізація освіти може значно поліпшити доступність, якість та ефективність навчання, а також підготувати здобувачів до цифрового світу та майбутніх професійних викликів. Вона відкриває нові можливості для інтерактивного і індивідуалізованого навчання, сприяє розвитку критичного мислення, творчих навичок та цифрової грамотності.

Зараз заклади вищої освіти використовують різноманітні веб-інструменти та платформи (Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle тощо) для реалізації процесів онлайн-навчання.

Елементи з ігрової сфери були успішно адаптовані для цілей навчання, включаючи такі платформи, як Discord, який спочатку використовувався для ігор і розроблений спільнотою. Ці інструменти виявилися найпростішим і найцікавішим способом спілкування та взаємодії студентів під час дискусій, презентацій, вправ і практичних курсів.

У майбутньому під натиском цифрової трансформації вища освіта приділятиме більше уваги покращенню своєї якості та буде продовжуватиме сприймати шлях розвитку цифрової конотації покращення якості як основний; активно створювати механізм багатостороннього обміну для сприяння потоку

цифрових ресурсів, здібностей викладачів і професійних знань між різними предметами; цифрова трансформація вищої освіти має бути зосереджена на координації технологій, координації бізнесу та координації даних, а також створювати єдиний механізм координації та платформу.

Нарешті, цифровізація освіти - це соціальна відповідальність системи перед суспільством. Як частина соціальної надбудови, на тлі цифрової трансформації, ідеологія та цінності вищої освіти мають змінюватися разом із соціальними змінами, щоб відповідати потребам суспільного розвитку та використовувати нові цифрові технології.

Список використаних джерел

1. Концепція «Індустрія 4.0»: проблеми впровадження і окремі правові аспекти її реалізації в Україні монографія / за ред. С. В. Глібка. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України. 2021. 200 с.

Германова Ю.Д.

ЗАБОРОНА КОРИСТУВАННЯ TELEGRAM НА РОБОЧИХ ГАДЖЕТАХ ДЛЯ ЧИНОВНИКІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ: ЛАГІДНА ДЕТЕЛЕГРАМІЗАЦІЯ ЧИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

BANNING THE USE OF TELEGRAM ON WORK GADGETS FOR OFFICIALS AND MILITARY: GENTLE DETELEGRAMIZATION OR SECURITY PROVISION

Сучасна епоха інформаційного суспільства характеризується кардинальним зростанням ролі та значення інформації в усіх сферах суспільного життя. Фактор повномасштабної війни посилює цю роль в геометричній прогресії. Іншими словами – сьогодні безпека, а іноді навіть життя українців знаходяться в прямій залежності від своєчасного отримання

повної та достовірної інформації. Ключовими поняттями в рівній мірі є і «своєчасне», і «достовірної».

Чисельні соціологічні опитування українців, які регулярно проводить низка компаній та установ, ще на початку повномасштабної війни зафіксували факт значного зростання впливу нових, а зокрема – соціальних медіа в якості джерел інформації про суспільно-політичні події, ця ж тенденція прослідковується і через майже три роки. Безумовне лідерство зберігає Telegram [1].

В цьому контексті важливим залишається питання, чи відповідає Telegram вимогам своєчасності та достовірності. Перший критерій – оперативність – виконується в повній мірі й не викликає запитань. Що стосується якості (достовірності) інформації, то тут ситуація неоднозначна. Також не можна залишити поза увагою палкі суспільні дискусії щодо безпеки користування платформою, враховуючи, що її розробником є росіянин Павло Дуров, який хоч кілька років живе за кордоном і намагається максимально дистанціюватися від російської влади, викликає підозри у певної частини українців. Критики Telegram в якості аргументів наводять величезний масив проросійської пропаганди та дезінформації, яким охоплюється українське суспільство через канали платформи.

Найрадикальніші противники мережі звинувачують розробників у наданні доступу до особистої інформації українських користувачів російським спецслужбам та вимагають заборонити Telegram в державі. Заразом ідея кардинального блокування Telegram не поділяється українським суспільством. Відповідно до всеукраїнського опитування громадської думки «Омнібус», проведеного в перший тиждень вересня 2024 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), лише 9% вважають за необхідне повністю заборонити платформу в Україні, 26% виступають проти будь-яких обмежень чи заборон, лівова частка – 54% вбачає за доречне запровадити певні обмеження та контроль [4].

Паралельно важливо наголосити, що більшість українців розглядають поширення російської дезінформації і пропаганди в соціальних мережах як серйозну загрозу для безпеки України та українців: 33% обрали відповідь «дуже серйозна і одна з найбільших загроз», а ще 39% - «досить серйозна загроза, хоча не є однією з найбільших». Тобто, навіть усвідомлюючи ризики, більшість українців продовжують активно користуватися й не підтримують тотальну заборону Telegram [4].

Єдності та однозначності в питанні регулювання Telegram в Україні немає не лише в суспільстві, але й серед представників влади. Варто окремо акцентувати, що український політичний істеблішмент, органи публічної влади, зокрема, спецслужби активно використовують платформу в своїх комунікаційних кампаніях. В перші дні війни Telegram канали було створено очільникам всіх областей, аби «українці могли отримувати достовірну інформацію» [3]. Ці фактори викликають когнітивний дисонанс та притлумлюють занепокоєння з приводу загрози користування Telegram.

Проте рішення Національного координаційного центру кібербезпеки (НКЦК) від 19 вересня 2024 року потенційно здатне змусити українців замислитися про безпеку користування Telegram. Адже НКЦК заборонив низці категорій службовців встановлювати та використовувати платформу на робочих пристроях. Йдеться про працівників органів державної влади, військовослужбовців, працівників сектору безпеки і оборони, а також підприємств – операторів критичної інфраструктури, за винятком тих, для кого використання Telegram є частиною службових обов'язків [2].

Наскільки така заборона вплине на популярність Telegram серед українців, покажуть результати соціологічних опитувань з цього питання, які будуть проведені вже після ухвалення рішення НКЦК. Але це, беззаперечно, важливий аргумент і реальний крок, а не лише заяви, який красномовно свідчить, що на рівні держави Telegram розглядають як серйозну загрозу національній безпеці.

Список використаних джерел

1. Найчастіше новини під час війни українці отримують із соцмереж — опитування «Опори». URL: <https://detector.media/infospace/article/199761/2022-06-01-naychastishe-novyny-pid-chas-viyny-ukraintsi-otrymuuyut-iz-sotsmerezh-opytuvannya-opory/>.
2. НКЦК прийняв рішення обмежити використання Telegram в органах державної влади, військових формуваннях, на об'єктах критичної інфраструктури. URL: https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6994.html?fbclid=IwY2xjawGLMSNleHRuA2FlbQIxMAABHcK0SpSXZ-gdOwttVF4YoTO8bBsAzxsaPHZmJU57cAFzcDoPXLc391P1zw_aem_puM2gem_Q-naqyTzHtL6mg.
3. Протидія дезінформації: створено ТГ-канали голів облдержадміністрацій. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/1/7327184/>.
4. Сприйняття українцями загроз поширення російської пропаганди в соціальних мережах та ставлення до заборони Телеграм. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1428&page=1>

Горошко О.І., Бойко Н.Л.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

Інститут соціології НАНУ, м. Київ, Україна

ДОВІРА ДО ІНТЕРНЕТ-ІНФОРМАЦІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС: НІМЕЦЬКО-ІРЛАНДСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

THE TRUST TO THE INTERNET INFORMATION IN WARTIME: GERMAN-IRISH PARALLELS

The biggest military conflict in Europe since the Second World War began on 24 Feb

2022, when Russia invaded Ukraine. The war in Ukraine has also accentuated problems related to Internet activity and trust on the Internet or the problems of obtaining trustworthy and reliable information online, consumption of fake news and propaganda and its influence on the public opinion. It presents one of the leading components either in digital-developed countries or countries at war but it becomes especially important through the context of information wars. The excess of unreliable and fake information affects the change of Internet activity of the modern user and leads to a big loss of trust to the information transmitted through the Net. Therefore, the problem of trust to information disseminated through Internet becomes extremely acute for understanding modern information warfare.

The research objective is to study the peculiarities of Internet activity during the war and to trace the level of trust to the Internet information. The focused online interviews are selected as the main research tool.

The research questions are: Has the activity of Ukrainians on the Internet during the war changed compared to the pre-war period?

Is there any dynamics in Internet activity during the war?

Have the sources of receiving information changed during the war and if yes in what way?

What is the level of trust to various information sources in wartime?

What is the level of trust to social and conventional media sources concerning the news about Ukrainian-Russian war through the cross-cultural perspective?

The survey is conducted among Ukrainians who, fleeing from the war in Ukraine, left the country and are now living in the EU countries (Germany and Ireland). The sample covers 101 Ukrainians. The online survey was conducted from 18 June to 11 July 2024. Ukrainians aged 18 to 77 took part in the survey. The results of this research are very important for understanding the moods, expectations and plans of Ukrainians who are currently living outside their country. These two countries are chosen for comparative research in a number of reasons: Germany and Ireland as European countries (EU and Non-EU members), with different indexes of trust to media, media consumption, attitudes to fake news, short-term news behaviors

and attitudes, popularity of Russian and Ukrainian war narratives, and other peculiarities of media perceptions (Eddy and Fletcher, 2022; Skarpa et al., 2023).

Speaking about internet and social media use in Ukraine in wartime the analysis shows that internet users have more than doubled over the past 10 years (2011-2021) in Ukraine, however the growth of the Internet audience is unstable in war time with decreasing in 2023 and slight increasing in 2024, it should be noted a decrease in its growth rate.

Social media users have seen even faster growth than internet users over the past decade. And this tendency is practically kept also in wartime.

Concerning the social media platforms Telegram was significantly popular among Ukrainians than Viber even in prewar time, however the Russian full-scale invasion into Ukraine in February 2022 gave a huge boost to Telegram's popularity. In contrast, Facebook faced a decline in audience reach and news consumption in wartime.

On the whole the tendency of shifting preferences towards social media and internet to obtain news, that emerged during the coronavirus pandemic, is noticeably progressing in wartime.

The age of media consumers presents a differentiating factor in social and media use preferences. The level of education is also sensible to the sources of getting news about the war.

The decreased number of social media users in 2023 indicate that news consumption remains at the same level as in 2022 for all media types - except for TV consumption, which continues to decrease.

The trust of Ukrainians to all sources of information was decreasing through wartime. On the other hand, the number of people who do not trust any source of information is also growing. News from social networks is consistently trusted by the most respondents, but overall trust in them is falling.

In comparison with the trust to social media the trust in print media decreased even more in wartime.

The level of trust in the information about the events of the war that comes

from the state authorities is low.

The survey results show that the information obtained in wartime from the Internet has a huge impact on each Ukrainian. Nevertheless, this influence is very individual and ambiguous.

The survey results reveal that:

- The level of trust to the Internet among Ukrainians is higher than the level of trust to the media;
- Most Ukrainians note that during the war Internet is playing an important, and mostly positive role in their lives;
- The vast majority of Ukrainians outside Ukraine follow political news every day, and Ukrainians check the news related to the war in Ukraine several times a day;
- Most Ukrainians call Telegram as their main source of information about events in Ukraine;
- The information obtained today from the Internet has a huge impact on each Ukrainian, however this influence is very individual and ambiguous;
- Most Ukrainians note that they mostly distinguish fake information from non-fake information. At the same time, active reaction to fake information is predominantly absent.

Concerning differences and similarities between the Ukrainians living in Germany and Ireland we can say the next:

Ukrainians living in Ireland trust Internet more than living in Germany;

Ukrainians living in Ireland trust media less than those living in Germany and there are more respondents in Ireland for whom “it is hard to say”;

Ukrainians living in Germany estimate the role of Internet in their lives more positive than Ukrainians living in Ireland;

There are practically no differences between two samples in political news consumption”;

In Germany Ukrainians check the news related to the war in Ukraine several

times daily and more often than Ukrainians living in Ireland, however in Ireland there are more Ukrainians checking the war news every hour and much more;

In Germany for receiving information about events in Ukraine Viber is used more often than in Ireland. Additionally, Ukrainians prefer more to use Telegram for these purposes.

The information about war in Ukraine impacts more negatively Ukrainians living in Germany and more positively influences Ukrainians living in Ireland.

Further the people distinguishing fake news live more in Germany than in Ireland. And practically we don't observe any active reaction to counter fake news in two groups of respondents.

Журавель А. В., Мороз В. М.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ: ПОТЕНЦІАЛИ ТА ВИКЛИКИ

DIGITALIZATION OF ADMINISTRATIVE SERVICES IN LOCAL GOVERNMENT: POTENTIAL AND CHALLENGES

Закон України «Про адміністративні послуги» та Закон України «Про електронні довірчі послуги» заклали правову основу для розвитку цифрових технологій у системі публічного управління, зокрема на місцевому рівні. Відповідно до цих нормативних актів, місцеві органи самоврядування отримали можливість надавати адміністративні послуги у електронному форматі, що стало важливим кроком до підвищення прозорості та ефективності публічних послуг.

Перспективи цифровізації для місцевого самоврядування включають створення зручних та доступних сервісів, які дозволять спростити взаємодію громадян з органами влади. Попри наявність викликів, ці можливості

стимулюють удосконалення електронного урядування та поліпшують якість надання послуг на місцевому рівні, що робить їх важливим елементом сучасного публічного управління. Результати аналізу щодо основних потенціалів та викликів цифровізації адміністративних послуг у місцевому самоврядуванні подано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні потенціали та виклики цифровізації адміністративних послуг у місцевому самоврядуванні

1. Виклики	2. Потенціали
1.1 Загальний рівень цифрової трансформації громад. Згідно зі звітом Міністерства цифрової трансформації України «Індекс цифрової трансформації регіонів України» за 2023 рік, середній індекс для усіх громад становить 0,632 бали з 1 можливого. Цей показник вказує на наявність комплексу проблем які потребують вирішення.	2.1 Підвищення рівня цифрової трансформації за допомогою комплексного підходу: розгалуження інтернет покриття, модернізація технічної інфраструктури, створення ЦНАП та розвиток людського капіталу з акцентом на високий рівень цифрових компетенцій для реалізації необхідних процесів сприятимуть підвищенню рівня цифрової трансформації громад.
1.2 Розвиток інтернету. Згідно зі звітом Міністерства цифрової трансформації України «Індекс цифрової трансформації регіонів України» за 2023 рік, середнє значення субіндексу становить 0.632 з 1 можливого. Що свідчить про недостатнє покриття для надання цифрових послуг у певних регіонах України.	2.2 Розвиток інтернет-покриття у громадах, як провідного так і безпроводного (мереж 4G/5G), є головним акцентом цифровізації. Адаже саме високоякісне стабільне покриття напряду впливає на впровадження сучасних технологій електронного врядування та дозволяє забезпечити рівний доступ до електронних послуг у громадах.
1.3 Невисокий рівень цифрової грамотності населення. Опираючись на «Дослідження цифрової грамотності в Україні» за 2023 рік Міністерства цифрової трансформації України, 59.6% дорослого населення мають базові навички цифрової грамотності, з яких лише 38% дорослого населення опанували просунуті цифрові навички, що обмежує їх можливості у доступі до цифрових послуг.	2.3 Підвищення цифрової грамотності населення. Органи місцевого самоврядування за підтримки держави можуть стати ініціаторами проведення масових курсів для підвищення цифрової грамотності громадян. Це можуть бути як онлайн-курси, так і очні тренінги у місцевих центрах. Такі програми сприятимуть ширшому впровадженню цифрових послуг та зменшенню цифрової нерівності серед населення.
1.4 Цифрова інклюзія. За даними звіту UNDP «Вебдоступність сайтів державних органів влади» за 2023 рік, лише 18% державних вебсайтів мають достатній рівень базової доступності та ними можуть скористатися без перешкод всі потенційні відвідувачі: люди з інвалідністю, люди похилого віку та користувачі з різними цифровими навичками.	2.4 Адаптація цифрових рішень для людей з особливими потребами є дуже важливим аспектом доступності послуг, який має бути закладеним у основи створення сервісів. Зокрема достатня контрастність текстів, використання технологій текстового озвучення, екранних читачів та інтерфейсів для осіб із порушеннями зору, забезпечить інклюзивний підхід до надання послуг.
1.5 Безпека персональних даних. Обробка	2.5 Забезпечення належної кібербезпеки,

великого обсягу персональної інформації вимагає високого рівня захисту даних. Це стосується як державних органів влади так і громадян, які користуються цифровими послугами. Недостатній рівень кібербезпеки може спричинити порушення конфіденційності.	дотримання законів про захист персональних даних, а також впровадження сучасних систем моніторингу та безпеки допоможуть мінімізувати ризики витоку інформації та сприяти підвищенню довіри громадян до цифрових сервісів.
--	--

Цифровізація адміністративних послуг є ключовим напрямом розвитку місцевого самоврядування та невід'ємною частиною реформи децентралізації в Україні. Впровадження електронних сервісів на місцевому рівні дозволяє підвищити прозорість, доступність та ефективність державного управління, спрощуючи доступ населенню до цифрових послуг. Водночас цей процес стикається з низкою викликів, які вимагають комплексного підходу для подолання.

Насамперед, проблема якісного інтернет покриття та недостатньої технічної інфраструктури в громадах вказує на потребу значних інвестицій у розвиток інфраструктури та залучення ресурсів. Питання цифрової грамотності населення є одним із ключових аспектів, оскільки без належного рівня навичок у громадян повний перехід до електронних послуг не буде ефективним. Статистичні дані свідчать про недостатню обізнаність значної частини населення, особливо літніх людей, що підкреслює необхідність створення навчальних програм і спеціальних курсів, які б допомогли зменшити цифрову нерівність. Окремим викликом є забезпечення інклюзивності цифрових послуг. Лише 18% державних сайтів відповідають критеріям доступності для всіх користувачів, що вимагає адаптації цифрових рішень для людей з різними потребами. Нарешті, підвищення кібербезпеки має стати пріоритетним напрямом, оскільки захист персональних даних є основою для зміцнення довіри громадян до цифрових сервісів. Впровадження сучасних систем кібербезпеки та дотримання стандартів захисту інформації забезпечить стабільну роботу електронних сервісів та знизить ризики витоку даних.

Таким чином, успішна цифровізація адміністративних послуг потребує системного підходу, включаючи розвиток та модернізацію інфраструктури,

підвищення рівня цифрової грамотності, забезпечення інклюзивності та посилення кібербезпеки. Це дозволить створити ефективну систему електронного врядування на місцевому рівні, що відповідає сучасним потребам суспільства та сприяє розвитку децентралізації.

Список використаних джерел

1. Індекс цифрової трансформації регіонів України: підсумки 2023 року. URL: <https://bit.ly/48TrxTM> (дата звернення: 04.11.2024).
2. Звіт за результатами моніторингу: Вебдоступність сайтів державних органів влади. 2023. URL: <https://bit.ly/4fszk5q> (дата звернення: 04.11.2024).
3. Індекс цифрової трансформації територіальних громад України. 2023. URL: <https://hromada.gov.ua/index> (дата звернення: 04.11.2024).
4. Дослідження цифрової грамотності в Україні. 2023. URL: <https://bit.ly/48X4YFR> (дата звернення: 04.11.2024).

Ляшенко Н.О.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

Панасенко І.С.,

Харківський національний університет радіоелектроніки,
м. Харків, Україна

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

E-GOVERNANCE IN UKRAINE: ADVANTAGES, CHALLENGES, AND PROSPECTS

У сучасному світі розвиток цифрових технологій значно змінив спосіб взаємодії громадян з державою. Одним із ключових інструментів, що сприяє

цій трансформації, є електронне урядування. Впровадження систем електронного урядування дає можливість людям отримувати державні послуги через Інтернет, брати участь у прийнятті рішень та звертатися до органів влади. Ця тема є особливо актуальною для України, де воно стало важливою складовою державних реформ, спрямованих на підвищення прозорості та ефективності діяльності урядових структур.

Електронне урядування в Україні почало активно розвиватися з прийняттям закону "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Цей закон створив правову основу для використання цифрових підписів, електронної ідентифікації та інших інструментів для забезпечення надання державних послуг в електронному форматі.

Переваги використання електронного урядування:

– Простота та зручність: електронне урядування дозволяє громадянам отримувати державні послуги онлайн без необхідності відвідувати урядові установи. Наприклад, портал "Дія" надає можливість зареєструвати бізнес, замовити паспорт, подати податкові декларації тощо, що значно економить час та знижує бюрократичну тяганину.

– Прозорість та підзвітність: відкриті дані та електронні системи підвищують рівень прозорості державної влади, сприяють боротьбі з корупцією. Електронні черги та системи такі як Prozogo, зменшують фізичний контакт між громадянами та державними службовцями і можливості для хабарництва, що обмежує можливості для корупційних дій в державних закупівлях та наданні адміністративних послуг.

– Економія державних ресурсів: завдяки цифровим системам значно скорочуються витрати на паперовий документообіг та роботу з бюрократичними процесами. Автоматизація дозволяє скоротити потребу в людському ресурсі для надання послуг, що призводить до значної економії фонду заробітної плати. Це підтверджує досвід впровадження електронного урядування в таких країнах як Данія, Фінляндія, Сінгапур та Південна Корея, де

автоматизація рутинних процесів знижує необхідність у великій кількості працівників.

– Оперативність прийняття рішень: електронні сервіси забезпечують швидкий доступ до інформації та прийняття рішень, що дозволяє громадянам і бізнесу реагувати на зміни в законодавстві або регуляторних нормах у режимі реального часу.

– Безперервність державних послуг: під час війни, коли фізичний доступ до урядових установ обмежений під час повітряних тривог, електронні сервіси дозволяють громадянам продовжувати отримувати державні послуги дистанційно. Це особливо важливо для підтримки нормального функціонування суспільства в складних умовах.

– Швидке впровадження змін: завдяки цифровізації оновлення алгоритмів роботи та впровадження нововведень відбувається швидше. Це пов'язано з тим, що немає необхідності в проведенні тривалих навчань для персоналу – нові функції можуть бути автоматично інтегровані в систему.

– Незважаючи на велику кількість переваг, слід також відзначити, що існують ризики та виклики пов'язані з використанням електронного урядування.

– Цифрова нерівність: не всі громадяни мають рівний доступ до Інтернету та цифрових технологій, що обмежує можливість користування електронними послугами, особливо в сільських регіонах або серед літніх людей. Для вирішення даної проблеми необхідно: запровадити освітні програми, адаптовані до потреб старшого населення, для розвитку цифрових навичок; спростити дизайн електронних послуг щоб літні люди та ті хто не має необхідної освіти змогли зрозуміти цей функціонал; розширити можливість доступу до широкопasmового Інтернету в сільських районах.

– Кібербезпека та захист даних: поширення електронних систем несе ризики витоку персональних даних, атак на урядові сервери або шахрайства в системах ідентифікації.

– Фінансові обмеження: впровадження та підтримка електронного урядування потребує значних фінансових ресурсів. Це включає в себе як початкові витрати на розробку та впровадження систем та новітніх технологій безпеки, так і постійні витрати на їхнє технічне обслуговування, оплату серверів баз даних, оновлення та підтримку високого рівня безпеки та навчання персоналу. Брак фінансування може призвести до недосягнення очікуваних результатів, що знижує ефективність електронних послуг.

– Проблеми правового характеру: відсутність або неузгодженість правової бази щодо електронного документообігу та використання електронних підписів ускладнює впровадження нових сервісів та послуг.

– Окремі бази даних та неможливість їх взаємодії: відсутність інтеграції між різними базами даних та державними системами призводить до дублювання процесів та ускладнює обмін інформацією між державними установами. Це викликає затримки у наданні послуг та знижує ефективність систем.

– Складності взаємодії та інтеграції різних систем: через відсутність єдиного стандарту та норм для розробки електронних систем, різні платформи, які розроблялися різними командами розробників, можуть працювати з використанням різних технологій, що ускладнює їх взаємодію та інтеграцію.

Незважаючи на існуючі ризики, електронне урядування в Україні має значні перспективи розвитку. Серед основних напрямів, які можуть суттєво змінити ситуацію, є:

– Подальша цифровізація: розширення спектру електронних послуг, зокрема у сферах охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення, дозволить ще більше спростити доступ до державних ресурсів.

– Інтеграція сучасних технологій: використання блокчейн-технологій для забезпечення безпеки даних та прозорості процедур, а також впровадження штучного інтелекту для автоматизації процесів, можуть значно підвищити ефективність Е-урядування.

– Освіта та підтримка населення: проводячи інформаційні кампанії та навчання, можна зменшити цифровий розрив і покращити знання громадян щодо використання електронних сервісів.

Електронне урядування є важливим кроком у трансформації взаємодії між громадянами та державою, забезпечуючи зручність, прозорість та ефективність державних послуг. Однак його впровадження пов'язане з низкою викликів, таких як цифрова нерівність, захист персональних даних та необхідність підвищення цифрової грамотності населення. Подолання цих ризиків дозволить Україні значно вдосконалити якість державних послуг та побудувати більш відкриту, ефективну і доступну для всіх громадян систему урядування.

Проконова Ю. О.,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

Сутула О. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

E-COMMERCE ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

E-COMMERCE AS A COMPONENT OF THE DIGITAL ECONOMY IN A GLOBALIZED WORLD

Сучасний електронний комерційний ландшафт став ареною не лише для торгівлі та комерційних трансакцій, але й для складних технологічних викликів у забезпеченні надійності та безпеки функціонування маркетплейсів. Зростаюча конкуренція, швидкий розвиток технологій та постійна необхідність

вдосконалення процесів приводять до необхідності пошуку ефективних рішень для підтримки стійкості та безперервності роботи цифрових платформ.

Розвиток економіки завжди був тісно пов'язаний з технологічними інноваціями. Від перших кроків формування до сучасного стану цифрової економіки, Інтернет не лише сприяв появі нового глобального економічного простору, але й трансформував представлення людей про можливість ведення та поширення даних в традиційних галузях, адже традиційні фізичні види економічної діяльності трансформувалися Інтернетом та веб-технологіями.

Основними ознаками стали інтегровані системи управління даними, автоматизація процесів, високий рівень безпеки та захисту даних, а також здатність до швидкої адаптації та масштабування в інформаційних технологіях різного контексту.

Цифрова економіка відноситься до галузей економіки, в якій цифрові обчислювальні технології використовуються в економічній діяльності та є результатом мільярдів щоденних онлайн-транзакцій (обміну даними) між людьми, організаціями (підприємствами, навчальними закладами, некомерційними організаціями) та розподіленими обчислювальними пристроями (серверами, ноутбуками, смартфонами тощо), що підтримуються інтернетом, Всесвітньою павутиною і технологією блокчейн.

За даними WEF, до 2030 р. цифрові технології складатимуть 70% світової економіки. Цю тенденцію прискорила пандемія COVID-19 і масовість у користуванні Інтернету населенням [1].

Цифрова трансформація економіки змінює традиційні уявлення про те, як структурований бізнес та споживачі отримують товари і послуги, як державам потрібно адаптуватися до нових регуляторних викликів. Складові нової кібернетичної екосистеми маркетплейсу, такі як електронна комерція, електронний бізнес та його інфраструктура мають потенціал до широкого та якісного формування нового виду економічної взаємодії між державами, підприємствами та окремими людьми.

Відповідно до Т. Мезенбурга, можливо ідентифікувати три основні

компоненти цифрової економіки:

- інфраструктура електронного бізнесу (апаратне забезпечення, програмне забезпечення, телекомунікації, мережі, тощо);
- електронний бізнес (організація онлайн-бізнесу, цифровізація результатів бізнес-процесів);
- електронна комерція (здійснення торговельних операцій через інтернет) [2].

Електронна комерція (e-commerce) – це галузь економіки, яка охоплює всі форми комерційної діяльності, що здійснюються через інтернет, включаючи купівлю, продаж, обмін товарами і послугами, а також обслуговування клієнтів і обробку транзакцій. E-commerce включає використання цифрових платформ та технологій для автоматизації і оптимізації бізнес-процесів, забезпечуючи таким чином ефективність, гнучкість і безперервність функціонування комерційної екосистеми. Учасниками комерційних взаємодій виділяють такі види електронної комерції, як: B2B (бізнес до бізнесу); B2C (бізнес до споживача); B2G (бізнес до уряду); C2B (споживач до бізнесу); C2C (споживач до споживача).

E-commerce, як складова кібернетичної екосистеми сучасного маркетплейсу, стала невід'ємною частиною сучасної економіки завдяки своїй здатності забезпечувати зручність, доступність і широкий вибір для споживачів. Водночас вона сприяє глобалізації бізнесу, дозволяючи компаніям виходити на нові ринки з мінімальними затратами. Популярність e-commerce зростає завдяки розвитку мобільних технологій, соціальних мереж та зростання забезпечення безпеки цифрових платіжних систем.

Серед сучасних тенденцій у сфері e-commerce можна виділити зростання ролі штучного інтелекту та машинного навчання для персоналізації клієнтського досвіду, впровадження омніканального маркетингу та збільшення значення аналітики даних для прийняття бізнес-рішень. Однак, попри широту всіх переваг, e-commerce стикається з не менш значними викликами, такими як

забезпечення належного рівня фокусу на кібербезпеку сфери, потреба у постійності перевірки якості захисту персональних даних, забезпечення неперервності функціонування кібернетичної екосистеми маркетплейсів.

Список використаних джерел

1. Bank European Investment (28 February 2023). URL: Bank, EuropeanInvestment (28 February 2023) (дата звертання 10.10.24).
2. Mesenbourg T.L. Measuring the Digital Economy. U.S. Bureau of the Census. URL: <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/working-papers/2001/econ/umdigital.pdf> (дата звертання 10.10.24).

Сутула О. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ КОМБІНАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

SOCIAL INTEGRATION AS A RESULT OF COMBINATION OF GLOBAL PROCESSES

В сучасному глобалізованому світі досягнення технічного прогресу – Інтернет, мобільні технології та соціальні медіа стали невід'ємною частиною повсякденного життя, забезпечуючи комунікацію, доступ до інформації та розваги на глобальному рівні. Наразі більше двох мільярдів людей мають персональні комп'ютери, у той час як кількість смартфонів починаючи з 2016 р. перевищило кількість населення планети. Згідно з даними Міжнародного союзу електрозв'язку (ITU) у 2022 р. у всьому світі використовувалося понад 8,58 мільярда мобільних абонентів, тоді як населення світу становило 7,95 мільярда в середині року [1]. Загалом 5,44 мільярда людей у всьому світі користувалися Інтернетом на початку квітня 2024 року, що еквівалентно 67,1% від загального населення світу [2].

Технології також сприяли появі та розвитку маркетплейсів, великих віртуальних торгових площадок-платформ з широким асортиментом товарів або послуг від різних продавців. Основна мета – об'єднати реалізаторів та покупців у віртуальних просторах для здійснення торгівлі та обміну ресурсами. Таким чином, технологічний прогрес сприяє економічному розвитку, створюючи нові ринки та робочі місця, що стимулює інновації та підвищення продуктивності у даній сфері, що постійно розвивається.

Відомий західний вчений М. Кастельс в праці «Інформаційна епоха» визначав, що Інтернет, якому притаманні інтерактивність та індивідуалізація може сприяти створенню електронних співтовариств, які більш зберуть, аніж роз'єднують людей [3]. Перехід від індустріального до інформаційного суспільства, який розпочався у 1970-х роках характерен для сучасного світу.

Інформаційне суспільство згуртовано навколо мереж, а не окремих її учасників, та працює шляхом забезпечення постійного потоку інформації через технології. М. Кастельс наголошує на взаємозв'язку соціальних, економічних та політичних особливостей суспільства і стверджує, що наявність мережі є визначальною рисою, яка відрізняє нинішню епоху від попередніх.

До наслідків технологічних змін соціолог відносить: знищення друкованої культури і придушення попередніх культурних форм; фрагментацію суспільства; розмивання рутинних типів, зокрема, зростання ролі домашнього способу життя, що загрожує втратою загальної культури.

Дійсно, дослідження даної теми показують, що з середини 1960-х років мережеві технології почали стрімко розвиватися. Зародження у 1962 р. всесвітньої комп'ютерної мережі Д. Ліклайдером, створення у 1969 р. APRANET (англ. Advanced Research Projects Agency Network – Мережа Агентства передових досліджень) міністерством оборони США та набуття даною мережею статусу міжнародної у 1973 р. дають змогу визначати період та обставини формування фундаментальних засад глобального поширення Інтернету. У 1990-х роках, завдяки появі Всесвітньої павутини (WWW) та браузера Mosaic, Інтернет став доступним для широкої аудиторії та набув

масового поширення, що було відмічено на ключових подіях фази спаду поколіннєвого циклу теорії Н. Штрауса-Гоува. На початку XXI ст. Інтернет об'єднав мільярди користувачів по всьому світу, вплинувши на всі аспекти людської діяльності, починаючи з задоволення потреб в буденній комунікації та розвагах, підтримки технічної прогресивності освіти, до включення в економічні процеси транснаціональних корпорацій, утримання задовільного стану банківських систем та сфер охорони безпеки та здоров'я життя населення загалом.

Явище перевтілення Інтернету з внутрішньодержавного до глобального масштабу пояснював канадський вчений М. Маклуен за допомогою концепції глобального села. Вона ілюструє теорію взаємозв'язку між засобами масової комунікації та зменшенням відстаней у міжнародних відносинах. Вплив телебачення та радіомовлення, поширення Інтернету, призводить до нового досвіду відчуття людьми глобального світу як невеликої глобальної спільноти, де культурні, соціальні та економічні процеси здійснюються на основі швидкого та широкомасштабного обміну інформацією. Цей підхід відображає взаємопов'язаність інформаційних технологій та глобалізації, розглядаючи світове суспільство як єдину «глобальну сільську» спільноту, де комунікація стає ключовим механізмом соціальної інтеграції. А через це, в свою чергу тенденції економічного циклу завжди будуть поєднуватися з настроями поколінь, що підтверджується популяризацією Інтернету і перенесенням більшості складових держави, таких як економіка у нове глобальне середовище. Результат комбінації глобалізаційних процесів у вигляді появи нової кібернетичної екосистеми, представлені як цифрова економіка, виокремив явище електронної комерції, популярність якої тільки зростає та поширюється, що підтверджується статистичним прогнозом про те, що глобальний ринок електронної комерції цього року становитиме 6,3 трильйона доларів США проти 5,8 трильйона доларів у 2023 році [4].

Список використаних джерел

1. Personal Computer Statistics: Latest Data & URL: <https://wifitalents.com/statistic/personal-computer/#:~:text=By%20the%20end%20of%202021,over%2062%20million%20units%20shipped> (дата звертання 11.10.24)
2. DIGITAL AROUND THE WORLD. URL: <https://datareportal.com/global-digital-overview/#:~:text=A%20total%20of%205.44%20billion,of%20the%20world%27s%20total%20population> (дата звертання 11.10.24)
3. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. 2010. URL: https://deterritorialinvestigations.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/manuel_castells_the_rise_of_the_network_societybookfi-org.pdf (дата звертання 11.10.24)
4. EMARKETER's data-centric forecasts. URL: <https://www.emarketer.com> (дата звертання 11.10.24).

СЕКЦІЯ 4

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНОПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ**

Zonghao Wu, Kruhlov V.V.

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

**MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF SOCIO-ECONOMIC
AND SOCIO-POLITICAL DEVELOPMENT**

The evolution of public administration has profoundly influenced socio-economic and socio-political landscapes, presenting novel opportunities and challenges for policymakers and stakeholders. In today's interconnected world, effective public administration has become not just an advantage but a cornerstone for sustainable development and societal progress. The exploration of public administration mechanisms within the context of socio-economic and socio-political development is particularly pertinent given the global shifts towards greater accountability, transparency, and citizen participation.

A review of recent scholarly works and publications underscores the burgeoning interest in the mechanisms driving public administration transformation. Researchers emphasize that advancements in technology, particularly digital innovations, have significantly altered the function and reach of public administration [1]. These technological shifts have facilitated improved decision-making, service delivery, and citizen engagement, thereby enhancing the overall efficacy of public policies and programs. Developing nations, in particular, stand to benefit from these advancements through strategic investments in digital infrastructure and public administration reform [2]. However, the nuanced aspects of how public administration mechanisms operate within socio-economic and socio-political contexts necessitate deeper analysis.

In contemporary society, public administration has emerged as a potent catalyst for socio-economic and socio-political development, offering a multitude of avenues for policy implementation, resource allocation, and governance enhancement. Studies indicate that effective public administration mechanisms can significantly impact economic growth, poverty reduction, social equity, and democratic consolidation [3]. For instance, countries with robust public administration systems demonstrate higher levels of governance transparency, citizen trust, and policy adherence.

The primary mechanisms of public administration transformation in the context of socio-economic and socio-political development encompass:

Enhancement of Governance Structures and Processes: This includes the strengthening of democratic institutions, promotion of citizen participation, and fostering accountability and transparency in public decision-making.

Optimization of Resource Allocation: Efficient allocation of financial, human, and material resources is crucial for achieving socio-economic objectives and addressing social inequities. Public administration mechanisms facilitate targeted interventions and strategic investments.

Innovation in Policy Implementation and Service Delivery: The adoption of digital technologies and data analytics enables more precise and responsive policy implementation, improving service delivery and citizen satisfaction.

Strengthening of Social Cohesion and Democratic Consolidation: Public administration plays a pivotal role in promoting social integration, addressing grievances, and ensuring the peaceful coexistence of diverse societal groups.

Scholars assert that countries with well-developed public administration mechanisms demonstrate superior socio-economic and socio-political outcomes compared to those lacking such systems [4]. Key success factors include:

1. Robust institutional frameworks and regulatory environments;
2. Effective use of data and technology in decision-making;
3. Strong citizen engagement and participation in governance processes;
4. Committed and capable public officials and staff.

An essential aspect of this transformation is the evolution of public administration cost structures. There is a growing trend towards allocating a larger portion of public budgets to digital infrastructure, innovation, and citizen-centric services, driven by their proven effectiveness in enhancing governance outcomes.

The analysis conducted reveals several emerging trends in public administration transformation:

1. Increased reliance on data analytics and artificial intelligence for policy formulation and evaluation;
2. Enhanced collaboration between public, private, and civil society sectors;
3. Focus on resilience and adaptability in the face of global challenges, such as climate change and economic crises;
4. Promotion of inclusive growth and social equity through targeted interventions.

To effectively adapt to these new conditions, public administration bodies are advised to:

Develop and implement comprehensive digital transformation strategies aligned with socio-economic and socio-political goals.

Invest in staff training and capacity building, particularly in digital literacy and data analytics.

Strengthen institutional frameworks and promote regulatory environments conducive to innovation and citizen participation.

Foster collaboration with diverse stakeholders to enhance policy coherence and effectiveness.

In conclusion, the mechanisms of public administration in socio-economic and socio-political development constitute a multifaceted and dynamic process. Successful adaptation to new conditions necessitates a proactive, inclusive, and technology-driven approach. Future research should focus on exploring the impact of emerging technologies and global trends on public administration, ensuring that it remains an effective driver of societal progress and sustainable development.

References

1. John P. How do academic public administration and public policy researchers affect policymaking? Functional groupings from survey data. *Scientometrics*. 2024 (1). P. 65-93.
2. Nataliia Obushna, Nataliia Korchak, Oksana Evsyukova, Serhii Selivanov & Stanislav Larin. Mechanisms for Preventing Disinformation in Public Administration: Current Issues. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023 (4). P. 467-476.
3. Sangkachan Thalinee, Powintara Nuttakrit. Data-Driven Government: Essential Mechanisms to Unleash the Power of Data. *International Journal of Electronic Government Research (IJEGR)*. 2021 (1). P. 1-19.
4. Bartoli Alberto. Robustness analysis of DNS paths and web access paths in public administration websites. *Computer Communications*. 2021. P. 243-258.

Боковикова Ю.В., Репенко А.С.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна,
м. Харків, Україна

ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

ISSUES OF IMPLEMENTING STATE YOUTH POLICY AT THE LEVEL OF TERRITORIAL COMMUNITY

На сучасному етапі розвитку державної молодіжної політики її реалізація характеризується пошуком найбільш вдалих підходів до ефективної взаємодії між центром і регіонами. Політика держави орієнтована на забезпечення сприятливих умов та надання можливостей для самореалізації молоді. Така політика реалізується, в першу чергу, на місцевому рівні, зокрема, в об'єднаних територіальних громадах. Головною метою роботи з молоддю в територіальних

громадах є сприяння вирішенню проблем шляхом їх активного залучення до суспільного життя громади.

Актуальною проблемою реалізації молодіжної політики на рівні територіальних громад в Україні є залучення молоді до управлінських процесів, що особливо ускладнюється процесами відтоку молоді з окремих територіальних громад. Так, сьогодні перед місцевою владою постають завдання з формування та реалізації молодіжної політики, спрямованої на створення відповідних умов для реалізації молодіжного потенціалу та спонукання молоді брати участь в розвитку громади.

Організація роботи з молоддю безумовно передбачає наявність ресурсів, що знаходяться у розпорядженні відповідних громад, та налагодження співпраці між професіоналами з різних сфер управлінської діяльності (освітньої, культурної, соціального захисту тощо) з урахуванням потреб та інтересів молодих людей. Саме за наявності таких умов активна громадянська участь молоді та їх залученість до вирішення нагальних питань громади є можливою. В свою чергу, для забезпечення координації роботи з молоддю постає потреба у створенні молодіжної інфраструктури в громаді, яка забезпечує підтримку та розвиток існуючих та створення нових молодіжних центрів та залучення до співпраці молодих працівників.

В умовах сучасного розвитку громади особливої актуальності набуває питання залучення молодого покоління до прийняття управлінських рішень, зміцнення засобів впливу на місцеву владу з питань підтримки молоді, створення кращих умов для реалізації її потенціалу. Важливим у цьому напрямку є створення консультативно-дорадчих органів, як форми взаємодії органів місцевого самоврядування та молоді. Таким органом, зокрема, є Молодіжна рада як консультативно-дорадчий орган, який може вносити свої пропозиції до органу місцевого самоврядування щодо створення належних умов для розвитку молодого покоління.

Подібний досвід вже широко застосовується в окремих територіальних громадах. Так, наприклад, створена у Люботинській громаді Харківської

області Молодіжна рада брала участь у реалізації проєктів освітнього, екологічного, спортивного, політичного та інших напрямів. Команда Молодіжної ради реалізувала низку заходів та проєктів, переважно за позабюджетні кошти. Крім того, Молодіжною радою засновано інформаційну сторінку у соціальній мережі Facebook, на якій висвітлено результати роботи ради та проінформовано про актуальні заходи та проведено соціальні опитування населення для подальшого аналізу роботи органу.

Для досягнення результатів у реалізації молодіжної політики на місцевому рівні вбачається за необхідне передусім залучати активну молодь до співпраці з відділом органу місцевого самоврядування, який безпосередньо займається питаннями формування молодіжної політики у територіальній громаді. В рамках такої співпраці молоді може бути надана можливість втілювати власні проєкти щодо розвитку молодіжної політики та включати їх в Програми розвитку молоді на рівні громад. Крім того, дієвим інструментом реалізації політики можуть стати різні форми участі юридичних осіб та громадських організацій в діяльності громади, орієнтуючись на інноваційність молодіжної політики, а також на проблеми і можливості молоді, співпрацювати парно в схемі: «влада – громада».

Розвиток молодіжних громадських організацій в громаді також сприяє підвищенню суб'єктності молодіжної спільноти. Соціальними партнерами у здійсненні молодіжної політики в територіальній громаді виступають батьки та особи, що їх замінюють, засоби масової інформації, установи, підприємства, трудові та навчальні колективи, політичні партії, профспілки, релігійні спільноти, бізнес-спільноти тощо. Однак основним партнером органів місцевого самоврядування у здійсненні молодіжної політики у територіальній громаді виступає громадський сектор, який представлений громадськими організаціями та безпосередньо молоддю.

Авторами даних тез досліджено фінансування місцевих програм у м. Люботин, зокрема заходи, які реалізуються в рамках молодіжної політики в громаді, та з'ясовано, що ці заходи часто не вирішують реальних проблем

молоді та є критично недофінансованими, або фінансуються за остаточним принципом як другорядні. На наш погляд, основними передумовами проблем у реалізації молодіжної політики є неналежна увага органів місцевого самоврядування до етапу визначення (ідентифікації) проблем, які є ключовими для реалізації та побудови молодіжної політики. Нечіткість такого визначення призводить до неможливості визначити цільові групи, на які спрямовуються певні програми та проекти. А отже, в результаті, заплановані заходи не досягають своєї цільової аудиторії, що обумовлює загальну неефективність молодіжної політики на місцевому рівні.

Наступним недоліком реалізації молодіжної політики в територіальних громадах є недостатня кількість програм, спрямованих на стимулювання індивідуального розвитку молоді та підготовки її до дорослого життя. Тож основний комплекс заходів, що проводяться в рамках молодіжної політики в територіальній громаді, спрямований на вирішення наявних проблем. Незважаючи на те, що органи місцевого самоврядування намагаються такими проектами стимулювати розвиток освіти, дозвілля та працевлаштування у молодіжному середовищі, в м. Люботин ефективність цих зусиль самою молоддю оцінюється негативно. Отже, проблема наближення молодіжної політики до реальних проблем молоді має вирішуватися у комплексі з проблемою відсутності або малої кількості молодіжних програм, які спрямовані на комплексну підготовку молоді до дорослого життя.

У якості рекомендацій вважаємо за доцільне звернути увагу на наступне. В умовах обмеженості ресурсів реалізацію молодіжної політики в громаді доцільно зосередити на таких основних напрямках: освіті та професійній підготовці, зайнятості молоді, запобіганні криміналізації та боротьбі із зловживанням наркотичних засобів.

На основі вивчення недоліків та проблем щодо реалізації молодіжної політики в територіальній громаді пропонується окреслити напрями її подальшого регулювання. В рамках вдосконалення процесу реалізації

молодіжної політики вбачається за необхідне органам місцевого самоврядування:

– підвищити увагу до дослідження молодіжного середовища та виявлення наявних у ньому проблем, а також виділення критеріїв та показників, на підставі яких можна робити висновки про ефективність роботи в даному напрямку;

– стимулювати розвиток молодіжних організацій і громадської активності в молодіжному середовищі;

– сприяти залученню молоді до процесу розробки та реалізації молодіжної політики в територіальній громаді;

– забезпечити взаємодію між різними суб'єктами молодіжної політики.

Окремим напрямом подальшого дослідження може бути розробка критеріїв ефективності реалізації молодіжної політики в територіальній громаді.

Брек О. О., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

THE ROLE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP

Підприємництво є важливим рушієм економічного зростання, інновацій і створення робочих місць. Роль місцевого самоврядування у сприянні підприємницькому середовищу в останні роки значно зросла. Місцева влада має дієві можливості для впровадження відповідної державної політики, яка відповідає конкретним потребам територіальних громад. Оскільки органи

місцевого самоврядування безпосередньо співпрацюють з бізнесом та громадянами, які обирали місцевих депутатів, владні ініціативи є більш актуальними та ефективними.

Органи місцевого самоврядування є децентралізованими суб'єктами, які реалізують функції публічного управління на місцевому рівні та просувають інтереси своїх громад. Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у створенні сприятливого бізнес-середовища шляхом впровадження державної політики, яка стимулює підприємництво. Публічне управління на місцевому рівні впливає на підприємництво за допомогою кількох механізмів, включаючи нормативно-правову базу, розвиток інфраструктури та служби підтримки. Ефективна місцева політика може покращити бізнес-клімат, залучити інвестиції та заохотити створення та зростання малих і середніх підприємств [1].

Органи місцевого самоврядування є відповідальними суб'єктами щодо розробки місцевої політики, яка сприятиме підприємництву. Вказана політика може включати податкові пільги, гранти та програми підтримки, адаптовані до конкретних потреб місцевого бізнесу. Причому, органи місцевого самоврядування, які активно беруть участь у формуванні політики, як правило, сприяють розвитку більш динамічних підприємницьких систем.

Інфраструктура є критично важливим фактором для розвитку бізнесу. Органи місцевого самоврядування відповідно до власних повноважень забезпечують розвиток фізичної та цифрової інфраструктури, яка може суттєво вплинути на операційну спроможність бізнесу. Згідно з результатами дослідження, інвестиції в місцеву інфраструктуру, таку як транспортні та комунікаційні мережі, прямо корелюють із зростанням підприємницької активності [2].

Місцеві органи влади часто надають підприємцям основні послуги підтримки, включаючи доступ до інформації, навчальні програми та можливості спілкування. Органи місцевого самоврядування, які пропонують комплексні послуги підтримки бізнесу, успішніші у сприянні підприємництву.

Зазначені послуги можуть допомогти зменшити бар'єри для започаткування діяльності, покращити ділові навички та доступ до фінансування.

Ефективне місцеве врядування передбачає взаємодію з територіальною громадою, з метою розуміння її потреби та прагнення. Органи місцевого самоврядування можуть сприяти участі громади в процесах прийняття рішень, забезпечуючи відповідність підприємницьких ініціатив місцевим пріоритетам. Інноваційні підходи до публічного управління за участю можуть призвести до більш ефективного та сталого розвитку підприємництва.

В той же час, багато місцевих органів влади працюють з обмеженими бюджетами, що може знизити їхню здатність реалізовувати потужні підприємницькі ініціативи. Недостатні фінансові ресурси часто перешкоджають спроможності місцевих органів влади ефективно підтримувати місцевий бізнес. Бюрократичні ускладнення перешкоджають своєчасній реалізації політики та програм. Надмірна бюрократія може розчарувати підприємців, знеохочуючи їх до нових ініціатив.

Органи місцевого самоврядування інколи працюють ізольовано, що призводить до відсутності координації між різними департаментами та відомствами. Така фрагментація може перешкоджати ефективності підтримки підприємництва. Економічні коливання та зовнішні шоки можуть вплинути на місцеве підприємницьке середовище. Місцеві органи влади повинні бути гнучкими та швидко реагувати на виникаючі зміни, щоб ефективно підтримувати підприємство. З метою подолання наявних викликів, органи місцевого самоврядування можуть застосувати кілька практичних підходів. Залучення різних зацікавлених сторін, включаючи бізнес, громадянське суспільство та наукові кола, має підвищити ефективність місцевих підприємницьких ініціатив. Моделі спільного управління сприяють партнерству, яке залучає ресурси та досвід [3].

Інвестиції в розбудову потенціалу місцевих органів влади можуть покращити здатність розробляти та впроваджувати ефективну політику підприємництва. Заохочення впровадження інноваційних практик і технологій

може підвищити ефективність і результативність місцевого управління. Органи місцевого самоврядування мають використовувати цифрові інструменти для оптимізації процесів і покращення надання послуг підприємцям [4]. Створення надійних систем моніторингу та оцінки посилить допомогу місцевій владі визначити вплив власних підприємницьких ініціатив. Безперервні цикли зворотного зв'язку можуть полегшити коригування та вдосконалення реалізації політики.

Таким чином, органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у розвитку підприємництва, слугуючи стимулом економічного зростання та інновацій. Запроваджуючи ефективну політику, інвестуючи в інфраструктуру та надаючи допоміжні послуги, місцева влада може створити сприятливе середовище для підприємницької діяльності. Однак виникає постійна необхідність долати виклики, включаючи обмежені ресурси та адміністративну неефективність. Застосовуючи сучасні підходи, такі як врядування на основі співпраці та розбудова потенціалу, органи місцевого самоврядування матимуть можливість підвищити власну ефективність у сприянні підприємництву.

Список використаних джерел

1. Круглов В. В. Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах воєнного стану. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23-24 вересня 2022 р.)*. Одеса. 2022. С. 440-442.

2. Luo Q., Hu H., Feng D., He X. How does broadband infrastructure promote entrepreneurship in China: Evidence from a quasi-natural experiment. *Telecommunications Policy*. 2022. №46(10). P. 102440.

3. Круглов В. В. Розвиток сприятливого бізнес-середовища в Україні. *Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року)*. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 141-143.

4. David A., et al. Understanding local government digital technology adoption strategies: A PRISMA review. *Sustainability*. 2023. №15(12). P. 9645. URL: <https://doi.org/10.3390/su15129645>.

Василенко Д. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА ОПЕРАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ
СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ НА
НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ**

**INSTITUTIONAL FRAMEWORK AND OPERATIONAL CAPABILITIES OF
THE MODERN STATE EMERGENCY RESPONSE SYSTEM IN UKRAINE**

Ефективне функціонування системи державного управління під час надзвичайних ситуацій значною мірою залежить від своєчасної доступності вичерпної та точної інформації. Зазначене питання стає все більш критичним в Україні, особливо з урахуванням викликів воєнного стану. Надзвичайні ситуації порушують інформаційні потоки та канали зв'язку, що перешкоджає ефективному прийняттю рішень. У таких динамічних умовах органи державної влади повинні покладатися на надійні інформаційно-аналітичні системи, щоб подолати виклики та пом'якшити вплив непередбачуваних подій. У кризових сценаріях здатність збирати, аналізувати та поширювати відповідні дані є важливою для прийняття обґрунтованих рішень, скоординованих зусиль реагування та ефективного розподілу ресурсів. За останні роки українська система реагування на надзвичайні ситуації зазнала суттєвої трансформації, що зумовлено необхідністю вирішення складних і багатогранних викликів. Ефективність механізмів реагування на надзвичайні ситуації стала особливо

важливою з огляду на поточну безпекову ситуацію в країні та необхідність захисту критичної інфраструктури та цивільного населення.

Точна та своєчасна інформація відіграє ключову роль в оцінці масштабу та складності надзвичайних ситуацій, виявленні вразливих груп населення, мобілізації ресурсів та координації реагування між різними зацікавленими сторонами. Статистика на основі даних є основою стратегічного планування, оцінки ризиків і планів реагування на надзвичайні ситуації, що дозволяє владі передбачати потенційні виклики та вживати профілактичних заходів. Інтеграція передових технологій, таких як геоінформаційні системи, інструменти аналізу даних і прогнозна аналітика, може покращити візуалізацію та інтерпретацію складних наборів даних.

Інституційна архітектура системи реагування на надзвичайні ситуації України побудована на багаторівневій основі, яка об'єднує різні державні органи, спеціалізовані установи та органи місцевого самоврядування. На національному рівні Державна служба України з надзвичайних ситуацій виконує функції основного координатора операцій з реагування на надзвичайні ситуації, працюючи в тісній співпраці з іншими державними інституціями, структурами та комісіями, відповідальними за окремі аспекти врегулювання кризових ситуацій [1].

Система працює через ієрархічну структуру, яка забезпечує як вертикальну, так і горизонтальну координацію: національний рівень (стратегічне планування та розподіл ресурсів); регіональний рівень (тактична координація та розгортання ресурсів); місцевий рівень (пряме реагування та залучення громади). Зазначена ієрархічна система дозволяє масштабовано реагувати на надзвичайні ситуації, зберігаючи при цьому чіткі лінії управління та зв'язку. Інтеграція сучасних інформаційних систем і цифрових технологій значно розширила можливості координації між різними рівнями управління.

Оперативна ефективність української системи реагування на надзвичайні ситуації значною мірою залежить від її здатності мобілізувати та ефективно розгортати ресурси. Сучасні підходи зосереджені на: впровадженні передових

систем моніторингу та раннього попередження; розвитку можливостей швидкого реагування; покращення мереж матеріально-технічного забезпечення; інтеграції волонтерських і цивільних структур підтримки; модернізації систем екстреного зв'язку. Вказані можливості підтримуються системою комплексного управління ресурсами, яка забезпечує доступність і належний розподіл матеріальних і людських ресурсів під час надзвичайних ситуацій.

Ефективна інформаційна підтримка потребує загальносуспільного підходу, що передбачає співпрацю з організаціями громадянського суспільства, суб'єктами приватного сектору, науковими установами та міжнародними організаціями. Розвиваючи партнерські відносини, органи влади можуть використовувати різноманітний досвід, отримувати доступ до альтернативних джерел даних і використовувати додаткові можливості. Своєчасне поширення точної та доступної інформації має вирішальне значення для підтримки громадської довіри та управління очікуваннями під час криз.

Органи державної влади повинні використовувати різні канали зв'язку, включаючи традиційні медіа, платформи соціальних медіа та спеціалізовані системи зв'язку в екстрених ситуаціях, щоб надавати регулярні оновлення, боротися з дезінформацією та пропонувати практичні рекомендації. Ефективність механізмів реагування на надзвичайні ситуації значною мірою залежить від обізнаності та участі громади. Українська система включає потужні програми освіти та залучення громадськості, спрямовані на: навчання готовності до надзвичайних ситуацій; громадські групи реагування на надзвичайні ситуації; регулярні навчання з реагування на надзвичайні ситуації [2]. Зазначені ініціативи допомагають створити стійкість на рівні громади та забезпечити більш ефективне реагування під час реальних надзвичайних ситуацій.

Незважаючи на значний прогрес, система реагування на надзвичайні ситуації стикається з кількома викликами: обмеження ресурсів і фінансування; потреба модернізації технічної інфраструктури; інтеграція нових технологій;

вимоги щодо підвищення кваліфікації; координація між різними юридичними суб'єктами.

Системи та процеси інформації про надзвичайні ситуації необхідно постійно вдосконалювати, щоб залишатися ефективними в умовах мінливих ситуацій і технологічного прогресу. Органи державної влади повинні запроваджувати регулярні механізми моніторингу та оцінки для відслідковування ефективності практики управління інформацією, визначення напрямів покращення та врахування отриманого досвіду. Гнучкий, ітеративний підхід до розробки та вдосконалення системи може підтримувати швидку адаптацію до мінливих умов, включаючи зворотний зв'язок, пілотні проекти та інноваційні практики. Співпраця з дослідницькими установами, галузевими партнерами та міжнародними організаціями може надати доступ до передових технологій, досвіду та нових тенденцій в управлінні інформацією.

На основі аналізу поточних можливостей і викликів можна зробити кілька рекомендацій щодо подальшого вдосконалення системи [3; 4]:

1. Збільшити інвестиції в цифрову інфраструктуру та сучасні технології.
2. Посилити механізми міжвідомчої координації.
3. Удосконалити навчальні програми для персоналу з реагування на надзвичайні ситуації.
4. Удосконалювати напрями міжнародного співробітництва.

Побудова стійких інформаційних систем державного управління під час надзвичайних ситуацій в Україні потребує стратегічного підходу, колективних зусиль і постійного вдосконалення. Розробляючи інтегровані системи управління інформацією, заохочуючи співпрацю, інвестуючи в розвиток потенціалу, визначаючи пріоритети залучення громадськості та забезпечуючи захист даних, органи влади можуть підвищити готовність, реагування та стійкість у кризових ситуаціях.

Сучасна державна система реагування на надзвичайні ситуації в Україні являє собою складну структуру, що розвивається і продовжує адаптуватися до нових викликів і вимог. Ефективність системи залежить від успішної інтеграції

інституційних можливостей, технологічних рішень і людських ресурсів. Здатність системи розвиватися та адаптуватися до мінливих обставин, зберігаючи ефективність роботи, буде ключовою для забезпечення громадської безпеки перед обличчям як традиційних, так і нових загроз. Ефективна інформаційна підтримка не тільки зміцнює процеси прийняття рішень, але й сприяє прозорості, підзвітності та суспільній довірі. Оскільки Україна стикається з викликами, пов'язаними з надзвичайними ситуаціями, підтримка безперервного потоку точної та своєчасної інформації матиме ключове значення для пом'якшення наслідків, координації реагування та ініціатив з відновлення та підвищення стійкості. Використання даних, аналітичних інструментів і спільного обміну інформацією може розкрити потенціал для більш ефективного прогнозування, реагування та відновлення, що зрештою забезпечить добробут громадян України та дотримання принципів належного управління.

Список використаних джерел

1. Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В. Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях : аналіт. доп.; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2021. 140 с.
2. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://dsns.gov.ua/navchannya-naselennya-diyam-u-nadzvichaynih-sitaciyah>.
3. Труш О. О., Василенко Д. В. Інформаційно-аналітична діяльність у системі публічного управління. Центральнорозумський вісник права та публічного управління. 2023. Вип. 3. С. 49-55.
4. Василенко Д. В. Система підтримки прийняття рішень у публічному управлінні на основі інформаційного та аналітичного забезпечення. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2024. Вип. 1. С. 32-36.

Гайдук П.О., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГРОМАДСЬКІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

PUBLIC INITIATIVES AS A TOOL FOR SOCIALIZING YOUNG PEOPLE

Проблематика соціалізації молоді набуває все більшого фокусу наукової уваги вчених та громадських діячів. В умовах дистанційного навчання та воєнного стану в країні, класичні інструменти соціалізації, такі як навчальні заклади, втрачають пріоритетність, принаймні у південних та східних регіонах України, адже в таких умовах молодь не має можливості соціалізуватись належним чином. Наразі особливу роль відіграють волонтерські та культурні проекти, благодійність, які стимулюють молодь до активної участі в суспільстві. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» наголошує на необхідності державної підтримки у сфері соціального становлення молоді, зокрема створення сприятливих умов для самореалізації, формування національної свідомості і активного способу життя. У цьому контексті громадські ініціативи виступають важливим інструментом досягнення визначених законодавством цілей і набувають особливого значення в залученні молоді до суспільно-політичного розвитку суспільства.

Проблематика соціалізації молоді шляхом залучення в громадський сектор України, у всій складності та багатогранності свого змісту, знайшла своє відображення в роботах таких дослідників як Маєвська М. В., Окуньовська Ю. В. [1], Комарова Н. М. [2], Буковська О. О., Мазур Т. В., Анищенко Л. О. [3] та інших. Всупереч наявної наукової уваги до проблематики залучення громадських ініціатив як інструменту соціалізації молоді, окремі аспекти потребують подальшого дослідження. Серед таких аспектів є у тому числі й ті з них, зміст яких пов'язано з підвищенням

залученості молоді в діяльність громадських об'єднань та визначенням впливу громадських ініціатив на розвиток молоді.

У межах дослідження авторами було проведено аналіз досвіду громадських організацій України, досліджено залученість молоді в діяльність благодійних, громадських, волонтерських організацій. Метою визначено – дослідити значення громадського сектору у процесі соціалізації молоді, та розкрити їхній вплив на розвиток соціальних цінностей та активної громадянської позиції серед молодого покоління України.

Зважаючи на обмежений обсяг даної публікації, вважаємо за доцільне утриматися від детального обґрунтування використаних методів наукового пізнання, а також від розгляду окремих загальнотеоретичних аспектів досліджуваної тематики (зокрема аналізу категоріального змісту окремих дефініцій та порівняння діяльності різних громадських об'єднань). Нижче подано окремі результати проведеного дослідження.

1) Участь у громадських ініціативах сприяє формуванню громадянської позиції молоді, допомагаючи розвинути відповідальність та належність до суспільства. Таким чином, приймаючи участь у волонтерських акціях молода людина дізнається про важливі проблеми суспільства, долучаючись до їх вирішення, відчуває приналежність до творення змін на краще та розвиває свою відповідальність за розвиток громади. На прикладі діяльності всеукраїнської організації «Будуємо Україну Разом» бачимо як молодь, беручи участь у БУР-таборах заходах та волонтерських акціях, сприяє відновленню важливої для громади інфраструктури, зокрема молодіжні центри, заклади культури, освіти та охорони здоров'я. Залучення до таких ініціатив надає можливість молодим людям безпосередньо брати участь у процесах змін [4]. Молоді люди усвідомлюють відповідальність, яка лежить на новому поколінні українців щодо розбудови майбутньої країни, тому вони об'єднуються для підтримки суспільства та сприяють сталому розвитку.

2) Громадські ініціативи надають молоді цінні можливості розвитку м'яких навичок (soft skills). Участь у діяльності громадських організацій,

особливо на конкретних посадах, дозволяє молоді набувати компетенцій у сфері тайм-менеджменту, комунікацій, лідерства, розвивати креативність, навички планування та координування, адаптацію до роботи в команді, а також критичне мислення. Вказаний процес здійснюється шляхом організації та проведення акцій чи заходів, що передбачає активну взаємодію з іншими учасниками процесу, як з відвідувачами заходу, так і з вирішення актуальних завдань у стислий термін. Такий досвід дуже цінний для молоді у подальшому працевлаштуванні, оскільки сучасний ринок праці висуває високі вимоги не лише до професійних навичок (*hard skills*), але й до лідерських та соціальних компетенцій (*soft skills*), що підвищує шанси на працевлаштування успішних підприємств.

3) Участь молоді в громадських ініціативах сприяє її всебічному розвитку та розширенню світогляду, надаючи можливості для досягнення досвіду в різних професійних ролях. Наприклад, запорізька громадська організація «Спільнота волонтерів, об'єднаних ідеєю» має структурований підхід до своєї діяльності, поділу на різні відділи (медіа-відділ, відділ координації та розвитку волонтерів, фінансовий відділ тощо), що ефективно сприяє всебічному розвитку її членів [5]. Така структура дозволяє молодим людям обрати напрям, який відповідає їх інтересам, та здобути нові професійні навички. Крім цього, для постійного підвищення кваліфікації представники громадських організацій мають можливість відвідувати спеціалізовані тренінги та семінари, що допомагає молоді у визначенні свого професійного шляху.

4) Громадські організації відіграють суттєву роль у стимулюванні мобільності молоді. Вони забезпечують можливості для участі в міжнародних обмінах, тренінгах, стажуваннях та молодіжних проєктах. Завдяки таким програмам молодь отримує доступ до культурних, професійних, освітніх ресурсів інших країн, що сприяє розширенню світогляду та формуванню глобальної свідомості. Мобільність, яку забезпечують громадські організації, надає молоді можливість здобути нові знання та навички актуальні для міжнародного ринку праці. Зокрема, завдяки участі у програмах Erasmus+

молодь може набути або покращити наступні компетенції: багатомовність, соціалізація, підприємництво, самовираження, культурна обізнаність, цифрова грамотність, критичне та абстрактне мислення [6].

5) Підвищення залученості молоді в громадські ініціативи потребує державної підтримки, співпраці з освітніми установами та інформування, а також створення платформ для обміну досвідом та мережевої взаємодії.

б) Задля стійкості та системності у залученні молоді до громадської діяльності має бути налагоджена співпраця між органами державної влади, громадськими організаціями та закладами освіти. Як можливий напрямок подальшої роботи закладів освіти, пропонуємо запровадити зміни в освітніх програмах, інтегрувати до них громадянську освіту та волонтерство, тим самим забезпечуючи молодь знаннями необхідними для соціально-активної діяльності. Такий підхід сформує у молоді не лише базові навички, але й розвиває її лідерські якості, соціальну відповідальність та розуміння принципів сталого розвитку.

Вище наведені узагальнення дослідження залученості молоді в громадський сектор України не є вичерпним. Поза межею нашої уваги лишилися такі питання як: соціалізація молоді як багатогранний процес; чинники які впливають на залученість молоді; вплив держави на громадські ініціативи; залученість молоді в молодіжні центри; залучення молоді до підприємницької діяльності; включення вразливих груп молоді в діяльність громадських ініціатив; порівняння залученості молоді до громадського сектору України та інших країн; підтримка мотивації залучених молодих волонтерів до діяльності громадських організацій. Розглянуті питання щодо громадських ініціатив як інструменту соціалізації молоді визначаються нами як перспективні напрями для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Маєвська М. В., Окуньовська Ю. В. Соціалізація молоді у молодіжних радах на прикладі міста Вінниці. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2024. Том 1. № 16. С. 49-52.

2. Комарова Н. М. Розвиток громадянської активності української молоді. НДЦ Інститут соціально-правових та політичних досліджень імені Олександра Яременка, 2019. URL: <https://dismp.gov.ua/rozvytok-hromadianskoj-aktyvnosti-ukrainskoj-molodi/>.
3. Буковська О., Мазур Т., Анищенко Л. Вплив соціальних інтернет мереж на соціалізацію молоді. *Габітус*. 2021. № 29. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2021/29-2021/9.pdf>.
4. Головна сторінка – БУР. URL: <https://www.bur.org.ua/>.
5. Головна сторінка – ГО СВОІ. URL: <https://www.facebook.com/ngo.svoi>.
6. Kloosterman P., Taru M. Youthpass Impact Study. European Commission. URL: <https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-225/Youthpass%20Impact%20Study%20-%20Report.pdf>.

Голованчук О.Г., Ковальчук В.Г.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

DIGITALIZATION OF PUBLIC GOVERNMENT IN MODERN CONDITIONS

Сьогодні цифровізація виступає одним із ключових шляхів розвитку суспільства, впливаючи на різні сфери його життя. Цифрові технології проникають у повсякденність сучасної людини, оточуючи її як в професійній діяльності, так і в вільному часі, стаючи важливою частиною спілкування, пізнання та соціалізації.

Перетворення інформації на цифровий формат у сучасному світі охоплює такі галузі як виробництво, бізнес, науку, а також соціальну сферу і публічне

управління. Цифрові технології стають невід'ємною складовою життя сучасної людини, трансформуючи суспільні відносини.

Цифровізація публічного управління й адміністрування (цифрове врядування) – це форма організації публічного управління, орієнтованої на задоволення потреб громадян, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості органів державної влади й органів місцевого самоврядування, забезпечує можливість їхньої взаємодії із суспільством, людиною, бізнесом за допомогою цифрових технологій за наявності в усіх учасників комунікації належних цифрових компетенцій [1, с.54].

Структура, функції та розвиток державного управління базуються на активному використанні сучасних цифрових технологій. Цифровізація публічного управління має на меті зменшити адміністративні перешкоди та зробити взаємодію між громадянами та бізнесом з державними органами простішою, швидшою, зручнішою та прозорішою, особливо для будь-якого бізнесу.

Основна мета цифрової трансформації державного управління – створення ефективного діалогу між громадянами та владою та спрощення існуючої системи за рахунок автоматизації деяких процесів. Це означає побудову екосистеми, де громадяни автоматично й завчасно отримують необхідні їм послуги.

За останні роки в Україні були два глобальних рушійних мотивів щодо впровадження цифровізації в роботу публічного врядування. Стрімке поширення пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 з 2020 року змусило країну прискорити цифрову трансформацію, зробивши це одним із національних пріоритетів України. Незважаючи на негативний вплив на суспільство та економіку, для державного управління цифровізація відіграла певну позитивну роль і виступила фактором для певних стрес-тестів. Під час пандемії стало зрозуміло, що цифрові технології віддаленої роботи мають критичне значення і наявність національних можливостей у їх розвитку

безпосередньо пов'язана із забезпеченням національної безпеки в цілому та в різних окремих сферах.

Пізніше повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну показало, наскільки життєво необхідно та важливо продовжувати цифрову трансформацію державного управління. А це означає, що активне використання цифрових технологій у державному управлінні є важливим способом зміцнення обороноздатності та забезпечення національної безпеки, сприяння кращому управлінню в кризових ситуаціях, а також підтримки міжнародного співробітництва та партнерства. Крім того, цифрова трансформація забезпечує стабільність і гнучкість держави в умовах війни.

Зазвичай реалізація цифрових проєктів потребує значних інвестицій у технічну інфраструктуру, програмне забезпечення та підготовку кадрів. Регіони України часто обмежені у фінансах, а тому залежать від державних або міжнародних грантів, які можуть не відповідати повному обсягу потреб.

Забезпечення прозорості та доступності інформації владних структур для громадян є важливою складовою цифровізації публічного управління. Недостатня обізнаність громадян з використанням цифрових технологій може стати перешкодою для повного використання цифрових послуг у сфері публічного врядування. Впровадження систем електронного голосування сприяють збільшенню участі громадян у виборчих процесах, але це потребує надійних заходів для захисту від шахрайства та забезпечення конфіденційності голосів.

Зміна традиційних підходів до роботи іноді викликає супротив серед співробітників органів влади, що звикли до паперової документації та існуючих регламентів. Бюрократичні процедури та інерція мислення гальмують процеси прийняття нових рішень і створюють додаткові перешкоди. Відсутність чітких і уніфікованих стандартів щодо використання цифрових технологій в органах влади спричиняє правові труднощі та затримки в реалізації проєктів. Також необхідне постійне оновлення законодавства, що регулює кібербезпеку, захист даних та електронне урядування на рівні всієї держави.

Таким чином, завдяки цифровим технологіям під впливом вищенаведених факторів стали можливими перехід на віддалену роботу, дистанційне навчання, віддалене надання державних послуг, розвиток електронної торгівлі тощо. Однак це також ускладнило роботу державних органів, бо основними напрямками роботи стало формування цифрового документообігу, забезпечення безпечного, зручного і швидкого сервісу обслуговування. Вже на сьогоднішній день сучасні технології та уже запроваджені мережеві моделі посприяли ухваленню збалансованих рішень і адаптації до складних умов.

Список використаних джерел

1. Ніколіна І. І. Аналіз тренду цифрової трансформації публічного управління та адміністрування в Україні. *Механізми публічного управління*. Випуск 19. 2020. С. 53–59.

Демченко О. О., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

MODERNIZATION OF STATE REGULATION MECHANISMS FOR THE LABOR MARKET IN THE DIGITAL ECONOMY

Швидкий розвиток цифрових технологій докорінно змінив характер роботи, трудові відносини та структуру ринків праці в усьому світі. Цифрова трансформація створила як можливості, так і виклики для механізмів державного регулювання, що вимагає комплексної модернізації політики ринку праці та системи державного управління. Концепція цифрової економіки охоплює широкий спектр технологічних інновацій, включаючи штучний інтелект, автоматизацію та віддалену роботу. Вказані напрями змінюють традиційні моделі зайнятості, створюють нові форми роботи та змінюють

навички, необхідні на ринку праці. Ефективне державне регулювання в зазначеній сфері вимагає глибокого розуміння технологічних тенденцій та їхніх наслідків для працівників, роботодавців та економіки в цілому.

Дослідження показують, що хоча цифрові технології створили нові можливості працевлаштування та підвищили гнучкість ринку праці, вони також призвели до витіснення робочих місць у певних секторах і посилили нерівність у доходах [1]. Окремі галузі економіки, які характеризуються короткостроковими контрактами та фрілансерською роботою, значно зросла, кидаючи виклик традиційним правилам ринку праці та системам соціального захисту.

Стратегія модернізації механізмів державного регулювання ринку праці пов'язана з національними програмами цифрової трансформації. У Європейському Союзі План дій Європейського стовпа соціальних прав забезпечує рамки для держав-членів, щоб адаптувати свою політику ринку праці до епохи цифрових технологій, наголошуючи на справедливих умовах праці, соціальному захисті та розвитку навичок [2].

Важливим законодавчим кроком у багатьох країнах стало прийняття політики, спрямованої на вирішення унікальних проблем економіки платформ. Наприклад, Законопроект Асамблеї Каліфорнії 5 (AB5) мав на меті встановити критерії, за якими особа вважається найманим працівником або незалежним підрядником відповідно до Кодексу праці, надаючи додаткові права та захист [3]. Незважаючи на правові складнощі, вказані ініціативи підкреслюють необхідність інноваційних регуляторних підходів у цифровій економіці.

Шлях до модернізації регулювання ринку праці в цифровій економіці має власну проблематику. Основною перешкодою є необхідність збалансувати гнучкість та інноваційність, що пропонуються новими формами праці, з належним захистом працівників і соціальним забезпеченням. Крім того, швидкі темпи технологічних змін часто випереджають швидкість формування політики, створюючи розрив між реаліями ринку праці, що виникають, і існуючою нормативною базою.

Державно-приватне партнерство (ДПП) може відігравати вирішальну роль у модернізації регулювання ринку праці. ДПП дозволяють державі використовувати досвід приватного сектора в технологіях і тенденціях ринку праці, забезпечуючи при цьому досягнення суспільних інтересів [4]. Вказана модель була успішно застосована в різних країнах для розробки програм навчання навичок, інформаційних систем ринку праці та інноваційних схем соціального захисту.

Одним із найуспішніших напрямків модернізації регулювання ринку праці стала реалізація стратегій цифрових навичок. Віддаючи пріоритет цифровій грамотності та навчанню впродовж життя, країни прагнули підготувати свою робочу силу до вимог цифрової економіки. Наприклад, сінгапурська ініціатива SkillsFuture надає громадянам ресурси та фінансування для постійного вдосконалення навичок, приділяючи значну увагу цифровим навичкам [5].

В той же час, недостатня увага до потреб соціального захисту працівників в багатьох країнах, які працюють віддалено, є прикладом нормативних недоліків. Незважаючи на зростаючу важливість дистанційної роботи, багато країн намагаються поширити традиційні системи соціального забезпечення на нові форми зайнятості, що призводить до нестабільних умов праці для значної частини робочої сили.

Для подолання існуючих викликів та підвищення ефективності механізмів державного регулювання ринку праці в умовах цифрової економіки слід розглянути наступні заходи:

- розробка гнучкої та адаптивної нормативно-правової бази, яка може включати різноманітні форми роботи;
- впровадження комплексних стратегій розвитку цифрових навичок та ініціатив у сфері навчання впродовж життя;
- модернізація систем соціального захисту для охоплення нестандартних форм зайнятості;

– удосконалення інформаційних систем ринку праці для надання даних у реальному часі про попит на навички та можливості роботи.

Державне регулювання відіграє ключову роль у формуванні майбутнього роботи в цифровій економіці. Незважаючи на значний прогрес, досягнутий у таких сферах, як розвиток цифрових навичок і регулювання віддаленої роботи, залишаються значні проблеми, зокрема в сферах соціального захисту, алгоритмічного управління та ін.

Застосовуючи гнучкі підходи до формування державної політики, сприяючи соціальному діалогу з усіма зацікавленими сторонами та використовуючи технології для державного управління ринком праці, держава може створити більш ефективні механізми регулювання [6]. Надійні системи моніторингу та оцінки, що підтримуються аналітикою великих даних та штучним інтелектом, матимуть вирішальне значення для забезпечення актуальності та ефективності регулювання ринку праці в умовах швидких технологічних змін.

Слід зазначити, що здатність державного регулювання адаптуватися до реалій цифрової економіки все більше визначатиме якість трудового життя, економічну конкурентоспроможність і соціальну згуртованість. Модернізація регулювання ринку праці в цьому контексті є не просто технічною проблемою, а фундаментальним аспектом соціальної політики, що вимагає інноваційного мислення, міждисциплінарного досвіду та прагнення збалансувати гнучкість із безпекою у сучасній мінливій сфері праці.

Список використаних джерел

1. Bessen J. Toil and technology: Innovative technology is displacing workers to new jobs rather than replacing them entirely. *Finance & Development*. 2015. №52(001). URL: <https://doi.org/10.5089/9781498351942.022>.

2. The European Pillar of Social Rights Action Plan. *European Commission*. 2022. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en.

3. Assembly Bill №. 5. State of California. 2019. URL: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?bill_id=201920200AB5.

4. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні : дис. докт. держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2020. 479 с.

5. About SkillsFuture. SkillsFuture Singapore. Government of Singapore. URL: <https://www.skillsfuture.gov.sg/AboutSkillsFuture>.

6. Круглов В. Державна політика трансформації ринку праці: виклики цифрової епохи. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. №1(7). С. 140–161.

Дорош О. В., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДО ВИМОГ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ: ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ТА
РЕГУЛЮВАННЯ**

**ADAPTING THE EDUCATION SYSTEM TO THE REQUIREMENTS OF
ECONOMIC MODERNISATION: STATE MECHANISMS OF
MANAGEMENT AND REGULATION**

Система освіти відіграє ключову роль у формуванні людського капіталу, який є основою економічного розвитку та інновацій. В умовах стрімкої модернізації економіки та глобальних викликів, таких як цифровізація та автоматизація, адаптація освітньої системи стає критично важливим завданням державного управління. Україна, як країна, що прагне до економічного зростання та інтеграції у світову економіку, стикається з необхідністю суттєвого оновлення своєї системи освіти для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Концепція адаптації системи освіти до вимог модернізації економіки передбачає створення гнучкої, інноваційної та орієнтованої на практику освітньої моделі, яка здатна швидко реагувати на зміни в економічному середовищі. Державне управління через формування та реалізацію освітньої політики має забезпечити баланс між фундаментальними знаннями та практичними навичками, необхідними для сучасного ринку праці.

Згідно з останніми дослідженнями, державне управління в Україні відіграло важливу роль у реформуванні освітньої системи, зосереджуючись на впровадженні компетентнісного підходу, розвитку STEM-освіти та посиленні зв'язків між освітою та бізнесом [1]. Однак цей процес стикається з викликами, пов'язаними з обмеженим фінансуванням, застарілою матеріально-технічною базою та недостатньою гнучкістю освітніх програм.

Стратегія адаптації системи освіти України тісно пов'язана з її євроінтеграційними прагненнями. Імплементация європейських освітніх стандартів та участь у програмах обміну, таких як Erasmus+, стали важливими чинниками змін в освітній політиці. Держава запровадила законодавчі реформи для полегшення переходу до більш сучасної та конкурентоспроможної системи освіти, включаючи ухвалення нових законів «Про освіту» та «Про вищу освіту».

Важливим кроком стало затвердження Кабінетом Міністрів України «Концепції розвитку цифрових компетентностей» [2], яка визначає пріоритети щодо формування цифрових навичок у населення, зокрема через систему освіти. Шлях до адаптації освітньої системи в Україні сповнений викликів. Основною перешкодою є необхідність значних інвестицій у модернізацію освітньої інфраструктури та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Крім того, швидкість технологічних змін часто випереджає темпи оновлення освітніх програм, що створює розрив між навичками випускників та потребами ринку праці.

Державно-приватне партнерство (ДПП) може стати ключовим підходом до спрямування зусиль України щодо адаптації системи освіти до вимог

модернізації економіки. ДПП дозволяють залучати приватні інвестиції та експертизу для розвитку освітньої інфраструктури та програм [3]. Зазначена модель успішно застосовується в багатьох країнах світу, де продемонстровано потенціал ДПП для реалізації інноваційних освітніх проєктів [4], що сприяє підвищенню людського капіталу. В Україні державно-приватне партнерство вже відіграє певну роль у розвитку професійно-технічної освіти, де співпраця з бізнесом дозволяє створювати навчальні програми, що відповідають реальним потребам індустрії.

Одним із найбільш успішних напрямів державного управління у адаптації освітньої системи є розвиток цифрової освіти. Запровадження національної освітньої платформи, онлайн-курсів та цифрових інструментів навчання стимулювало значні зміни в освітньому процесі. Як наслідок, рівень цифрової грамотності серед учнів та студентів в Україні зростає, що відповідає глобальним тенденціям цифровізації економіки [5].

І навпаки, недостатня увага до розвитку soft skills у навчальних програмах служить прикладом недоліків в адаптації освіти до сучасних вимог ринку праці. Незважаючи на визнання важливості таких навичок як критичне мислення, комунікація та креативність, їх системне впровадження в освітній процес відбувається повільно, головним чином через консервативність освітніх підходів та недостатню підготовку викладачів.

Для подолання існуючих викликів і посилення ролі державного управління у адаптації системи освіти до вимог модернізації економіки слід передбачити:

- розбудову інституційної спроможності освітніх закладів та органів управління освітою;
- впровадження інноваційних механізмів фінансування освіти, включаючи ендавмент-фонди та освітні ваучери;
- удосконалення системи забезпечення якості освіти та прозорості освітнього процесу;

– посилення автономії навчальних закладів та їх відповідальності за результати освітньої діяльності.

Державне управління відіграє критичну роль у забезпеченні адаптації системи освіти України до вимог модернізації економіки. Хоча в таких сферах, як цифрова освіта та впровадження компетентнісного підходу, було досягнуто значних успіхів, суттєва кількість питань залишається невирішеними, зокрема щодо фінансування освітніх інновацій та підвищення практичної орієнтованості навчання.

Використовуючи сучасні моделі співпраці з бізнесом, впроваджуючи інноваційні освітні технології та покращуючи інституційний потенціал освітніх закладів, Україна може забезпечити відповідність своєї системи освіти вимогам сучасної економіки. Ефективне державне управління, підкріплене дієвою законодавчою базою та механізмами моніторингу якості освіти, матиме вирішальне значення для забезпечення конкурентоспроможності людського капіталу України на глобальному ринку праці.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. та ін. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. Київ: КОНВІ ПРІНТ. 2021. 384 с.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>.
3. Круглов В.В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні : дис. докт. держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2020. 479 с.
4. Kusumasari B. Critical success factors of Public-Private Partnerships in the education sector. *Public Administration and Policy*. 2023. №26(3). P. 309-320.

5. Міністерство цифрової трансформації України. Цифрова грамотність населення України 2023: звіт за результатами дослідження. Київ, 2023. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/research/digital_literacy_ua.pdf.

Жукова Є.О., Ковальчук В. Г.,

Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

MODERN TECHNOLOGIES IN BUSINESS COMMUNICATION OF CIVIL SERVANTS

Актуальність дослідження сучасних технологій у діловій комунікації державних службовців зумовлена необхідністю адаптації державних установ до стрімкого розвитку цифрових технологій та вимогами суспільства до прозорості, доступності та ефективності комунікації.

Важливо відзначити ключові аспекти, які можна врахувати при проведенні цього аналізу:

1. Аналіз ефективності використання CRM та ERP-систем у державних установах для оптимізації внутрішніх комунікаційних процесів;
2. Оцінка можливостей AI і чат-ботів у спілкуванні з громадянами для обробки запитів, швидкого надання консультацій;
3. Дослідження ролі соцмереж як інструмент зворотного зв'язку з громадянами;
4. Важливість впровадження стандартів GDPR для захисту персональної інформації та збереження довіри громадян.

В умовах глобалізації та швидкого розвитку цифрових технологій ділова комунікація в державному секторі відзначає значні зміни. Урядові органи та

державні службовці потребують новітні технології для забезпечення ефективної взаємодії як з громадянами, так і між собою. Впровадження сучасних технологій є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності, прозорості та доступності державного управління, зокрема шляхом покращення внутрішніх та зовнішніх комунікацій.

Однією з основних технологічних інновацій, що змінили ділову комунікацію, є цифрові платформи. Системи управління відносинами з клієнтами (CRM), а також інтегровані рішення для управління ресурсами підприємства (ERP), використовують у багатьох державних установах для автоматизації внутрішніх процесів, обміну інформацією та спрощення доступу до даних. Такі платформи не дозволяють службовцям швидко і зручно взаємодіяти між собою, покращуючи координацію роботи між іншими відомостями.

Ще одним етапом є впровадження штучного інтелекту (AI) та чат-ботів, які змінюють взаємодію з громадянами. Чат-боти та віртуальні асистенти використовують для обробки запитів, надання консультацій та автоматизації процесів. Ці технології дозволять забезпечити цілодобовий доступ до послуг і значно зменшити навантаження на державних службовців. Більше того, за допомогою штучного інтелекту державні установи можуть забезпечити більш точний аналіз великих обсягів даних, що сприяє кращому прийняттю рішень.

Протест впровадження нових технологій вимагає високого рівня безпеки та захисту персональних даних. Використання сучасних методів шифрування та захисту інформації є необхідним для забезпечення конфіденційності та довіри з боку громадян. У цьому контексті сегментом є дотримання вимог міжнародних стандартів захисту даних, зокрема регламенту GDPR.

Роль соціальних мереж у діловій комунікації не можна не помітити. Вони залишаються потужним інструментом зворотного зв'язку між державними установами та громадянами. Завдяки соціальним мережам державні органи можуть швидко реагувати на запитання та коментарі громадян, забезпечуючи відкритість та прозорість своєї діяльності. Це відбувається завдяки створенню

більш ефективної комунікаційної платформи, де всі громадяни можуть висловити свою думку або прохання одночасно.

Одним з головних викликів є необхідність навчання чиновників та адаптації до нових технологій. Крім того, існують певні проблеми фінансування та захисту від кібератак, за якими сучасні технології створюють нові ризики для інформаційної безпеки.

У підсумку впровадження сучасних технологій у ділову комунікацію державних службовців не лише забезпечує ефективність роботи державних органів, але й забезпечує високий рівень обслуговування громадян. Технологічна трансформація в державному секторі має величезний потенціал для вдосконалення управлінських процесів, забезпечення прозорості та підвищення довіри громадян до органів влади.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Б. Державне управління : теорія та практика / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Юрінком Інтер. 2018. 432 с.
2. Дзяна Г. О., Дзяний Р. Б. Налагодження комунікації між владою і суспільством в період проведення реформ. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* Вип. 2 (57). Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2017. С. 14-21.
3. Драгомирецька Н. М. Комунікативна діяльність в державному управлінні : теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Н. М. Драгомирецька. Київ, 2017. 40 с.

Коляда Г. В., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ
СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

**THE ROLE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN SHAPING THE
STRATEGY OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF
UKRAINE**

Державне управління відіграє ключову роль у сприянні сталому розвитку, особливо в економіках, які стикаються з системними викликами. Зазначене в повній мірі відносимо і до України. Дотримуючись міжнародних зобов'язань, таких як Паризька угода та Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР), Україна взяла на себе завдання включити сталий розвиток у свою економічну політику.

Концепція сталого розвитку наголошує на задоволенні потреб нинішнього часу без завдання шкоди для здатності прийдешніх поколінь задовольняти свої власні. Система державного управління шляхом формування та реалізації політики забезпечує збалансоване досягнення економічного зростання шляхом поєднання екологічних, соціальних та економічних цілей. В Україні вказана проблема посилена потребами постконфліктного відновлення та переходом до більш ринкової економіки.

Згідно з останніми дослідженнями, державне управління в Україні відіграло важливу роль у розробці та впровадженні політики сталого розвитку в різних секторах, зосереджуючись на відновлюваних джерелах енергії, екологічному відновленні та управлінні ресурсами [1]. Однак вказаний процес зіткнувся з труднощами через проблеми системи управління, бюджетні обмеження та геополітичний тиск.

Стратегія сталого розвитку України тісно пов'язана з її євроінтеграційними зусиллями. Угода про асоціацію з Європейським Союзом та її узгодження із Зеленою угодою ЄС стали основними рушійними силами зміни політики. Державою запроваджено законодавчі реформи, щоб полегшити перехід до сталої економіки, включаючи ухвалення нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього середовища, поводження з відходами та стимулювання використання відновлюваної енергії.

Важливим законодавчим актом є Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2], де визначено довгострокові пріоритети щодо зростання рівня та якості життя населення на основі визначених цілей. Шлях до сталого розвитку в Україні сповнений викликів. Основною перешкодою є необхідність тривалого процесу постконфліктної реконструкції, який ускладнив питання залучення ресурсів на екологічні цілі. Пошкодження інфраструктури, збільшення забруднення навколишнього середовища та виснаження ресурсів створили досить складні умови для сталої реалізації політики. Крім того, залежність України від важкої промисловості, включаючи гірничодобувну та металургійну, ще більше ускладнює перехід до низьковуглецевої економіки. Декарбонізація економіки України вимагатиме значних інвестицій у зелені технології, які зараз є недофінансованими. Крім того, корупція та неефективність у державних органах продовжують перешкоджати здійсненню політики сталого розвитку.

Державно-приватне партнерство може стати ключовим підходом до спрямування зусиль України щодо досягнення сталого розвитку, зокрема у сфері відновлення довкілля. ДПП дозволяють розподіляти фінансові ризики та технологічний досвід між державою і приватними підприємствами [3]. Вказана модель була успішно застосована в країнах ЄС, де було продемонстровано потенціал ДПП для реалізації екологічних інфраструктурних проєктів [4]. В Україні державно-приватне партнерство відіграло важливу роль у проєктах у сфері відновлюваної енергетики, де сонячні та вітряні електростанції отримують вигоду від участі як державного, так і приватного секторів.

Запровадження «зелених облігацій» та інших інноваційних фінансових інструментів може ще більше розширити роль ДПП у проектах сталого розвитку, зокрема в таких сферах, як управління відходами та реконструкція інфраструктури. Одним із найбільш успішних напрямів державного управління у формуванні сталої економічної політики є сектор відновлюваної енергетики України. Запровадження «зелених» тарифів і податкових пільг стимулювало значні інвестиції у вітрову та сонячну енергію. Як наслідок, частка відновлюваної енергетики зараз становить 8% від загального обсягу виробництва енергії в Україні, і очікується, що ця цифра зростатиме за умови продовження державної підтримки [5].

І навпаки, відсутність ефективної політики поводження з відходами служить прикладом провалу політики. Незважаючи на ухвалення законів про скорочення відходів, імплементація йде повільно, головним чином через недостатнє фінансування та погану координацію між державними органами. Без суттєвих реформ державного управління Україна ризикує не досягти цілей ЦСР, зокрема щодо екологічної стійкості.

Для подолання існуючих викликів і посилення ролі державного управління у сприянні сталому розвитку слід передбачити:

- розбудова спроможності (зміцнення інституційної спроможності в органах державної влади);
- покращені механізми фінансування;
- удосконалення державного управління та прозорість;
- посилення регіональної складової у державній політиці.

Державне управління відіграє важливу роль у формуванні шляху України до сталого економічного розвитку. Хоча в таких сферах, як відновлювана енергетика, було досягнуто значних успіхів, суттєва кількість питань залишається невирішеними, в т. ч. і фінансування постконфліктного відновлення. Використовуючи сучасні моделі співпраці, впроваджуючи інноваційні фінансові інструменти та покращуючи інституційний потенціал,

Україна може узгодити своє економічне зростання з глобальними цілями сталого розвитку. Ефективне державне управління, підкріплене дієвою законодавчою базою, матиме вирішальне значення для забезпечення інклюзивного переходу України до зеленої економіки.

Список використаних джерел

1. Tarasenko I., Kruhlov V., Stepanenko T., Moroz G., Lebedchenko V. Public-Private Partnerships in Natural Resource Management as a Basis for the Implementation of the Ecological and Economic Security Doctrine of Ukraine's Development. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. №11(3). P. e819. URL: <https://ojs.journalsdg.org/jlss/article/view/819/342>.

2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

3. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні : дис. докт. держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2020. 479 с.

4. Liebe M., Howarth D. The European Investment Bank as Policy Entrepreneur and the Promotion of Public-Private Partnerships. *New Political Economy*. 2019. №25(2). P. 195–212.

5. Омельченко В. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков Центр, 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>.

Кременчуцька С.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В
УКРАЇНІ**

DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF PROVIDING ELECTRONIC SERVICES IN UKRAINE

На сучасному етапі розвитку суспільства, одним із ключових напрямків державної політики стає перехід до нового формату організації роботи державних та місцевих органів влади. Цей процес спрямований на забезпечення якісно нового рівня оперативності та зручності в наданні державних послуг і доступу до інформації як для організацій, так і для громадян.

Актуалізація проблеми розвитку системи надання електронних послуг в Україні має стратегічне значення для підвищення ефективності державного управління та задоволення потреб громадян.

Метою даної роботи є аналіз та оцінка сучасного стану системи надання електронних послуг в Україні, виявлення основних проблем та шляхів їх подолання, а також визначення напрямків подальшого розвитку.

Особливості надання електронних послуг та розвиток електронного управління досліджували багато науковців, зокрема О. Берназюк, Т.П. Єгорова-Луценко, П.С. Клімушин, В.П. Кохан, Ю. І. Соломко, І.О. Тищенко, Ю.П. Шаров та інші. Попри значну кількість досліджень, у цій сфері залишаються питання, що потребують подальшого вивчення.

Електронні послуги отримали багато визначень за останні десятиліття. У нашому дослідженні вони розглядаються як форма надання публічних сервісів через електронні мережі, такі як Інтернет, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до пункту 14, статі 1 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» від 05 жовтня 2017 року, електронна послуга - будь-яка послуга з надання певного матеріального чи нематеріального блага на користь іншої особи, яка надається через інформаційно-комунікаційну систему [3].

Разом з тим, визначення поняття «електронна послуга», закріплена в Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, затвердженої

розпорядженням Кабінетом Міністрів України «Про Схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства» № 386-р. від 15 травня 2013 року, електронна послуга - послуга, надана громадянам та організаціям в електронному вигляді за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Згідно з Концепцією розвитку системи електронних послуг в Україні, електронна послуга визначається як адміністративна та інша публічна послуга, яка надається особі за її звернення у формі електронних комунікаційних засобів за допомогою інформаційних, телекомунікаційних, або інформаційно-телекомунікаційних систем [2].

Як можна помітити, усі ці визначення мають схожість між собою, що дозволяє розглядати всі публічні послуги (державні, адміністративні, управлінські, муніципальні та соціальні) як електронні, оскільки вони надаються за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій [1].

Розвиток інституту електронних послуг в Україні пройшов кілька ключових етапів, що сформували сучасну систему надання державних послуг в електронному форматі. Від перших кроків у впровадженні інформаційних технологій Україна перейшла до активного використання електронних платформ, що дозволило громадянам отримувати послуги швидше та ефективніше.

Останніми роками активно впроваджуються передові технології, такі як Інтернет речей, штучний інтелект і великі дані, що підвищують ефективність і прозорість електронних послуг. Історія розвитку демонструє поступовий рух до цифрової держави, а подальший прогрес залежить від впровадження інновацій, удосконалення законодавства та співпраці з міжнародними партнерами.

Єдиний державний вебпортал електронних послуг (далі – Портал Дія) є важливою складовою цифрової трансформації в Україні, спрямованої на модернізацію та спрощення взаємодії громадян з державними установами. Створений в рамках національної ініціативи Міністерства цифрової трансформації України, цей портал об'єднує в собі безліч електронних послуг,

що значно полегшує отримання адміністративних послуг в онлайн-режимі.

Єдиний державний вебпортал електронних послуг значно підвищив ефективність і зручність надання державних послуг в Україні. Завдяки новітнім технологіям та інтеграції з різними державними системами, Дія надає громадянам швидкий і зручний доступ до широкого спектра електронних послуг, значно скорочуючи час і зусилля, необхідні для їх отримання.

Користь полягає в тому, що він дозволяє громадянам отримувати послуги в будь-який час і з будь-якого місця, не виходячи з дому. Це не лише економить час, але й зменшує адміністративні бар'єри, сприяючи прозорості і підзвітності органів державної влади.

Зручність Порталу Дія полягає в його здатності об'єднувати в одному місці безліч державних послуг, роблячи їх максимально доступними та зрозумілими для кожного громадянина. Це не лише полегшує взаємодію з державою, але й сприяє розвитку цифрової грамотності серед населення, відкриваючи нові можливості для самореалізації та соціальної активності. Портал Дія є одним з ключових інструментів у побудові сучасної цифрової держави в Україні.

Новітні технології відкривають нові можливості для електронних послуг, покращуючи якість обслуговування, ефективність управління ресурсами та рівень задоволення користувачів.

Штучний інтелект та машинне навчання автоматизують обробку запитів, знижуючи навантаження на персонал та підвищуючи швидкість надання послуг. Штучний інтелект також аналізує великі дані для виявлення тенденцій і оптимізації послуг.

Інтернет речей забезпечує взаємодію між пристроями через Інтернет, що дозволяє створювати нові види послуг. У сферах охорони здоров'я та транспорту інтернет речей використовується для моніторингу інфраструктури та управління в реальному часі.

Блокчейн забезпечує надійність і прозорість даних у сферах, де важлива безпека, як-от фінансові транзакції, реєстрація власності та вибори. Він знижує

ризик шахрайства завдяки незмінності збережених даних [5].

Аналіз потенціалу впровадження новітніх технологій в сфері надання електронних послуг показав, що Україна має всі можливості для успішного використання таких технологій, як блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речей. Це дозволить забезпечити ще більшу прозорість, безпеку та ефективність надання послуг, а також сприятиме подальшому розвитку електронного урядування.

Основними напрямками подальшого розвитку електронних послуг в Україні мають стати: розширення спектру електронних послуг, впровадження інноваційних технологій, забезпечення надійності та безпеки даних, а також підвищення рівня цифрової грамотності населення. Лише таким чином можна досягти сталого розвитку цифрової держави та забезпечити високий рівень якості надання послуг громадянам.

В цілому, дослідження показало, що Україна має значний потенціал для розвитку електронних послуг, і реалізація цього потенціалу є важливою складовою загального прогресу країни. Подальші зусилля повинні бути спрямовані на забезпечення максимальної доступності та ефективності державних послуг, що сприятиме підвищенню рівня довіри громадян до держави та зміцненню демократичних процесів.

Список використаних джерел

1. Електронні послуги: Характеристики, сфера застосування і Концептуальні сильні сторони / Ада Скупола та ін. *Міжнародний журнал електронних послуг і мобільних додатків*. 2009. № 3, т. 1. С. 1–16.

2. Концепція розвитку системи електронних послуг в Україні : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 918-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.11.2024).

3. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. Дата оновлення : 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 12.11.2024).

4. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.11.2024).

5. Gomber P., Hinz O., Schiereck D. Blockchain. Business & Information Systems Engineering. 2017. № 3, т. 59. URL: https://www.researchgate.net/publication/315462390_Blockchain (дата звернення: 26.09.2024).

Микитюк Д. Ю., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

DEVELOPING EFFECTIVE POLICIES FOR IMPLEMENTING TECHNOLOGICAL INNOVATIONS IN PUBLIC ADMINISTRATION

В епоху швидкого технологічного прогресу державне управління стикається з критичною проблемою адаптації до технологічних інновацій і їх використання для підвищення ефективності, прозорості та надання послуг. Впровадження інновацій потребує дієвої державної політики, яка врівноважує потенційні переваги зі складнощами державних органів і потребами суспільства. Концепція технологічних інновацій у державному управлінні охоплює широкий спектр застосувань, від платформ електронного урядування та інструментів прийняття рішень на основі штучного інтелекту до блокчейну для безпечного ведення записів та Інтернету речей для розумного управління містом. Ефективне формування політики у зазначеній сфері вимагає всебічного

розуміння як технологічної системи, так і особливостей обмежень державних процесів та процедур.

Дослідження показують, що держави в усьому світі досягли значних успіхів у впровадженні цифрових технологій, причому ініціативи електронного урядування знаходяться на в основі сучасної трансформації [1]. Однак процесу впровадження нововведень часто заважали законодавчі бар'єри, бюджетні обмеження і опір змінам в органах державної влади.

Стратегія розробки ефективної політики щодо технологічних інновацій у державному управлінні тісно пов'язана з більш широкими національними програмами цифрової трансформації. У Європейському Союзі програма «Цифрова Європа» служить основою для держав-членів для узгодження своєї інноваційної політики державного сектора [2]. Вказаний підхід забезпечує узгодженість транскордонних цифрових публічних послуг і сприяє обміну передовим досвідом.

Важливим законодавчим кроком у багатьох країнах стало прийняття політики «Цифрове перш за все», яка надає пріоритет цифровим каналам для державних послуг і внутрішніх урядових процесів. Наприклад, ініціатива Естонії «Електронна Естонія» стала глобальним еталоном для цифрового уряду, підкріплена надійною правовою базою, яка полегшує цифрову ідентифікацію, електронні підписи та обмін даними [3].

Шлях до ефективної розробки політики щодо технологічних інновацій у державному управлінні має певні складнощі реалізації. Основною перешкодою є необхідність значних інвестицій у цифрову інфраструктуру та підвищення кваліфікації робочої сили. Крім того, швидкі темпи технологічних змін часто випереджають швидкість формування політики, створюючи розрив між інноваційними можливостями та нормативно-правовою базою.

Одним із найуспішніших напрямків розвитку політики технологічних інновацій стала реалізація ініціатив відкритих даних. Зробивши державні дані доступними для громадськості, країни сприяли інноваціям, підвищили прозорість і уможливили розвиток послуг, орієнтованих на громадян. Рішення у

сфері CivicTech орієнтовані на збільшення залучення громадян, підвищення рівня підзвітності та зміцнення довіри населення до органів державної влади. У той же час, GovTech Enablers виступають важливими елементами, які підтримують комплексну трансформацію державного управління, що включає розвиток цифрових навичок у державному секторі, створення відповідних та сприятливих умов через нормативно-правове регулювання, а також забезпечення стимулюючих і захисних інститутів разом із середовищем, що сприяє інноваціям у вказаній сфері [4].

Недостатня увага до конфіденційності та захисту даних у деяких політичних документах щодо технологічних інновацій є прикладом недоліків. Незважаючи на визнану важливість безпеки даних, багато країн намагаються запровадити комплексні рамки, які збалансують інновації та права громадян на конфіденційність, що призводить до недовіри громадськості та потенційного зловживання особистою інформацією.

Щоб подолати існуючі виклики та підвищити ефективність політики впровадження технологічних інновацій у державному управлінні, слід розглянути окремі заходи: зміцнення інституційної спроможності для формування та впровадження цифрової політики; розробка гнучкої нормативної бази, яка може адаптуватися до швидких технологічних змін; розширення спільного онлайн-середовища; Створення цифрових профілів; розширення міжгалузевої та міжнародної співпраці у розробці технологічної політики [5].

Державне управління відіграє ключову роль у формуванні траєкторії технологічних інновацій в органах влади. Хоча було досягнуто значного прогресу в таких сферах, як електронне врядування та ініціативи щодо відкритих даних, залишаються значні проблеми, зокрема у сферах конфіденційності даних, інтеграції застарілих систем і рівного доступу до цифрових послуг.

Застосовуючи гнучкі підходи до формування політики, сприяючи розвитку інноваційної культури в державних органах і зміцнюючи партнерські стосунки з приватним сектором, держава може створити більш ефективну

політику для технологічних інновацій. Надійні структури управління, посилені постійними механізмами оцінки та адаптації, матимуть вирішальне значення для забезпечення того, щоб технологічні інновації в державному управлінні слугували потребам ефективної роботи, прозорості та покращення послуг для громадян.

З розвитком системи державного управління використання технологічних інновацій все більше визначатиме якість управління та національну конкурентоспроможність у глобальній цифровій економіці. Таким чином, ефективне формування політики дозволить проводити модернізацію державного управління на основі цифрових підходів до важливих елементів взаємодії споживачів суспільно необхідних послуг та держави – системності, справедливості, підзвітності та адаптації.

Список використаних джерел

1. E-Government Survey 2024: Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. United Nations, 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>.
2. The Digital Europe Programme. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.
3. We have built a digital society and we can show you how. e-Estonia. Tallinn. URL: <https://e-estonia.com/>.
4. Круглов В. В. Розвиток проєктів Govtech у системі органів державної влади. *Проблеми модернізації України: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності»*. МАУП. 2023. С. 535-538.
5. Круглов В. В. Використання Government Technologies у системі державного управління. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. №34(73). С. 71-76.

Д'яченко К. С.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-
ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЄС**

**PROBLEMS OF THE MODERN PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP
PROJECT MARKET IN THE EU**

Державно-приватне партнерство (ДПП) є важливим інструментом економіки та державного управління, що використовується для задоволення потреб розвитку суспільства у Європейському Союзі (ЄС). Застосування ДПП допомагає розподілити фінансові та управлінські ресурси між державним і приватним секторами, заохочує інвестиції, зменшує тиск на державні видатки та сприяє зростанню економіки. Крім того, ДПП вже давно відіграє ключову роль в реалізації великих та технологічних проєктів.

Розглядаючи ринок ДПП в ЄС за останніми даними 2023 року, можна дійти висновку, що незважаючи на його розвиненість, він все одно має значний потенціал для масштабування, що зумовлено необхідністю побудови та модернізації інфраструктури та зменшенням державних витрат.

У 2023 році сукупна вартість угод у рамках державно-приватного партнерства, які були реалізовані на європейському ринку, склала 13,6 млрд євро, що на 35% більше, ніж у 2022 році (10,1 млрд євро). Хоча, кількість угод державно-приватних партнерств, що досягли стадії завершення, зменшилося до 38, порівняно з 46 у 2022 році [1, с. 1]. Як зазначається в Огляді європейського ринку державно-приватних партнерств у 2023 році, збільшення вартості угод, але зменшення кількості державно-приватних партнерств, укладених у 2023 році, може певною мірою відображати інфляційне середовище щодо вартості

будівництва, яке продовжує спостерігатися на багатьох європейських ринках. Високі відсоткові ставки в більшості європейських країн у 2022 та 2023 роках (попри відмінності між країнами) також сприяють зростанню загальної вартості проєктів протягом їхнього життєвого циклу. Це може призвести до затримки проєктів або зупинки тендерних процесів через зниження прибутковості для приватного сектору та збільшення вартості проєктів для державного сектору [1, с. 2].

Якщо розглядати ДПП по секторам, то транспортний сектор був найбільшим за вартістю угод у 2023 році, склавши понад 9,1 млрд євро (в порівнянні з 5,2 млрд євро у 2022 році), а також за кількістю проєктів - 14 угод (проти 17 у 2022 році) [2].

На другому місці за обсягом проєктів ДПП був сектор доквілля (2,1 млрд євро у 2023 році порівняно з 1,3 млрд євро у 2022 році). Це був найбільший обсяг за останнє десятиліття, і в основному він складався з проєктів у сфері централізованого теплопостачання загальним обсягом 1,7 млрд євро. Сектор освіти випередив сектор доквілля, посівши друге місце за кількістю проєктів, зафіксувавши 7 фінансово завершених проєктів у 2023 році (порівняно з 8 у 2022 році). Однак обсяг угод у цьому секторі був відносно низьким - лише 320 млн євро (4 проєкти в Німеччині та по одному в Бельгії, Литві та Косово), зважаючи на те, що 2022 рік був успішним для цього сектору, обсяг угод у якому склав 910 млн євро [1, с. 3; 2].

Щонайменше 9 із 38 угод, які досягли фінансового завершення у 2023 році (порівняно з 17 із 46 у 2022 році), передбачали надання боргових коштів інституційними інвесторами (такими як страхові компанії та пенсійні фонди) через різноманітні моделі фінансування. Роль Європейського Союзу, національних урядів та державних фінансових установ (національних та наднаціональних) у 2023 році залишалася відносно обмеженою. Що стосується роботи Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) в сфері ДПП, то 4 проєкти державно-приватного партнерства, які досягли фінансового завершення протягом року, були профінансовані ЄІБ на загальну суму 1,9 млрд євро [1, с.

4].

Незважаючи на те, що цей ринок має великі можливості, на ринку ДПП в ЄС існує низка питань, що мають скоріше системний, проблемний характер. Так, на сьогодні, більшість проєктів ДПП у ЄС зосереджено саме в країнах Західної Європи, у Франції, Німеччині, Великобританії та Італії. Вірогідно, що це зумовлено стабільною нормативно-правовою базою та високою інвестиційною привабливістю цих країн. Водночас країни Центральної та Східної Європи мають меншу частку на ринку ДПП, що зумовлено менш розвиненою економікою та інфраструктурою, вищими політичними ризиками та гіршим інвестиційним кліматом.

Ризики, з якими стикаються інвестори, вкладаючи кошти в країну з дуже високою економічною нестабільністю, часто це нестабільність валюти та високі процентні ставки, що ускладнюють планування та залучення коштів для проєктів ДПП [3].

Перешкодою для стабільного розвитку проєктів ДПП також може стати невизначеність політичного курсу деяких країн ЄС (Угорщина, Словачія). Зміна урядів або перегляд пріоритетів часто призводить до затримок або перегляду умов вже укладених контрактів, що знижує привабливість для інвесторів.

В країнах з низькою кількістю проєктів ДПП прослідковується відсутність прозорості в реалізації проєктів ДПП, що створює корупційні ризики, які можуть суттєво збільшити вартість їх реалізації. Брак стандартів звітності та контролю ускладнює оцінку ефективності реалізованих проєктів та знижує довіру приватних інвесторів до співпраці з органами державної влади [3].

Крім того, можна прослідкувати, що в країнах з великою кількістю ДПП часто створено структури для постійного діалогу між державними органами та бізнесом, як то через формування дорадчих органів, спільних робочих груп і комітетів, що сприяють узгодженню інтересів сторін та покращенню якості реалізації проєктів.

Серед викликів для розвитку ринку ДПП в ЄС сьогодні такі, як

економічна нестабільність - коливання курсів національних валют та високі відсоткові ставки, а також політичні ризики, які ускладнюють довгострокове планування. Крім того, є необхідність у підвищенні прозорості та підзвітності, що зменшить корупційні ризики та підвищить довіру приватних інвесторів.

Не менш важливою є гармонізація законодавчого середовища та контролю за ДПП. Визначення на рівні Європейського Союзу загальних стандартів та єдиної правової бази для реалізації проєктів ДПП сприятиме інвестиціям та гарантуватиме рівні можливості для всіх інвесторів в рамках всього ЄС.

Перспективним вбачається і питання створення фінансових фондів або програм страхування на рівні Європейського Союзу, які стануть інвестиційним інструментом для проєктів у країнах Центральної та Східної Європи і, зокрема, дозволять зменшити ризики в країнах з нестабільною економікою. Запровадження державних гарантій та страхування ризиків буде сприяти залученню додаткових ресурсів.

Крім того вбачається за доцільне приділити увагу залученню інституційних інвесторів через розробку моделей фінансування для пенсійних фондів, страхових компаній та інших інституційних інвесторів, які дозволять приватному капіталу активніше долучатися до довгострокових проєктів у різних галузях на умовах ДПП.

Список використаних джерел

1. Market update Review of the European public-private partnership market in 2023. *Luxembourg : European Investment Bank.* 2024. 10 с. URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240030_epec_market_update_2023_en.pdf.
2. EPEC Data. EIB Investment Survey. URL: <https://data.eib.org/epec/>.
3. EPEC guide to Public-Private Partnerships - Publications Office of the EU. URL: <https://doi.org/10.2867/8101.#>.

Краснобай О.С., Терещенко Д. А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**МОЛОДІЖНА РАДА ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ «ГОЛОСУ МОЛОДІ»:
ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ**

**YOUTH COUNCIL AS AN EFFECTIVE INSTRUMENT OF THE «VOICE
OF THE YOUTH»: INFLUENCE ON POLITICAL AND SOCIAL
PROCESSES**

На сучасному етапі розвитку українського суспільства молодь стає дедалі важливішим суб'єктом політичних і соціальних процесів. Водночас її участь у прийнятті рішень, які визначають суспільні перспективи, все ще залишається обмеженою. Це потребує створення ефективних механізмів для представництва інтересів молоді. Одним із таких механізмів є молодіжні ради, які слугують консультативно-дорадчими органами і надають молоді можливість висловлювати свої погляди, брати участь у формуванні політики на різних рівнях влади, зокрема і місцевої [1].

В умовах швидких соціально-економічних і політичних змін в Україні участь молоді в ухваленні рішень набуває особливої важливості та актуальності. Залучення молоді сприяє розвитку демократичних практик і формує умови для подальшого інклюзивного розвитку суспільства. Історично молодь відіграла значну роль у трансформаційних процесах в Україні: від студентських страйків на Майдані та «Помаранчевої революції» до «Революції Гідності», що підкреслює її активну соціальну позицію [2].

З прийняттям закону «Про основні засади молодіжної політики» (2021 р.) створено правове підґрунтя для формування молодіжних рад при органах місцевого самоврядування. Ці ради сприяють взаємодії між молоддю та владою і надають можливість молодим людям брати участь у розробці місцевих

політик, формуванні бюджету, визначенні пріоритетів розвитку громади. Такий підхід дозволяє молоді впливати на політичні та соціальні процеси в громадах і реалізовувати власні ініціативи, спрямовані на поліпшення умов життя [3].

На початок 2024 року в Україні діє понад 700 молодіжних рад, що є вагомим показником залученості молоді до процесу прийняття рішень на місцевому рівні [4]. Вони займаються питаннями соціального захисту молоді, освітніх і культурних ініціатив, захисту прав молоді та підтримки вразливих груп, включно з внутрішньо переміщеними особами. Молодіжні ради також часто співпрацюють з місцевими органами влади, організують заходи громадського обговорення та консультацій, а також забезпечують участь молоді в сесіях місцевих рад і комісіях.

Аналізуючи функціонування молодіжних рад в умовах децентралізації, можна стверджувати, що вони виконують важливу роль у процесі інтеграції молоді до управлінських процесів. Завдяки децентралізації місцеві органи влади все більше залучають молодь до ухвалення рішень, а молодіжні ради стали ключовими агентами змін на локальному рівні, ініціюючи проекти, які сприяють поліпшенню інфраструктури, підтримці молодіжного підприємництва, розвитку цифрових навичок. Використання соціальних мереж, інструментів онлайн-опитувань і платформ для голосувань дозволяє забезпечити інклюзивність процесу для молоді, яка не має можливості брати участь наживо у офлайн заходах через різні аспекти [5].

Проте, попри значний прогрес в розвитку та взаємодії, є низка проблем, що обмежують ефективність молодіжних рад. По-перше, недостатньо розвинені механізми зворотного зв'язку між молодіжними радами та органами влади, що може перешкоджати реалізації ініціатив молоді на практиці. Значна частина рішень, ухвалених молодіжними радами, залишається неімplementованою на рівні органів місцевого самоврядування, що знижує мотивацію молоді брати участь у таких ініціативах, адже високопосадовці не завжди повною мірою розуміють потенціал співпраці з молоддю через молодіжні ради [6].

Отже, молодіжні ради виконують подвійну роль: як платформа для вираження інтересів молоді та як дієвий інструмент для впливу на прийняття рішень, що дозволяє зміцнити зв'язок між молоддю та органами влади, а також сприяє розвитку демократичних цінностей і громадянського суспільства. Молодіжні ради відіграють важливу роль у генеруванні нових ідей та рішень, особливо в умовах криз. Навіть у тяжкі часи, такі як світова пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії, ці ради залишаються джерелом інноваційних підходів. Молодь демонструє стійкість і прагнення до змін, активно шукаючи нові шляхи вирішення актуальних проблем. Вона не лише адаптується до нових викликів, але й генерує різноманітні пропозиції щодо їх подолання, що свідчить про її здатність бути гнучким та потужним ресурсом для суспільства [7].

Таким чином, *узагальнюючи вищевикладене, можна резюмувати, що:*

- молодіжні ради є важливим інструментом реалізації «голосу молоді» та сприяють її активній участі в суспільно-політичному житті;
- для підвищення ефективності молодіжних рад доцільно розробити чіткі механізми зворотного зв'язку між молодіжними радами і органами влади та забезпечити підтримку молодіжних ініціатив на всіх рівнях;
- інтеграція цифрових технологій є ключовим аспектом залучення широких верств молоді до процесу ухвалення рішень та посилення їх впливу на соціальні та політичні процеси, адже вони можуть допомогти в ефективному інформуванні молоді про політичні та соціальні процеси, підвищенні прозорості управлінських процесів і наданні молоді інструментів для безпосереднього впливу.

Список використаних джерел

1. Коваленко І. Молодіжні ради як інструмент громадської участі. Харків: Видавництво Харківського національного університету. 2020. 256 с.
2. Ковальчук В. Роль молоді у трансформаційних процесах в Україні: історичний аспект. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2019. 310 с.

3. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

4. Шевченко О. Молодіжні ради в умовах децентралізації: нові виклики та перспективи. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова. 2023. 198 с.

5. Мельник Т. Інтеграція цифрових технологій у діяльність молодіжних рад. Київ: Інститут молодіжної політики. 2021. 225 с.

6. Перепелиця М. Молодіжні ради та їх роль у залученні молоді до прийняття політичних рішень. Київ: Українська асоціація політологів. 2019. 180с.

7. Багрій А. Стійкість молодіжних рад в умовах криз: інноваційні підходи. Дніпро: Дніпровський державний університет. 2022. 205 с.

Круглов В. В.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЄКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ENVIRONMENTAL PROJECTS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A TOOL FOR ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Екологічні проєкти стали основою глобальної політики, оскільки у світі відбувається боротьба з безпрецедентними екологічними проблемами. Зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення та нераціональне споживання ресурсів загрожують балансу екосистем і виживанню майбутніх поколінь, що передбачає пошук інноваційних рішень у системі публічного управління [1]. У відповідь на складні загрози уряди більшості держав, зацікавлені сторони приватного сектору та міжнародні організації дедалі більше визнають необхідність створення сучасних механізмів співпраці, таких як державно-

приватне партнерство (ДПП), для пошуку екологічних рішень і сталого розвитку. Вказані проєкти відіграють важливу роль у вирішенні системних проблем шляхом мобілізації ресурсів, технологій і досвіду з багатьох секторів для впровадження ефективних масштабованих рішень.

Важливість екологічних проєктів полягає в їх здатності вирішувати складні, взаємопов'язані проблеми. Наприклад, ініціативи щодо відновлюваної енергетики зменшують викиди парникових газів, сприяючи енергетичній безпеці та створюючи робочі місця. Подібним чином проєкти управління відходами допомагають зменшити забруднення, зберегти природні ресурси та сприяти циркулярним економічним моделям. Зазначені втручання не лише вирішують нагальні екологічні проблеми, але й сприяють ширшій соціально-економічній стабільності, роблячи їх важливими інструментами для досягнення цілей глобального розвитку.

Цілі сталого розвитку (ЦСР), прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році як частина Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року, служать комплексним планом вирішення нагальних глобальних викликів. Охоплюючи 17 цілей і 169 завдань, було закладено і напрями екологічної стійкості (ЦСР 13-15, ЦСР 7, ЦСР 12) [2]. Досягнення ЦСР потребує не лише політичної волі, а й інноваційного партнерства, яке виходить за межі усталених підходів. У вказаному контексті державно-приватне партнерство виявляє себе як критично важливий механізм. Через моделі ДПП держава може залучати ресурси приватного сектору, технічні можливості та операційну ефективність для реалізації великомасштабних екологічних проєктів [3]. Спільний підхід гарантує, що ініціативи є не тільки сталими, але й узгодженими з ширшими цілями розвитку, окресленими ООН.

Екологічні проєкти, які здійснюються в рамках ЦСР, відображають глобальне зобов'язання сприяти справедливому та стійкому майбутньому. Вирішуючи нагальні питання щодо подолання екологічних криз і створюючи довгостроковий потенціал для сталого зростання, зазначені ініціативи закладають основу для досягнення балансу між економічним прогресом і

захистом навколишнього середовища. Державно-приватне партнерство, як динамічний і гнучкий інструмент, має унікальні можливості для досягнення встановлених цілей, що робить їх незамінними в глобальному прагненні до сталого розвитку. У контексті екологічної політики ДПП забезпечують механізм об'єднання ресурсів, розподілу ризиків і використання технічних і фінансових можливостей приватного сектору для надання стійких рішень [4].

Ключові теоретичні моделі, що лежать в основі ДПП, включають модель принципал-агент, де держава (принципал) укладає контракт із приватним підприємством (агентом) для надання послуг або інфраструктури, і теорію транзакційних витрат, яка підкреслює важливість мінімізації витрат, пов'язаних із укладанням контрактів та управлінням. Крім того, теорія суспільної цінності наголошує на тому, що ДПП мають не лише забезпечувати економічну ефективність, але й підвищувати суспільну цінність, задовольняючи потреби суспільства, такі як зменшення забруднення, сприяння відновлюваній енергії та збереження біорізноманіття. Інституційні рамки ДПП різняться в усьому світі, залежно від структури публічного управління, економічних пріоритетів і нормативного середовища різних регіонів. Загальні інституційні моделі включають: централізовані, децентралізовані та гібридні моделі [5].

ДПП відіграли важливу роль у масштабуванні проєктів у сфері відновлюваної енергетики, таких як вітрові електростанції, сонячні парки та гідроелектростанції, які безпосередньо зменшують залежність від викопного палива. Партнерства зосереджені на розбудові стійкої інфраструктури, такої як системи захисту від повеней і системи боротьби з посухами, щоб адаптуватися до наслідків зміни клімату.

Через ДПП органи місцевого самоврядування співпрацюють з приватними підприємствами для створення заводів з переробки, компостування та проєктів з перетворення відходів на енергію, що зменшує кількість звалищ та забруднення навколишнього середовища. Багато проєктів ДПП сприяють повторному використанню та переробці матеріалів, сприяючи сталим моделям виробництва та споживання. Партнерство зосереджено на модернізації

існуючих будівель і промислових об'єктів для підвищення енергоефективності, що сприяє зниженню викидів і експлуатаційних витрат.

ДПП вдається мобілізувати фінансові ресурси як з державного, так і з приватного секторів, що є вирішальним для реалізації масштабних екологічних проєктів. Запроваджуючи ефективність, орієнтовану на ринок, приватні партнери часто знижують вартість проєктів і підвищують стабільність роботи, як це спостерігається в глобальних проєктах перетворення відходів на енергію. Залучення приватних підприємств забезпечує доступ до передових технологій та інноваційних рішень. ДПП також заохочують впровадження більш чистих методів виробництва та «зелених» технологій, як це визначено в програмах модернізації промисловості та енергоефективності.

Ефективні ДПП узгоджуються з державною політикою та нормативною базою для забезпечення досягнення екологічних цілей. Однак незгодженість цілей або недосконале нормативне середовище може перешкодити успіху ДПП, особливо в країнах, що розвиваються. Хоча ДПП часто є успішними в міському та промисловому контексті, сільські райони та окремі територіальні громади можуть не отримати однакової користь, що підкреслює необхідність інклюзивної політики та справедливого розподілу благ. Механізми спільного ризику в ДПП дозволяють зацікавленим сторонам ефективно вирішувати екологічні невизначеності, такі як коливання кліматичних моделей або непередбачені екологічні наслідки. Однак недосконалий розподіл ризиків може підірвати стійкість проєкту, призводячи до його зупинки [6].

Таким чином, державно-приватне партнерство виявилось важливим інструментом у вирішенні екологічних проблем завдяки поєднанню сильних сторін публічного управління та ефективності приватного сектора. Наявний успіх полягає в стратегічному плануванні, чіткому узгодженні з екологічними цілями та справедливому розподілі ризиків і винагород. Незважаючи на те, що проблеми залишаються, зокрема у забезпеченні довгострокової стійкості, потенціал щодо стимулювання інноваційних рішень та мобілізації ресурсів робить ДПП незамінним інструментом у боротьбі з глобальними екологічними

кризами. Використовуючи успішний досвід і усуваючи виявлені прогалини, ДПП можуть продовжувати відігравати трансформаційну роль у досягненні цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Kruhlov V., Moroz V., Tereshchenko D. Ecological innovations in shaping sustainable governance policies. *Regional Formation and Development Studies*. 2024. №43(2). P. 72–82.

2. Що таке Цілі сталого розвитку? United Nations Development Programme, 2015. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.

3. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні: дис. докт. з держ. управл. за спец. 25.00.02. Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Харків, 2020. 479 с.

4. Tarasenko I., Kruhlov V., Stepanenko T., Moroz G., Lebedchenko V. Public-private partnerships in natural resource management as a basis for the implementation of the ecological and economic security doctrine of Ukraine's development. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. №11(3). P. e819. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i3.819>.

5. Круглов В. Моделі державно-приватного партнерства. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2018. №2 (62). С. 56-61.

6. Круглов В. В. Ризики проектів державно-приватного партнерства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2018. № 2, Т. 29 (68). С. 87–91.

Литвин Н.А.,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

**РЕСУРСИ ТА ПОТРЕБИ ГРОМАДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
НАДАННІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

COMMUNITY RESOURCES AND NEEDS IN THE ORGANIZATION AND PROVISION OF SOCIAL SERVICES

Розуміння потреб громади та наявних ресурсів для надання соціальних послуг є ключовим фактором для ефективного функціонування системи соціального захисту та дозволить:

- спрямовувати ресурси на найбільш пріоритетні напрями, що допомагатиме уникати марнотратства і оптимізує бюджетні витрати;
- максимально ефективно організувати соціальну підтримку, надаючи потрібні послуги саме тим, хто цього потребує;
- надавати послуги, які найбільше відповідають реальним запитам мешканців, а не є формальними чи застарілими;
- створити індивідуалізовані послуги для різних груп населення та орієнтуватися на конкретні потреби, що дозволить більш ефективно задовольняти основні соціальні потреби громадян та сприятиме підвищенню їхнього добробуту;
- впроваджувати додаткові послуги, які раніше не були передбачені, але є необхідними для громади;
- передбачати потенційні проблеми і ризики (наприклад, безробіття, депресія, соціальна ізоляція) та запроваджувати превентивні заходи;
- оперативно реагувати на надзвичайні ситуації (наприклад, під час пандемії, стихійних лих), забезпечуючи швидку допомогу постраждалим;
- створити стратегію розвитку соціальних послуг на роки вперед, враховуючи потенційні зміни в складі громади або економічній ситуації;
- ефективно співпрацювати з громадськими організаціями та бізнесом та залучати додаткові ресурси до соціальної сфери;
- покращити умови життя, здоров'я, освіти та зайнятості мешканців, що в цілому покращить людський капітал громади та сприятиме зменшенню

соціальної нерівності і створенню умов для рівного доступу до ресурсів громади.

Визначення ресурсів та потреб громади у соціальних послугах є основою для створення адаптивної, дієвої та результативної системи соціальної підтримки, дозволить реалізувати потенціал громади, забезпечуючи всім її членам гідні умови життя і можливості для розвитку.

Ресурси громади – це все те, що може бути використано для надання соціальних послуг – людські ресурси, матеріально–технічні ресурси, фінансові ресурси та інформаційні ресурси, а потреби громади – це те, що їй необхідно для забезпечення благополуччя та розвитку її жителів – соціальна допомога, соціальний догляд, соціальний супровід, психологічна допомога, юридична допомога, освітні та культурні послуги.

Взаємодія ресурсів та потреб громади є динамічним процесом, який потребує постійного моніторингу та оцінки. Це дозволяє забезпечити ефективно та якісно надання соціальних послуг, яке відповідає потребам жителів громади.

Проте, система соціальних послуг в Україні має ряд проблем, таких як:

- обмеженість ресурсів – недостатнє фінансування, нестача кадрів, матеріально–технічна застарілість;
- низька доступність соціальних послуг – географічна віддаленість соціальних служб;
- недостатній спектр соціальних послуг – не всі потреби громади задовольняються наявними соціальними послугами;
- недостатня якість соціальних послуг – не завжди відповідає сучасним стандартам.

Для вирішення цих проблем виникає потреба в:

- збільшенні фінансування соціальних послуг з державного бюджету;
- залученні недержавних організацій до надання соціальних послуг;
- розширенні спектра соціальних послуг;

- підвищенні якості соціальних послуг;
- залученні жителів громади до вирішення проблем соціального захисту.

Реалізація вищезазначено дозволить покращити систему соціальних послуг в Україні та зробити її більш доступною та якісною для всіх жителів громади. Для підвищення добробуту громади доцільно запроваджувати додаткові послуги, орієнтовані на підтримку найбільш вразливих категорій населення, із залученням місцевих ресурсів та партнерських ініціатив. Ці послуги мають бути засновані на реальних потребах, інтегровані в загальну систему соціального захисту та орієнтовані на покращення добробуту мешканців. Активна участь громади у визначенні таких послуг є ключовим фактором успішної їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 3. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=821> (дата звернення: 24.11.2024).
2. Реут А. Г. Система соціальних послуг для вразливих верств населення: новітні тенденції та інновації. *Демографія та соціальна економіка*. 2008. № 1. с. 190–200. URL: <https://dse.org.ua/arhcive/9/16.pdf> (дата звернення: 24.11.2024).
3. Чусова О. М., Котломанітова Г. О., Олексієнко Л. А. Особливості надання соціальних послуг в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 2(47). 2020. с. 209-213. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/218425> (дата звернення: 17.10.2024).

Мороз С.А.,

Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

Сафонов Р.Ю.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ
КОРУПЦІЇ: КЛАСИФІКАЦІЯ ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНИМ
ПРИЗНАЧЕННЯМ**

**PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS FOR PREVENTING
CORRUPTION: CLASSIFICATION BY FUNCTIONAL PURPOSE**

Актуальність проблеми, виокремлення важливих наукових і практичних завдань, що потребують негайного вирішення. Корупція залишається однією з найсерйозніших загроз для демократичного розвитку, стабільності економіки та суспільної довіри до державних інститутів. В Україні, як і в багатьох інших країнах, корупційні практики призводять до значних втрат у бюджеті, зниження інвестиційної привабливості та підриву суспільної моралі.

Про неабияку значущість проблематики боротьби з корупцією свідчить й той факт, що відповідно до норм статті 18 Закону України «Про запобігання корупції» (№ 1700-VII від 14.10. 2014 р. зі змінами та доповненнями) Верховна Рада України повинна проводити щороку парламентські слухання з питань реалізації Антикорупційної стратегії. На переконання Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука «тема ефективності боротьби з корупцією є найбільшим суспільним запитом після збройної агресії російської федерації проти України.

Викорінення корупції – це тривалий і складний шлях, який ми маємо пройти разом. Адже це потребує консолідації зусиль і державного сектору, і громадянського суспільства» [1]. Крім того, проблематика боротьби з корупцією в Україні була актуалізована Європейською Комісією у звіті про розширення ЄС щодо України як країни-кандидатки. Не дивлячись на повномасштабне вторгнення російської федерації Україна, у порівнянні з іншими країнами-кандидатками у ЄС, продемонструвала одні з найкращих результатів у покращенні свого Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) у 2023 році. За підрахунками фахівців міжнародної експертної організації Transparency International показник України покращився на 3 бали та дорівнює 36 балів зі 100 можливих. Для порівняння, зміни CPI для інших країн-кандидаток у ЄС є такими: «Грузія втратила 3 бали (53 бали, 49 місце), Чорногорія додала 1 бал (46 балів, 63 місце), Молдова додала 3 бали (42 бали, 76 місце), Північна Македонія додала 2 бали (42 бали, 76 місце), Албанія додала 1 бал (37 балів, 98 місце), показники Сербії за рік не змінилися (36 балів, 104 місце), Боснія і Герцеговина додала 1 бал (35 балів, 108 місце). Найменше з усіх країн-кандидаток цього року набрала Туреччина — в її доробку стало менше на 2 бали (34 бали, 115 місце), і вона ж стала останньою з-поміж усіх претендентів на своє місце в ЄС» [2]. Очікувано, що такий успіх України у боротьбі з корупцією в 2023 році повинен розглядатися через призму реалізації Антикорупційної стратегії України та тих механізмів, які забезпечили її реалізацію. У межах цієї публікації ми маємо намір зупинитись саме на механізмах публічного управління запобіганню корупції.

Основна частина з елементами наукової новизни. У науковій літературі існує чимало обґрунтувань щодо класифікації механізмів публічного управління. Наприклад, О. Федорчак класифікує механізми публічного управління «за функціональним призначенням» (економічні, мотиваційні, організаційні, політичні та правові механізми публічного управління) та за «суб'єктом управління» (механізми публічного управління які використовуються органами законодавчої влади, Президентом, органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування) [5]. У межах цієї публікації ми маємо намір зосередитись на функціональному підході до класифікації механізмів публічного управління запобіганню корупції. В основу нашого дослідження покладено отримані С. Мороз результати щодо змісту та особливостей функціонування механізмів державного управління [3, 4].

Класифікація механізмів публічного управління запобіганню корупції, відповідно до їх функціонального призначення, може мати такий вигляд: 1) нормативно-правовий механізм (складається з методів які забезпечують юридичне та (або) нормативне упорядкування взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами публічного управління. Прикладом функціонування такого механізму є прийняття: законів України (Кримінальний Кодекс України; Закон України «Про запобігання корупції»; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»; Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки»; Кримінальний процесуальний кодекс України тощо); стратегій та програм (Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки) тощо); 2) економічний механізм (складається з методів які актуалізують функціонування законів ринку та сприяють досягненню суб'єктами та об'єктами управління їх економічних інтересів. Прикладом функціонування такого механізму є отримання грошової винагороди за викриття корупційних дій); 3) морально-етичний механізм (складається з тих методів, метою використання яких, з одного боку, є встановлення сприятливих морально-психологічних умов, а з іншого – формування так званої нематеріальної відповідальності суб'єктів та об'єктів управлінської діяльності за свої дії та (або) бездіяльність. Прикладом функціонування такого механізму є: забезпечення прийняття та функціонування кодексів поведінки суб'єктів управлінської діяльності (моделі взірцевої поведінки суб'єктів прийняття та реалізації управлінських рішень); формування ментальних передумов розвитку взаємодії між суб'єктами та об'єктами управлінської діяльності; підтримання соціокультурного простору на рівні який унеможливорює прояв корупційних діянь тощо); 4) суспільно-політичний механізм (складається з методів які

забезпечують формування взаєморозуміння та взаємоповаги між суб'єктами та об'єктами управлінської діяльності. Прикладом функціонування такого механізму є досягнення компромісу між: цілями розвитку суспільства та цілями функціонування держави; потребами людини та можливостями держави тощо); 5) соціально-психологічний механізм (складається з методів які забезпечують формування у суб'єктів та об'єктів управлінської діяльності потрібних (бажаних) психологічних станів щодо нульової толерантності до корупції. Прикладом функціонування такого механізму є нематеріальне спонукання суб'єктів та об'єктів управлінської діяльності до бажаної моделі поведінки, наприклад через; наслідування кращих зразків взаємодії; примус до дій; зараження тією чи іншою ідеєю; формування прихильності до певних цінностей та ідеалів тощо); 6) адміністративно-організаційний механізм (складається з тих методів управління, які формують організаційні норми взаємодії суб'єктів та об'єктів публічного управління. Прикладом функціонування такого механізму є; інституціоналізація положень про структурні підрозділи; конкретизація функціональних обов'язків за кожною з посад; формалізація адміністративних процедур; регламентування режимів роботи тощо); 7) статистико-математичний механізм (включає методи збору та аналізу інформації щодо стану та напрямів розвитку об'єкту управління. Прикладом функціонування такого механізму є накопичення та обробка суб'єктами управлінської діяльності інформації щодо фокусу безпосередньої уваги); 8) інформаційно-комунікаційний механізм (складається з методів які сприяють узгодженню цілей суб'єктів та об'єктів управлінської діяльності, а також підвищують ефективність комунікації на всіх етапах прийняття управлінських рішень. Прикладом функціонування такого механізму є забезпечення безперешкодного спілкування між суб'єктами та об'єктами управлінської діяльності, наприклад у межах так званих годин прийомів або скриньок довіри); 9) освітньо-виховний механізм (складається з методів які забезпечують підготовку фахівців до відповідного напрямку професійної діяльності та виховання у громадян так званої нульової толерантності до корупції. Прикладом функціонування такого механізму є

запровадження та реалізація освітньо-професійних програм, масових онлайн курсів, навчальних компонент тощо з фокусом уваги на боротьбу з корупцією); 10) дипломатичний механізм (включає в себе методи подолання розбіжностей між учасниками антикорупційної боротьби, а також забезпечення досягнення бажаного результату на безконфліктній основі. Прикладом функціонування такого механізму є підтримання діалогу з всіма без виключення суб'єктами та об'єктами управління, а також проведення превентивних заходів). Цілком очевидно, що наведений перелік не є повним, а отже може бути доповненим за результатами додатково проведених досліджень.

Висновки й напрями подальшого дослідження проблеми. Іприймаючи до уваги вище наведене можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, кожен з розглянутих нами різновидів механізмів публічного управління запобіганню корупції має свою частку відповідальності у межах так званого комплексного механізму. Іншими словами, ми не можемо вести мову про можливість використання одного або декількох з актуалізованих вище механізмів, адже кожен з них має свій, цілком унікальний, фокус уваги. Використання окремих з механізмів запобіганню корупції, у відриві від інших механізмів, суттєво зменшує рівень боротьби з корупцією.

По-друге, держава та суспільство, так само як й орган влади та людина, повинні сприйматися через призму партнерських відносин, а не суто як суб'єкти та об'єкти боротьби з корупцією. Кожен з цих акторів має свою частку відповідальності за формування та реалізацію публічної політики боротьби з корупцією. Частка такої відповідальності не є фіксованою, адже впливи та взаємодії між учасниками боротьби з корупцією, так само як й відведені для їх ролі, є мінливими та нестійкими. Тут ми маємо на увазі той факт, що кожна окрема управлінська ситуація щодо боротьби з корупцією має свій унікальний алгоритм вирішення.

Серед перспективних напрямів організації подальших наукових пошуків найбільш цікавими, в контексті порушеної у межах цієї публікації проблематики, є ті з них, які зосереджені на конкретизації змісту та оцінюванні

ефективності використання кожного з механізмів публічного управління запобіганню корупції.

Список використаних джерел

1. Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук виступив на міжнародному форумі, присвяченому сприянню доброчесності у публічному секторі. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/251229.html> (дата звернення: 20.10.2024).

2. Головні показники в CPI-2023. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 20.10.2024).

3. Мороз С.А. Механізми державного управління розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2017. 24 с.

4. Мороз С. А. Державне управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ: компетенція людини, університету та держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. №4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=967> (дата звернення: 24.10.2024).

5. Федорчак О. Класифікація механізмів публічного управління. *Демократичне врядування*. 2008. № 1. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

Мунтян К. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**НОВИЙ ПУБЛІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИМИ ТЕРИТОРІЯМИ**

**NEW PUBLIC MANAGEMENT AS A MODERN MODEL OF RURAL
DEVELOPMENT MANAGEMENT**

Удосконалення публічного управління розвитком сільських територій є актуальним завданням для сучасної України. Аналізуючи європейський досвід, дослідження вітчизняних науковців та враховуючи специфіку української сільської місцевості, дійшли висновку, що ефективна модель управління має базуватися на концепції сталого розвитку та принципах нового публічного менеджменту (New Public Management).

Сільські території займають важливу роль у забезпеченні економічної та соціальної стабільності держави. Сільське господарство України генерує близько 11,7% ВВП, створює робочі місця для мільйонів громадян та забезпечує 42,2% експортної виручки. Однак, глобальні виклики, такі як зміни клімату, виснаження природних ресурсів, війна, епідемії, а також тенденції урбанізації потребують радикального перегляду підходів до управління розвитком сільських територій. Експерти форуму «Як нагодувати населення світу в 2050 році» прогнозують, що до середини XXI століття населення планети зросте до понад 9 мільярдів осіб. Для задоволення продовольчих потреб необхідно збільшити виробництво продовольства щонайменше на 70%, або на 1 мільярд тонн зернових та 200 мільйонів тонн м'яса щорічно [1]. Враховуючи потенціал родючості ґрунтів, Україна може залишатися одним із провідних експортерів сільськогосподарської продукції, зокрема забезпечуючи постачання до 6% калорій світового споживання до війни.

Проте, в умовах війни у нашій Україні, стихійних лих, епідемій та змін клімату продовольче забезпечення є і залишається глобальною проблемою людства. Військові дії суттєво вплинули на виробничо-логістичні ланцюги, що ставить нові виклики для публічного управління. Саме через призму нових підходів, таких як удосконалення публічного управління, необхідно відновлювати і розвивати аграрний сектор, тому що питання сталого розвитку територій набуває особливої актуальності у зв'язку зі збільшенням населення, вичерпанням природних ресурсів, зниженням продуктивності ґрунтів. Сталий розвиток сільських територій — це не лише економічне зростання, а й забезпечення екологічної стабільності, розвитку соціальної інфраструктури та

підвищення якості життя мешканців. Для цього потрібно враховувати специфіку кожної території, розробляючи індивідуальні стратегії розвитку, які враховують природні, культурні та економічні особливості. Це і дає ще більший поштовх в майбутнє України на основі загальнолюдських демократичних принципів у напрямку європейської моделі економічного та суспільного розвитку на основі нового публічного менеджменту «New Public Management». Нове інституціональне середовище створює умови для поступового зростання громадянської свідомості, підвищення рівня ділової активності та політичної участі широкого кола громадян у суспільних процесах. На основі принципу сильної держави та досконалих державних інститутів гарантуються їхні права і свобода, формується нова структура інституціонального простору. Всі ці якісні зміни змісту демократичного громадянського суспільства неминуче детермінують зміни у формі та змісті управління публічних союзів різних рівнів, що передбачає, насамперед, докорінну зміну формату публічного управління в умовах демократизації суспільства та формування нових правил праці. Нове середовище вимагає в структурі нового «формату» публічних інститутів влади ефективного спілкування органів управління та громадян сільських територій. Це має стати нова система адміністрування та публічного управління, адекватна сьогоденним українським реаліям з урахуванням менталітету та національних особливостей розвитку. Публічне управління в системі урядування в умовах сучасного зрілого демократичного суспільства є одним із визначальних інститутів. у своєму дослідженні будемо дотримуватися наступного розуміння терміна «публічне управління» – це управління, що здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення суспільних потреб і досягнення цілей громади як об'єкта управління [3]. У цьому контексті важливо сформулювати управління, яке базується на принципах прозорості, підзвітності та участі громадян у процесах прийняття рішень. Новий публічний менеджмент передбачає активне залучення громад до формування стратегій розвитку та

контроль за їх реалізацією. Наприклад, громади мають брати участь у розподілі фінансових ресурсів, визначенні пріоритетів у соціально-економічному розвитку та оцінці ефективності виконання програм. Такий підхід дозволяє знизити рівень корупції, підвищити довіру до органів влади та забезпечити реальне задоволення потреб мешканців.

Концепція нового публічного менеджменту, як сучасного підходу до реформування публічного управління розвитком сільських територій, вирізняється точними цілями, принципами та характеристиками. Основними цілями концепції «New Public Management» є оптимізація процесів управління, підвищення ефективності управління через економічний аспект та забезпечення його гнучкості. Науковці виділяють наступні організаційні принципи: децентралізація влади, передача більше повноважень місцевим органам влади дозволяє враховувати специфіку регіонів і забезпечувати гнучкість у вирішенні локальних проблем, а саме підвищення відповідальності та автономії службовців у реалізації державних заходів, зосередження уваги на стратегічному управлінні, а не лише на виконанні функцій; орієнтація на результат, а саме оцінка діяльності органів управління базується на досягненні конкретних соціально-економічних показників, таких як зростання доходів громади, створення нових робочих місць, покращення екологічного стану; конкурентне середовище, формування його та проведення процедур публічних торгів за допомогою ринків та суперництва як засіб зниження витрат і підвищення ефективності (запровадження змагальної системи до сфери надання послуг); залучення кваліфікованих кадрів до органів публічного управління, а саме максимізація ефективності використання матеріальних та людських ресурсів із мінімізацією витрат і зменшенням трансакційних витрат, що забезпечує досягнення більш якісних результатів із меншими затратами; впровадження сучасних технологій і методик планування; використання електронних платформ для забезпечення доступу громадян до інформації про бюджет, програми розвитку та їх реалізацію [2].

Варто усвідомлювати, що нове публічне управління не панацея для

вирішення кризових ситуацій розвитку сільських територій, проте на даному етапі воно має ті цінності, які відповідають сучасній тенденції та можуть вирішити адміністративні нагальні питання. Як ми бачимо, особливості та реалії розвитку України зумовлюють необхідність удосконалення публічного управління шляхом надання більшої самостійності місцевим органам влади. Впровадження нового публічного менеджменту дозволить визначати пріоритети в розвитку сільських територій, довгострокову стратегію їх сталого розвитку, а також надібувати найефективніші засоби її реалізації, формувати фінансовий капітал, мотивувати людський інтелект, центром уваги має бути людина, а не організаційна структура [5]. Тому загальні підходи, засади, заходи реалізації є індивідуальними.

У європейських країнах новий публічний менеджмент використовується як основа для реформування адміністративної системи. Наприклад, у Німеччині моделі розвитку сільських територій базуються на інтегрованому підході, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти. У Великобританії програми розвитку спрямовані на підтримку малого бізнесу, інновацій у сільському господарстві та залучення інвестицій.

В Україні адаптація цих моделей потребує врахування національних особливостей, зокрема менталітету та історичних традицій. Це означає, що ми маємо використовувати найкращі практики, але створювати власну, унікальну модель управління розвитком сільських територій.

Попри переваги концепції нового публічного менеджменту, її впровадження в Україні стикається з низкою викликів: недостатній рівень фінансування органів місцевого самоврядування; відсутність кваліфікованих кадрів у багатьох громадах; низький рівень довіри населення до органів влади; складна політична й економічна ситуація через війну. Однак, враховуючи потенціал сільських територій, ми маємо всі шанси успішно реалізувати модель сталого розвитку. Важливим кроком є забезпечення ресурсів для виконання функцій місцевих громад, зокрема фінансових і кадрових.

Також, важливо, підвищувати обізнаність громадян про їхні права та

можливості участі в управлінні. Для цього потрібно створювати освітні програми, проводити тренінги та інформаційні кампанії. Отже, удосконалення публічного управління розвитком сільських територій є ключовим фактором забезпечення економічної та соціальної стабільності держави. Новий публічний менеджмент дозволяє створити ефективну систему управління, яка базується на принципах децентралізації управління, сильного самоврядування, прозорості, дисциплінованості та орієнтації на результат, де є зміна ролі населення, коли громади перестають бути об'єктом впливу, а стають клієнтом-користувачем, якому нове публічне управління надають суспільні послуги [4].

Адаптація європейського досвіду та врахування національних особливостей дозволяють створити унікальну модель розвитку, яка буде відповідати потребам сучасного українського суспільства. Впровадження цієї моделі сприятиме зростанню добробуту громад, зміцненню економіки та формуванню нової якості життя на сільських територіях, бо в ці буремні тяжкі часи головне – це збереження національної ідентичності, носієм якої є українське село.

Список використаних джерел

1. How to Feed the World in 2050. URL: http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/expert_paper/How_to_Feed_the_World_in_2050.pdf (дата звернення: 25.11.2024).
2. Kanniainen Jari-Pekka. New Public Governance and New Public Management in the Funding and Contractual Steering of the Finnish Higher Education System. *University of Tampere, Faculty of Management, Administrative Sciences, Thesis Seminar and Pro Gradu Thesis, 40 ECTS. June 2017. P. 21–22.* URL: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/.../GRADU-1500019156.pdf> (дата звернення: 25.11.2024).
3. Амосов О. Ю., Гавкалова Н. Л. Моделі публічного адміністрування (архетипова парадигма) // *Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. упр.* Харків: Вид-во «ДокНаукДержУпр». 2013. Спец. вип. Червень. С. 6-13.

4. Даниленко А. С., Юхименко П. І., Сокольська Т. В. та ін. Інституціоналізація публічного управління та адміністрування у контексті інноваційного розвитку сільських територій: теорія і практика: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора, академіка НААН України А. С. Даниленка. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 320 с.

5. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія, напрям освіти. У: *Публічне управління: шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 26 листопада 2014 р., Київ. У 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О. Ю. Оболенського. Т. 1. Київ: НАДУ. 2014. С. 3–10.*

Пилипенко Є.В.,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

FORMATION OF A POSITIVE IMAGE PUBLIC AUTHORITY

Формування позитивного іміджу органу публічної влади є важливим зараз з багатьох причин. У сучасному світі довіра до владних структур має велике значення. Позитивний імідж допомагає збільшити довіру громадськості до органу публічної влади та його дій. Якщо громадськість має позитивне уявлення про орган влади, то вона більш схильна співпрацювати з ним, слідкувати за його діяльністю та підтримувати його рішення.

Позитивний імідж допомагає підтримувати політичну легітимність органу публічної влади, що важливо для його стабільності та функціонування. Для приваблення інвестицій у розвиток країни чи регіону необхідне позитивне сприйняття з боку інвесторів, яке може бути забезпечене створенням

позитивного іміджу владних органів. Позитивний імідж органу влади може привертати талановитих спеціалістів.

Проведене дослідження у сфері формування позитивного іміджу органів публічної влади, концепцій та підходів до визначення поняття іміджу дозволило дійти висновку, що в контексті публічної влади поняття "імідж" стосується того, як громадськість сприймає та уявляє собі державні органи, установи, політиків та інші представників влади. Імідж публічної влади відіграє ключову роль у формуванні довіри громадян, впливаючи на сприйняття державних інституцій і на їхню легітимність та ефективність.

Формування позитивного іміджу складне, мінливе та індивідуальне явище, від якого залежить рівень підтримки громадськості. Серед основних принципів, що керують формуванням іміджу, можна виділити: прозорість і відкритість, ефективність і результативність, участь громадян і взаємодію, відповідальність і етичність, партнерство та комунікацію.

Створення позитивного іміджу публічної влади потребує використання різних стратегій і підходів, спрямованих на покращення взаємин з громадськістю, зміцнення довіри та підвищення ефективності роботи для досягнення суспільних цілей.

Проаналізовано питання інструментів формування позитивного іміджу, та підсумовано, що інструменти формування та управління іміджем органу публічної влади є невід'ємною частиною сучасного державного управління. Вони визначають спосіб сприйняття цього органу громадськістю, впливають на ступінь довіри та легітимності владних структур, а також визначають ефективність виконання їх стратегічних завдань.

Основними інструментами було виділено комунікаційні кампанії, то му що вони відіграють критичну роль у спілкуванні з громадськістю та розповсюдженні інформації про діяльність органу влади.

Також сюди увійшли публічні виступи та участь у громадських обговореннях, що дозволяє органам влади враховувати думку громадськості і забезпечує широку підтримку для прийняття рішень, що відповідають потребам

суспільства.

Окремим інструментом виділено створення позитивного візуального образу, використання соціальних медіа та програм відносин з громадськістю сприяють підвищенню пізнаваності та популярності органу влади, а також створюють можливість для активної взаємодії та обміну інформацією.

Аналіз наукової та додаткової літератури допоміг сформуванню критеріїв для аналізу іміджу будь-якого органу публічної влади. Такими критеріями стали:

1. Компетентність персоналу, яка має включати такі аспекти, як мобільність, акуратність, точність, інформованість, високий рівень фахової кваліфікації та досвіду.
2. Візуальний імідж, який включає дизайн та зручність для відвідувачів приміщень, а також символіку організації.
3. Соціальний імідж, що відображає соціальні цілі та роль державної інституції в економічному, соціальному та культурному житті суспільства.
4. Керівництво, яке відображає компетентність, ерудованість, лідерські якості та здатність до ведення переговорів і вирішення складних ситуацій.

Також доцільно зазначити, що вищевказана модель не просто може бути використана у будь-якій державній інституції, а й в свою чергу дає зрозуміти широту поняття іміджу органу публічної влади, його невід'ємні складові та проаналізувати стан іміджу.

Важливим аспектом є стратегічно орієнтоване формування позитивного іміджу, тому що має більше значення, ніж сама стратегія. Стратегія - це зазвичай чітко визначений план, але в контексті створення позитивного іміджу не завжди можливо дотримуватися такого плану. Це пов'язано з тим, що імідж гнучке та динамічне явище, яке часто вимагає швидких рішень відповідно до поточної ситуації. Таким чином, основний акцент слід робити не на самій стратегії, а на ефективному прийнятті рішень у процесі формування іміджу.

Список використаних джерел

1. Гаміна Т. С., Довга Т. Я. Імідж особистості як засіб самореалізації.

Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2010. № 4. С. 22-26.

2. Коротич О. Б. Формування позитивного іміджу керівників державних інституцій. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць.* Харків. 2012. № 2(37). С. 3-9.

3. Логунова М. Значення політичних комунікацій у здійсненні державного управління. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=619>.

Радченко А. А., Круглов В. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КІБЕРБЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ

IMPROVING PUBLIC MANAGEMENT MECHANISMS FOR CYBERSECURITY IN UKRAINE

В епоху прискореної цифрової трансформації Україна стикається з критичним викликом забезпечення надійної кібербезпеки, одночасно просуваючи програму цифровізації. Дедалі більша залежність від цифрових технологій у державному управлінні, критичній інфраструктурі та повсякденному житті посилила важливість ефективних заходів кібербезпеки. Концепція кібербезпеки в державному управлінні охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на захист цифрових систем, мереж і даних від кіберзагроз. У міру того, як Україна просувається з цифровою трансформацією, прикладом якої є такі ініціативи, як програма «Держава в смартфоні», потреба в надійних механізмах кібербезпеки стає все більш критичною [1]. Ефективне державне управління у вказаній сфері вимагає всебічного розуміння як технологічного середовища, так і унікальних викликів, з якими стикається Україна в її геополітичному контексті.

Слід відзначити, що Україна досягла значних успіхів у розвитку своєї системи кібербезпеки, зокрема у відповідь на кіберзагрози, пов'язані з поточною геополітичною напругою. Однак процесу впровадження комплексних заходів кібербезпеки часто заважають обмеження ресурсів, розрізненість інституційних обов'язків і швидка еволюція кіберзагроз [2].

Стратегія вдосконалення механізмів державного управління кібербезпекою в Україні пов'язана з іншими програмами національної безпеки та цифрової трансформації, в т. ч. з національною Стратегією кібербезпеки України, що забезпечує основу для узгодження зусиль у сфері кібербезпеки з цілями цифрового розвитку країни [3]. Вказаний підхід забезпечує збалансоване врахування вимог безпеки та потреби в цифрових інноваціях у державних послугах.

Значним законодавчим кроком стало прийняття Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який закріплює основи підходів до впровадження державної політики у сфері кібербезпеки [4]. Законодавчий акт розмежовує обов'язки різних державних органів і закладає основу для державно-приватного партнерства у сфері кібербезпеки.

Одним із найуспішніших напрямів удосконалення управління кібербезпекою стало створення Національного координаційного центру кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України [5], який покращив міжвідомчу координацію та покращив здатність країни ефективно реагувати на кіберінциденти. Основною перешкодою до вдосконалення управління кібербезпекою в Україні є потреба в значних інвестиціях в інфраструктуру кібербезпеки та розвиток робочої сили. Крім того, характер кіберзагроз, що швидко розвивається, часто випереджає розвиток нормативно-правової бази та технічних можливостей.

Незважаючи на загальновизнану важливість людського фактору в кібербезпеці, багато ініціатив зосереджено насамперед на технічних рішеннях, нехтуючи критичним аспектом побудови культури кібербезпеки. Для подолання існуючих викликів та підвищення ефективності державних

механізмів управління кібербезпекою в Україні слід розглянути наступні заходи [6]: посилення інституційної спроможності для формування та реалізації політики кібербезпеки; розробка комплексної національної стратегії розвитку робочої сили у сфері кібербезпеки; впровадження надійних систем оцінки кіберризиків для критичної інфраструктури.

Державне управління відіграє ключову роль у формуванні середовища кібербезпеки в Україні. Незважаючи на значний прогрес, досягнутий у таких сферах, як законодавча база та інституційні механізми, залишаються значні проблеми, зокрема у сферах розподілу ресурсів, технічних можливостей та обізнаності громадськості.

Застосовуючи гнучкі підходи до формування політики, формуючи підходи до кібербезпеки на всіх рівнях влади та суспільства, зміцнюючи партнерство з приватним сектором і міжнародними партнерами, Україна може створити більш ефективні механізми управління кібербезпекою. Стійкі інституції державного управління, забезпечені механізмами моніторингу та адаптації, матимуть вирішальне значення для забезпечення сучасних заходів кібербезпеки на основі цифровізації державних послуг та критичної інфраструктури. Оскільки Україна продовжує успішно реалізує питання цифрової трансформації, здатність системи державного управління ефективно вирішувати проблеми кібербезпеки визначатиме успіх її зусиль із цифровізації та стійкість до кіберзагроз. Удосконалення механізмів управління кібербезпекою дозволить суттєво посилити заходи національної безпеки та цифрового управління, особливо в період воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Держава у смартфоні: Дією користується понад 20 мільйонів українців. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhava-u-smartfoni-diiuiu-korystuietsia-ponad-20-milioniv-ukraintsiv>.

2. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство у сфері кібербезпеки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Державне управління. 2018. Т. 29(68). № 3. С. 57-61.

3. Стратегія кібербезпеки України: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.

4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

5. Про Національний координаційний центр кібербезпеки: Указ Президента України від 7 червня 2016 року № 242/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/242/2016#n9>.

6. Круглов В. В. Формування основних напрямів стійкості держави до кіберзагроз. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. №4. С. 62-69.

Старченко А. С., Терещенко Д.А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМИ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

PROBLEMS OF BULLYING IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Проблема булінгу в освітньому середовищі є важливою та актуальною для сучасної України, незважаючи на заборону будь-яких форм насильства на законодавчому рівні. Сьогодні булінг став широкомасштабною проблемою, що привертає глобальну увагу. Булінг — це систематичне і незаконне залякування, яке може включати психологічну або фізичну агресію до більш вразливих осіб у колективі.

Згідно з Законом України «Про освіту», булінг включає психологічне, фізичне, економічне та сексуальне насильство, вчинене щодо учасників освітнього процесу, що може призвести до шкоди психічному або фізичному

здоров'ю потерпілого. Закон також визначає принципи освітньої діяльності, серед яких є людиноцентризм, повага до прав і свобод людини, нетерпимість до фізичного та психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками. Наразі законодавчі акти та нормативні документи визначають булінг лише щодо неповнолітніх осіб. Тому ці документи не можуть бути застосовані для вирішення проблеми булінгу серед студентів закладів вищої освіти.

Проблема насильства в освітньому середовищі перешкоджає всебічному розвитку студентів, завдаючи шкоди їхньому фізичному та психоемоційному здоров'ю. Вища освіта повинна сприяти створенню безпечного середовища, розвитку навичок ненасильницької комунікації та запобіганню насильству. Однак вирішення цієї проблеми можливе лише за умови системного підходу, підтримки керівництва закладу та залучення студентів і самоврядування. Проблема конфліктів, агресії та булінгу в студентському середовищі є соціально-педагогічною, оскільки вона сприяє зростанню насильства, жорстокості та девіантної поведінки серед молоді.

Булінг характеризується кількома основними ознаками: нерівністю сил та можливостей учасників, систематичністю насильства, свідомо жорстокою поведінкою та емоційним приниженням жертви. Булінг є поширеним явищем у багатьох освітніх установах, і його частота залишається стабільною або навіть зростає з часом.

Основними видами булінгу є психологічний та фізичний, однак з розвитком нових комунікаційних технологій зростає кількість випадків кібербулінгу. Найрідше зустрічається сексуальний булінг. Психологічне насильство можна поділити на емоційне (націлене на емоційну сферу особистості) та вербальне (пов'язане із словесним приниженням). Фізичне насильство включає дії, що завдають фізичних ушкоджень або створюють ризик їх нанесення, такі як удари, штовхання, кусання, удушення, бійки та інші дії, що спричиняють біль і травми. Кібербулінг здійснюється через цифрові технології, і його особливістю є наявність електронного сліду. Сексуальний

булінг включає неприпустимі сексуальні дії або домагання, які порушують статево недоторканість, зокрема небажані дотики, зґвалтування, примус до проституції, поширення чуток чи обмацування.

Основними причинами булінгу є соціальні фактори, зокрема економічна та соціальна нерівність, гендерні стереотипи, домінування лідерів у колективі, конфлікти цінностей та поглядів, відсутність ефективної комунікації та недооцінка проблем учнів. Психологічні причини включають низьку самооцінку та схильність до агресії.

Булінг має значні наслідки для психічного здоров'я жертв, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. До них належать депресія, тривожність, соціальна ізоляція, зловживання психоактивними речовинами, проблеми в навчанні, низька успішність і погана відвідуваність, а також можливі важкі наслідки, такі як самогубство.

Важливо звернути увагу, що жертвами булінгу можуть бути не лише сором'язливі, замкнуті, невпевнені в собі, з низькою самооцінкою студенти, але й успішні, сильні, обдаровані особистості. Успішні, допитливі й цілеспрямовані студенти закладів вищої освіти можуть викликати заздрість і роздратування одногрупників, тим самим запускаючи механізми розвитку булінгу. Актуальним і нагальним завданням закладів вищої освіти є визнання наявності проблеми булінгу й розбудова безпечного середовища в освітньому закладі для попередження та профілактики негативних соціальних наслідків систематичного знущання й цькування.

Профілактика булінгу в закладі вищої освіти реалізується через такі стратегії: інформування студентів про правила поведінки, права, обов'язки та відповідальність; діагностика для збору інформації про прояви булінгу в студентському середовищі; виховання через роботу кураторів академічних груп під час виховних заходів; формування нетерпимого ставлення до насильства шляхом навчання навичкам ненасильницького спілкування.

Остаточне вирішення проблеми булінгу в освітньому середовищі можливе через розробку та впровадження ефективних програм профілактики

булінгу, адаптованих до національної специфіки на основі міжнародного досвіду. Подолання або хоча б мінімізація цієї проблеми потребує рішень на різних рівнях: на державному рівні – підтримка освітніх програм; на рівні школи – впровадження правил і статутів; на рівні класів – створення умов для ефективної комунікації між учнями; на рівні індивідуальної поведінки вчителя – увага до взаємодії учнів і позитивне ставлення до них.

Оскільки булінг є негативним соціальним явищем, яке також характерне для студентського середовища, важливість його дослідження є досить актуальним. Це свідомо агресивна поведінка, яка регулярно проявляється щодо іншої особи. Враховуючи це, необхідно виховувати у студентів толерантність і повагу до норм соціального середовища.

Список використаних джерел

1. Сабадаш О.О. Булінг в освітньому середовищі: критерії прояву та напрями профілактики. URL: <http://surl.li/hsgmcv>
2. Андрєєнкова В. Л. та ін. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. навч. посіб. Київ. 2020. 196 с.
3. Ковбаса Ю.М. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка м. Чернігів. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/CURRENT-CHALLENGES-OF-SCIENCE-AND-EDUCATION-8-10.04.24.pdf#page=146>

Тарабан Є.І., Дегтяр А.О.

Національний аерокосмічний університет ім. Н. Є. Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»,

м. Харків, Україна

Тарабан С.В.

Департамент економіки і міжнародних відносин

Харківської обласної державної адміністрації, м. Харків, Україна

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ**

**MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT IN UKRAINE**

Публічне управління в Україні охоплює комплекс заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення збалансованого соціально-економічного і суспільно-політичного розвитку. Воно включає законодавчу базу, управлінські інструменти та інституції, які реалізують стратегії розвитку.

До основних механізмів управління можна віднести:

– стратегічне планування: розробка та впровадження національних стратегій та програм, спрямованих на розвиток промисловості, аграрного сектору, інфраструктури та соціальної сфери. Важливою частиною є впровадження середньо- та довгострокових стратегій економічного розвитку, які враховують глобальні тренди та внутрішні можливості;

– законодавча база: ухвалення законів, які регулюють господарську діяльність, підприємництво, соціальну політику та інші важливі аспекти. Це основа для економічних реформ та розвитку соціальних програм;

– фінансово-економічні інструменти: бюджетна політика, спрямована

на розподіл державних ресурсів, податкове стимулювання, залучення інвестицій, пільгове кредитування для розвитку малого і середнього бізнесу. Важливими аспектами є державні гранти та субсидії для підтримки інноваційних проектів і соціальних програм;

– інституційна структура: міністерства та агентства відіграють ключову роль у впровадженні економічної політики. Наприклад, Міністерство економіки України координує процеси економічного розвитку, розробляючи ініціативи щодо стимулювання експорту та інвестицій;

– регіональна політика: стимулювання розвитку регіонів через реалізацію програм децентралізації та створення умов для рівномірного економічного зростання на всій території України;

– державне-приватне партнерство: залучення приватного сектору для реалізації спільних проектів, особливо в галузях інфраструктури, енергетики та охорони здоров'я. Це дозволяє поєднати державний контроль із гнучкістю та ресурсами приватного сектору;

– соціальна підтримка: включає програми для підвищення соціального захисту населення, боротьби з бідністю та створення нових робочих місць. Активна соціальна політика допомагає стабілізувати соціальне середовище та підвищити рівень життя громадян;

– громадська участь: залучення громадян та громадських організацій до процесу прийняття рішень через консультації та публічні слухання;

– цифрові інструменти: цифровізація у сфері публічного управління означає перехід до використання сучасних цифрових технологій та інноваційних підходів у керуванні країною. Наприклад, впровадження електронних систем управління даними та інформаційних порталів дозволяє забезпечити прозорість та ефективність діяльності урядових структур, а також полегшує взаємодію з громадянами та бізнесом.

Попри повномасштабну війну, яку розв'язала російська федерація, Україну досі можна побачити в рейтингах країн із найбільш перспективною ІТ-

галузю. Наш людський потенціал отримує високі оцінки за рівнем професійних навичок, а міжнародні експерти в галузі електронного врядування відмічають досягнення українського Уряду в забезпеченні сталого доступу населення до інформації та державних послуг в умовах війни [1].

Уряд України проводить активну політику щодо розвитку цифрової інфраструктури: створено портал і додаток «Дія»; реалізуються проекти «Дія.Цифрова освіта»; «Дія.Бізнес»; «Безпека дітей в інтернеті»; «eРезиденство»; «Дія.City»; «Євроінтеграція» та інші. Платформа «Дія» надає змогу керувати своїми документами, котрі посвідчують особу в онлайн режимі, користуватись публічними послугами, організовувати онлайн-курси для підвищення грамотності батьків та вчителів у цифрових навичках. Цифровізація - це і дистанційне місце роботи для людей, які хочуть бути реалізовані в певних галузях і бути корисними, але в міру тих чи інших фізичних особливостей не могли цього раніше робити [2].

Набуття цифрових навичок та розвиток інновацій стають також важливими для економічного відновлення країни після війни. Управління економічними трансформаціями потребує від Уряду впровадження стратегій стимулювання економіки, забезпечення стабільності фінансової системи та захисту національного валютного курсу.

Сучасні механізми управління соціально-економічним розвитком повинні враховувати як глобальні тренди, так і внутрішні виклики для створення стійкої та конкурентоспроможної економіки.

Важливо забезпечити взаємодію між владою, бізнесом та громадянським суспільством для створення ефективної системи публічного управління, що сприятиме гармонійному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Ukraines IT perceptions report. URL: https://brandukraine.org.ua/documents/101/Ukraines_IT_perceptions_report_web_29_09_2023.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

2. Малий І. Й., Цедік М. Г. Інституційний вимір цифровізації державного

управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2618> (дата звернення: 10.11.2024).

Терещенко А. А., Мороз В. М.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ В КОНСТРУКТІ «ГІБРИДИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

KEY TRENDS IN THE CONSTRUCT «HYBRIDIZATION OF HIGHER EDUCATION»

В останні роки неодноразово зроблено спроби створити умови, необхідні для позитивних трансформацій національного освітнього простору. Здійснено використання сучасних технологій навчання в освітньому процесі. Викладання освітніх компонент базується на інноваційних технологіях і включає в себе кейс-стаді, елементи тренінгів та гейміфікацію. На зміну традиційному підходу у навчанні приходять проєктний та проблемноорієнтований. Закладаються підвалини для дуальної освіти. Поряд із визначеними трендами, які мають місце у сучасному освітньому просторі, маємо зазначити формування й тенденцій гібридизації, спричинених умовами глобалізації та комп'ютеризації.

Його етимологія зазначає про процес виведення нового шляхом схрещення різнорідного. Гібридизація в науці – це технологія або комплекс методів генної інженерії, що має на меті виведення нових сортів культур та їхню селекцію. Сьогодні поняття гібридизації вийшло за межі вузько наукового, природничого кола і набуло загально-філософського значення [1].

Поняття «гібрид», що бере свій початок в природознавстві, пізніше стало широко використовуватися в соціальних науках (культурологія,

релігієзнавство, філософія), використовується при вивченні літератури, фольклору, творів мистецтва, засобів комунікації, різних соціальних явищ (міграції, міста, ідентичність, простір і ін.).

Багато вчених, які працюють в різних областях соціальних наук, іноді використовують різні терміни опису і тлумачення, але сама програма досліджень залишається загальною [2]. Ідея гібридизації обговорюється в науковій літературі в рамках різних підходів: соціокультурного, геополітичного, природознавчого та ін. [3]. У широкому сенсі соціальна гібридизація трактується як процес запозичення ідей, форм правління, соціальних інститутів з однієї країни і перенесення їх на ґрунт іншої. При цьому під гібридною взаємодією прийнято розуміти таку взаємодію, результатом якої є змішування або поєднання двох і більше систем або об'єктів, створення системи або об'єкта з новими властивостями.

Для всіх типів соціальних гібридів характерне витіснення старих форм і поява нових. Соціальну гібридизацію можна розглядати як один з найважливіших інструментів сучасної соціальної модернізації.

Гібридизація систем вищої освіти стає однією з ключових тенденцій поглиблення міжнародних освітніх контактів і є наслідком глобалізаційних процесів [4]. По суті, гібридизація освіти є одним із напрямків глобалізації соціальної сфери. Автори статті [4] визначають гібридизацію як «способи, за допомогою яких форми відокремлюються від існуючих практик і поєднуються з новими формами в нових практиках».

Феномен гібридизації характеризується стихійністю, непередбачуваністю розвитку, формаційною «плинністю» соціального середовища як його основними характеристиками. Її вивчення потребує міждисциплінарних досліджень на стику філософії, педагогіки, соціології, культурології та політології, яка також використовує природничо-наукові категорії. У міждисциплінарному дискурсі ідея «гібридності» забезпечує унікальний аналітичний погляд на всі сфери суспільного життя, визнаючи заплутане і складне переплетення будь-яких процесів і явищ.

Гібридизація – це не тільки змішування існуючих форм, а й створення нових. Важливо підкреслити, що гібрид виникає в результаті взаємодії, тобто через контакт і подальші практики. Під гібридним типом взаємодії мається на увазі контакт двох і більше сторін і подальші спільні практики, результатом яких є їх змішування і створення гібридного об'єкта (процесу або конкретного явища). Змішана освітня система – це ще не гібридна освітня система. Процес формування освітнього гібриду розтягнутий у часі і вимагає підвищеної уваги.

Освітні гібриди можуть мати як позитивні, так і негативні властивості. При формуванні гібридної реальності необхідно з самого початку визначити, якими властивостями повинна володіти нова структура, потім оцінити потенційні можливості виконання прийнятих вимог, а потім розробити алгоритм їх досягнення. Гібридне змішування, або зустріч, є «моментом істини і одкровення, з якого народжується нова форма». У цій фазі «перехідний» суб'єкт набуває риси подвійності, так як він знаходиться в області, в якій властивостей попереднього стану дуже мало або зовсім немає їх, це певні точки біфуркації як можливість відновити цілісність, сформуванню нову структуру.

Формування гібридного освітнього простору відбувається за участю не лише освітнього, а й середовища, в яке «занурена» система освіти. Тому мало хто з гібридів адаптується до нових умов функціонування. Це пов'язано з тим, що новоутворені гібридні структури змушені пристосовувати середовище «під себе», щоб успішно «акліматизуватися». Таке складне завдання часто виявляється складним для вирішення, і тоді виникає необхідність виявлення умов відповідності цілей формування гібридного освітнього простору шляхам їх досягнення.

Поява освітніх гібридів пов'язана з модернізацією системи освіти, представленої трьома векторами.

Перший вектор модернізації – структурний – пов'язаний з оновленням структури закладів освіти з метою забезпечення їх раціонального функціонування. Другий вектор – технологічний, що передбачає вдосконалення технологічного оснащення освітнього процесу. Третій вектор модернізації –

предметний – пов’язаний зі змістом освітніх програм. Феномен гібридизації має місце на технологічному рівні, на рівні використання освітніх технологій, коли мова йде про перенесення освітніх технологій з одного освітнього середовища в інше, про методичну апаратуру формування навичок і здібностей в гібридному середовищі [5].

Структурна гібридизація як результат появи нових практик міжнародного співробітництва та конкуренції у сфері освіти становить особливий інтерес, оскільки супроводжується появою нових освітніх структур, масштабних проєктів тощо. Зокрема, створення національних дослідницьких університетів при збереженні традиційних інститутів і університетів, зміні форм і методів організації освітнього процесу, його технологічного оснащення. При структурній гібридизації університетів відбувається змішання різних елементів їх внутрішньої структури: інститути і факультети, освітні програми як структурні одиниці і кафедри функціонують одночасно в межах університетів, культивуються змішані форми організації освітнього процесу - модульна і семестрова структура навчальних планів і ін.

Гібридні освітні системи «вирощують», а не імплантують – це їхня головна особливість. Важливим ресурсом для коригування результатів освітньої реформи могла б стати соціальна інженерія як сукупність прийомів, методів і технологій створення такого освітнього простору, який максимально ефективно призводить до бажаного результату. По суті, мова повинна йти про масштабний соціальний експеримент, який вимагає залучення до нього значної кількості висококваліфікованих фахівців. Для того, щоб об’єктивно оцінити реальні проблеми та перспективи вітчизняної системи вищої освіти, знадобиться багато часу для переоцінки цінностей та рішучої зміни курсу освітньої політики.

Зважаючи на те, що новітні технології внесли свої корективи у суспільне життя, при формуванні нових векторів у вищій освіті, маємо враховувати феномен гібридизації, який є типовою ознакою сучасності.

Список використаних джерел

- 1 Ярошенко Т.М. Етика сучасності: феномен гібридизації. *Український соціум*. 2017. № 1(60) URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/8-19__no-1__vol-60__2017__UKR.pdf.
- 2 Pieterse J.N. Globalization as Hybridization. *International Sociology*. 1994. Vol. 9. June, № 2. P. 49-51.
- 3 Pieterse J.N. Globalization as Hybridization. *Global Modernities*. London: Sage, 1995. P. 45-68.
- 4 Rowe W., Schelling V. Memory and Modernity: Popular Culture in Latin America. London, Verso. 1991. 231 p.
- 5 Mitchell A. Bachelor of What, Master of Whom? The Humboldt Myth and Historical Transformations of Higher Education in German Speaking Europe and the US // *European Journal of Education*. 2006. Vol. 41. No. 2. P. 245-267.

Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЗИТИВНИХ ЕКСТЕРНАЛІЙ ВИЩОЇ ОСВІТИ

FORMATION OF A STATE MECHANISM FOR REGULATING POSITIVE EXTERNALITIES OF HIGHER EDUCATION

В умовах глобалізації та інтеграції вищої освіти у світовий освітньо-науковий простір проблема екстерналій вищої освіти набуває особливої актуальності.

Водночас вища освіта є однією зі сфер суспільного життя, що потребує регуляторного втручання держави. Як правило, причиною для державного регулювання є недосконалість ринку – тобто неспроможність ринкових

механізмів призвести до оптимального або суспільно бажаного розподілу ресурсів. Недосконалості, які необхідно виправляти інструментами державного регулювання, можна поділити на три групи: нерівномірний розподіл ринкової влади, екстерналії та інформаційна асиметрія [1, С. 9-10]. Для нашого дослідження важливі дві із зазначених.

По-перше, вища освіта спроможна генерувати екстерналії – позитивні чи негативні економічні впливи для третіх осіб, які не є ані постачальниками, ані споживачами освіти [2, С. 446].

Другою економічною причиною регулювання є інформаційна асиметрія на ринку освітніх послуг. Існує декілька вимірів цієї недосконалості ринку. По-перше, вища освіта є т. зв. «товаром досвіду» (experience good) [3, р. 11]: потенційні споживачі (здобувачі вищої освіти) не можуть адекватно оцінити якість послуги до того часу, поки вони власне не придбають її. По-друге, порівняння якості освіти у різних закладах для прийняття обґрунтованого рішення може бути неможливим для потенційних здобувачів вищої освіти через комплексність факторів, які зумовлюють якість (академічні стандарти, інституційні практики закладу, кваліфікація викладачів тощо), і складність їх оцінки.

Освіта – це феномен, котрий чинить вплив майже на всі сфери життєдіяльності суспільства. В залежності від характеристик виділяються наступні види екстерналій освіти [4, С. 423-424]:

1. Ефект на підприємствах. Підприємство залучає до роботи кваліфікованих робітників, які отримали освіту за рахунок коштів держбюджету. Якщо рівень підготовки даного робітника є вищим за середній по підприємству стають явними позитивні екстерналії освіти, що виявляються у підвищенні показників продуктивності праці, якості продукції та праці, зниженні витрат та ін.

2. Ефект мобільності робочої сили. Виявляються дані екстерналії головним чином у переміщенні висококваліфікованої робочої сили у галузі національної економіки, котрі є ключовими для економічної та соціальної

3. безпеки держави. У цьому випадку ефект мобільності посилюється ефективністю структурних змін в економіці, внаслідок чого держава посилює конкурентоспроможність.

4. Ефект концентрації високоосвіченої робочої сили. Як засвідчує практика, невелика кількість країн постачає новітні технології, техніку, інформаційне забезпечення. Позитивні екстерналії освіти виявляються на міжнародному рівні.

5. Ефект у сфері нових технологій. Саме ця сфера національної економіки є прямим результатом тієї діяльності, котра здійснюється у сфері освіти і науки.

6. Ефект у національній економіці. Саме високоосвічена робоча сила,

7. як правило, займається підприємницькою діяльністю і є суб'єктами взаємодії

8. в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання благ.

9. Соціальні відносини. Сукупність зв'язків та відносин, що пов'язані

10. із соціальними потребами людей, а саме: соціальна справедливість, належний рівень життя, безпека життєдіяльності, екологія тощо.

11. Культурне та духовне життя суспільства. Пропорційно залежить від рівня освіченості в країні та охоплення населення освітою.

12. Екологічна складова. Необхідність уваги до довкілля.

13. Міжнародний аспект. Позитивні екстерналії спрямовуються в ті країні, які залучають кваліфікованих працівників з країн, за рахунок яких отримали високий рівень освіти.

14. Сфера управління соціально-економічними процесами в суспільстві.

15. Сімейні цінності.

Досягнення вищеназваних ефектів може бути як цілеспрямованим процесом, так і побічним наслідком здійснення освітньої діяльності. Позитивні та негативні екстерналії мають вплив на суспільство та на окремих індивідів зокрема.

Позитивні екстерналії вищої освіти можуть реалізовуватися лише за

умови ефективного державного управління розвитком системи вищої освіти. Важливо підкреслити, що сьогодні особлива увага звертається на участь громадських інституцій суспільства в управлінні системою освіти, зокрема вищою, із метою зростання її якості, відбувається пошук демократичних моделей управління закладами вищої освіти, одна з яких – державно-громадська. Для сучасного державного регулювання притаманні такі ознаки: поєднання традиційних форм і методів державного регулювання з діями неурядових організацій, які опікуються інтересами закладів вищої освіти; перманентний перерозподіл повноважень держави між рівнями управління; зменшення державного тиску в управлінні системою вищої освіти; баланс централізації і колегіальності в управлінні закладами вищої освіти.

Цілісне бачення вищої освіти як системи потребує здійснення з боку держави:

- інституційних реформ, аналізу і прогнозування впливу вищої освіти на економіку країни, її соціальну сферу для оцінки розвитку з огляду на можливість реалізації позитивних освітніх екстерналій;
- координації функціонування розгалуженої системи державних інститутів, за якими закріплена відповідальність за створення сприятливих умов для досягнення бажаних значень показників у сфері вищої освіти,
- розроблення системи показників якості освіти на національному рівні, які відображають умови, процеси та результати реалізації позитивних освітніх екстерналій;
- постійного моніторингу реалізації стратегії розвитку вищої освіти, оцінних досліджень для різних рівнів управління вищою освітою; ефективної реалізації регіональних програм розвитку вищої освіти, що конкретизують загальнонаціональну стратегію розвитку освітньої сфери;
- узагальнення міжнародного досвіду і розроблення на цій основі типових моделей організації моніторингу і оцінки якості вищої та їх інтегрування у національну систему моніторингу якості освіти; упорядкування

ініціативних моніторингових досліджень з різних проблем освітньої практики, виконання за єдиною методологією і координація їх проведення на загальнодержавному рівні;

– створення бази статистичних даних за результатами моніторингових досліджень з метою їхньої подальшої інтерпретації та формулювання альтернативних варіантів державної освітньої політики, вироблення конкретних програм (методик) подолання негативних екстерналій вищої освіти;

– створення умов для інноваційної діяльності закладів вищої освіти, підґрунтя для проведення ефективної політики у сфері стимулювання позитивних екстерналій вищої освіти, враховуючи перспективний розвиток галузей національної економіки й регіональні умови.

Отже, роль державного регулювання розвитку сфери вищої освіти достатньо велика. Регуляторна діяльність держави може реалізовуватись на етапах планування, мотивування, організування та включає регламентацію і упорядкування соціально-економічних процесів у сфері вищої освіти, спрямування їх у певних напрямках відповідно до визначених цілей і пріоритетів, усунення суперечностей, перешкод, відхилень шляхом відповідних заходів з огляду на можливість реалізації позитивних освітніх екстерналій.

Список використаних джерел

1. Coglianesi C. Listening, Learning, Leading. A Framework for Regulatory Excellence. Penn Program on Regulation. *University of Pennsylvania Law School*. 2015. P. 9-10.

2. Rhode D. Legal Education: Rethinking the Problem, Reimagining the Reforms, *Pepperdine Law Review*. 2013 (40). P. 455-458.

3. Maggio Z. (n.d.). Toward a Conceptual Understanding of State Regulation of Higher Education. *Academia*. URL: https://www.academia.edu/1539222/Toward_a_Conceptual_Understanding_of_State_Regulation_of_Higher_Education.

4. Сергеева Л. М. Екстерналії професійно-технічної освіти в контексті управління розвитком ПТНЗ. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип.

36. С. 421-428.

Тишук О.М.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: АНАЛІЗ
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ФЕНОМЕНАМИ В КОНТЕКСТІ НАУКОВИХ
ПОГЛЯДІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ**

**QUALITY OF HIGHER EDUCATION AND NATIONAL SECURITY:
ANALYSIS OF INTERRELATIONSHIPS BETWEEN PHENOMENA IN THE
CONTEXT OF SCIENTIFIC VIEWS OF DOMESTIC AND FOREIGN
SCIENTISTS**

Актуальність проблеми, виокремлення важливих наукових і практичних завдань, що потребують негайного вирішення. Питання забезпечення якості вищої освіти, не дивлячись на достатньо галузеве спрямування свого складного та багатогранного змісту (галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка; галузь знань – 07 Управління та адміністрування; галузь знань – 28 Публічне управління та адміністрування) все далі частіше розглядається через призму безпекової парадигми розвитку держави (державна безпека; національна безпека тощо). Такий фокус уваги набув неабиякої актуальності з часу початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну (24 лютого 2022). Дослідження взаємозв'язків між системами вищої освіти та національної безпеки потребує проведення аналізу наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо відповідної проблематики. У межах цієї публікації ми ставимо за мету концептуалізувати останні з наукових досліджень з проблематики фокусу нашої безпосередньої уваги.

Основна частина з елементами наукової новизни. На факт актуалізації проблематики взаємозв'язків між феноменами освіти та національної безпеки звертають увагу у своєму дослідженні М. Галів та О. Свйонтик [1]. Фокусом наукової уваги цих дослідників було обрано зв'язки системи освіти України з національною безпекою, а саме ті з них, які забезпечують збереження та подальшу розбудову української державності та громадянського суспільства. Проблематика зав'язків системи освіти України з системою її національної безпеки набула свого розвитку у дослідженнях В. Радкевич та Л. Єршової. Дослідниці обґрунтували стан готовності системи професійної освіти до протидії реальним і потенційним загрозам національній безпеці та національним інтересам України [2]. Разом з тим, слід звернути увагу що масштабна агресія Росії проти України не є єдиним фактором підвищення рівня затребуваності з боку суспільства та держави тих з результатів наукових досліджень, які тим чи іншим чином пов'язані з висвітленням діалектики єдності феноменів освіти та безпеки. Наприклад, В. Мороз та С. Мороз висвітлили зв'язки між системами освіти і безпеки держави ще до початку війни Росії проти України [3]. Крім того, згадані вище дослідники висвітлили єдність та протиріччя взаємодії між феноменами якості освіти та державної безпеки. У межах зарубіжного наукового дискурсу проблематика взаємозв'язків між системами освіти та безпеки держави знайшла відображення у роботах таких вчених як: Дж. Леві (Julia Levy), Дж. Кляйн (Joel I. Klein) та К. Райс (Condoleezza Rice) – у межах свого дослідження «U.S. Education Reform and National Security» розглянули ті із загроз національній безпеці, які актуалізуються через призму зниження якості освітньої діяльності. На думку вчених зниження рівня конкурентоспроможності освіти негативно відбивається на рівні національної безпеки; Л. Девіс (Lynn Davies) – в своїй роботі «Security, Extremism and Education: Safeguarding or Surveillance?» провів аналіз зав'язків освіти з проблематикою безпеки та екстремізму. Вчений дослідив вплив освіти на формування мотивів у молоді до екстремістської діяльності та як наслідок – до зниження рівня безпеки в державі; А. Мкпа (Agu Mkra) – у межах своєї

наукової праці «Education for Sustainable National Security» вчений дослідив потенціали освіти для протистояння викликам, природою виникнення яких є політична, економічна, екологічна, соціальна, культурна, ідеологічна тощо нестабільність. На переконання дослідника освіта є своєрідним механізмом підготовки громадян до продуктивного протистояння викликам, у тому числі й військового характеру; І. Тукур (Ibrahim Talasse Tukur) та Ч. Агії (Chukwuebuka Cornelius Aguiyi) – в своїй роботі «Poor Education, Unemployment and National Security in Nigeria» звернули увагу на залежність рівня національної безпеки від рівня освіти в державі. У своєму дослідженні вчені розглянули вплив освіти на такі складові національної безпеки як: злочинність та кіберзлочинність; громадянська непокоря та схильність до проистоянню урядовим рішенням; сфера охорона здоров'я та соціальний захист; безробіття та економіка тощо; Л. Гірон (Liam Gearon) – презентував результати свого дослідження проблематики зав'язків освіти та безпеки в роботі «Education, Security and Intelligence Studies». На переконання вченого освіта може бути використана на рівні одного з індикаторів національної безпеки. Така наукова позиція вченого підтверджується рефлексією окремих університетських спільнот зарубіжжя на терористичні дії ХАМАСа проти Ізраїлю у жовтні 2023 року. Нагадаємо, що окремі університетські спільноти відомих ЗВО Північної Америки (США, Канада) та Європи (Великобританія, Франція тощо) висловили свою підтримку діям ХАМАС та виступили з антиізраїльськими заявами (тут ми маємо на увазі заяву Палестинського комітету солідарності студентів Гарвардського університету щодо виправдання атаки ХАМАСу на єврейський народ 07.10.2023).

У межах цієї публікації ми не маємо можливості охопити своїм аналізом навіть частки з наявних у науковому дискурсі результатів досліджень проблематики зав'язків освіти (наприклад, за пошуком проблематики «Education and National security» на ресурсі Google Академія, станом на 25.10.2024, було актуалізована понад 4,9 млн. наукових робіт), а отже вважаємо за можливе зупинитись на вище згаданих.

Висновки й напрями подальшого дослідження проблеми. За результатами аналізу змісту презентованих вище робіт можемо сформулювати такі основні узагальнення.

По-перше, між феноменами освіти та безпеки існує стійкий зв'язок, як на загальнонауковому рівні (кореляція змісту відповідних тлумачень через призму потреб людини, а саме – потреба в безпеці є підґрунтями для актуалізації потреб приналежності та визнання, для задоволення яких освіта відіграє неабияку роль) так й на рівні практичного функціонування відповідних інститутів (функціонування інституту безпеки стає можливим лише за умови функціонуванню інституту освіти, а саме – «безпека – це відчуття ...», а «відчуття – це відображення окремих властивостей предметів і явищ ...»). Іншими словами безпека може розглядатися не лише через призму так званого абсолютного, а й в контексті відносного. Формування такого «відносного», на нашу думку, є у тому числі й результатом освіти, тобто освіта розвиває здатність суб'єкта «відображувати» ти чи інші властивості. Крім того, стан безпеки може розглядатися як результат освіти. Тут ми апелюємо до діалектичної єдності між безпекою та освітою).

По-друге, не дивлячись на принципову відмінність між рівнями освіти, а відповідно й різницю між напрямками їх кореляції з національною безпекою, ми не можемо вести мову про так зване домінування того чи іншого взаємозв'язку над іншими. Тобто, жоден з різновидів взаємозв'язків між феноменами освіти та безпеки (початкова освіта – національна безпека; середня освіта – національна безпека; вища освіта – національна безпека тощо) не є основним. Разом з тим, слід визнати що кожен з різновидів цих взаємозв'язків має свої особливості та фокуси своєї актуалізації. Наприклад, рівень «початкова освіта – національна безпека» є максимальним значущим за колом охоплення громадян (патріотичне виховання, первинні знання та навички поведження людини з небезпечними предметами тощо) але при цьому має найменший потенціал для формування технологічної складової національної безпеки (наприклад, частка початкової освіти у формуванні трудового потенціалу системи національної

безпеки є мінімальною). У свою чергу, рівень «вища освіта – національна безпека» має максимальний рівень впливу на формування трудового потенціалу системи національної безпеки, але при цьому частка охоплення населення цим рівнем освіти, у порівнянні з іншими рівнями, є мінімальною.

По-третє, проблематика взаємозв'язків між системами освіти та національної безпеки не має рівня актуалізації з прив'язкою країни до її індексу людського розвитку (позиціонування країни в одній з визначених фахівцями ПРООН (United Nations Development Programme) груп, а саме – країни з дуже високим рівнем людського розвитку; країни з високим рівнем людського розвитку; країни з середнім рівнем людського розвитку; країни з низьким рівнем людського розвитку. Іншими словами, дослідження проблематики взаємозв'язків між системами освіти та національної безпеки є значущим (актуальним) напрямом в організації наукових пошуків, як для «країни з дуже високим рівнем людського розвитку» так й «країни з низьким рівнем людського розвитку». Серед перспективних напрямів організації наукових пошуків щодо порушеної у межах цієї публікації проблематики, найбільш цікавими є ті з них, фокусом безпосередньої уваги яких є проведення контент-аналізу змісту нормативно-правових та програмних документів які апелюють до питань забезпечення національної безпеки. Фокусом такого аналізу може стати з'ясування рівня кореляції феномену якості вищої освіти з феноменом національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Галів М., Свйонтик О. Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: правові засади, проблеми, досвід і завдання. *Молодь і ринок*. 2023. № 3(211). С. 23-31.

2. Радкевич В., Л. Єршова. Стан готовності системи професійної освіти до протидії реальним і потенційним загрозам національній безпеці та національним інтересам України в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів. *Професійна педагогіка*. 2022. №1(24). С. 4-17.

3. Moroz S.A., V.M. Moroz. Higher education quality as a determinant to

ensure state security of Ukraine. *Scientific and practical international conference: Public Administration in the 21st Century: Problems and Development Prospects.* Scientific and practical conference (Kharkiv, 20 November 2020). Kharkiv. 2020. URL: <https://zenodo.org/records/4274943#.YLErItRR3Dc>

Точилова О.І., Терещенко Д.А.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ В СФЕРІ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

**INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITIES OF THE STATE IN THE
FIELD OF HEALTH PROTECTION AS A COMPONENT OF SOCIO-
ECONOMIC DEVELOPMENT**

Здоров'я – це найвище благо людства, без якого неможливо досягти соціального добробуту в державі. Економіка та національна безпека країни безпосередньо залежить від благополуччя її громадян. Здоров'я населення, як складова розвитку людського капіталу, є пріоритетом державної політики будь-якої країни світу. Нажаль, складні соціально-економічні умови України, до яких призвела війна та пандемія COVID-19, вимагають комплексного підходу до стабілізації та відновлення економіки в надважливих соціальних сферах.

Підтримання та підвищення якості медичної послуги сьогодні є критично важливим вектором діяльності держави. Сфера охорони здоров'я України, яка хронічно недоотримує повноцінного фінансування, зазнала нових випробувань. Війна призвела до руйнування медичної інфраструктури, втрати кадрів та масового переміщення населення. В таких умовах важливим кроком влади має бути пошук нових механізмів управління та фінансування галузі.

Трансформаційні зміни системи охорони здоров'я неможливі сьогодні без інноваційної компоненти, яка включає в себе новітні технології та обладнання, модернізацію управлінських процесів, інтеграцію нових джерел фінансування, цифровізацію галузі тощо.

В Україні головним суб'єктом інвестування в інноваційний розвиток охорони здоров'я залишається держава, яка може виступати як інвестор, партнер, кредитор, позичальник, регулятор та управлінець інвестиційно-інноваційних процесів. Такі моделі участі держави дають можливість максимально ефективно використовувати державний ресурс та формувати сприятливі умови для впровадження інновацій в медичну галузь.

Сучасними інструментами забезпечення реалізації стратегічних напрямків інноваційного розвитку в охороні здоров'я є галузеві проекти та державні і міжнародні програми, метою впровадження яких є формування сучасної, ефективною та доступною медичною послуги. Україна є активним учасником міжнародних програм Європейського Союзу щодо глобальних змін в охороні здоров'я, таких як програма «EU4Health, Horizon Europe, Ініціатива «Прискорення клінічних випробувань в ЄС» тощо. Також, в рамках Стратегії розвитку охорони здоров'я до 2030 року, Україна реалізує вітчизняні програми: Програма медичних гарантій; «Доступні ліки»; Державна цільова науково-технічна програма з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року; бюджетна програма «Діагностика і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій, спеціалізована консультативно-поліклінічна допомога, що надається науково-дослідними установами Національної академії медичних наук України»; Регіональний план дій у сфері цифрової охорони здоров'я на 2023 – 2030 роки та ін.

Зрозуміло, що будь-яка інноваційна діяльність потребує значних капіталовкладень. В умовах дефіциту державного бюджету пошук нових джерел фінансування стає пріоритетним напрямком. Державно-приватне партнерство є одним із таких дієвих інструментів залучення додаткових

коштів. Співпраця держави та бізнесу в сфері охорони здоров'я допоможе вирішити багато соціально-економічних завдань, дасть додаткове фінансування, допоможе інтегрувати інноваційні технології. Успішним прикладом такої взаємодії може слугувати підписаний у 2019 році Меморандум про співпрацю між ДП «Електронне здоров'я» та IT Ukraine Association, яка складається з провідних українських та закордонних IT-компаній. Результатом такої консолідації зусиль стало створення нового цифрового продукту (MIS), який використовують сьогодні усі медичні заклади України різних форм власності.

На жаль, такі успішні практики в охороні здоров'я все ще залишаються одиничними прикладами, а не масовим явищем. Можливо, комплексна підтримка з боку держави, а саме врегулювання законодавчої бази щодо розширення моделей співпраці, розподілу ризиків, гарантування стабільних умов, забезпечення прозорих та відкритих взаємовідносин та створення інвестиційно привабливого клімату забезпечить активне залучення недержавного сектору до довготривалої та ефективної співпраці.

Отже, інвестиційна та інноваційна діяльність - це два взаємопов'язаних процеси, які зумовлюють економічний розвиток та конкурентоспроможність галузі охорони здоров'я. Цей процес сприяє не лише зростанню економічної активності в державі, розвитку та модернізації системи охорони здоров'я, а і покращує якість життя населення.

Список використаних джерел

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України № 3715-VI від 08.09.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> (дата звернення 08.11.2024 р).

2. Криничко Л. Р., Сергієнко Л. В. Інвестиційно-інноваційна діяльність держави в сфері охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8 2020 р. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1762>.

3. М.О. Кужелєв, А. В. Нечипоренко. Фінансування охорони здоров'я в умовах глобальних викликів: український досвід. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, № 1(13). 2024 р. С. 85-94. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/252>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Guo Lu – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Men Siaona – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Moroz Oleksandr – 2nd year master student, Tongji Hospital, Huazhong University of Science and Technology, Wuhan, China

Shu Guang – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Jingyuan Zhang higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Zonghao Wu – higher education student National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

Бахмутська Вероніка Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Безкуба Альона Ігорівна – здобувачка вищої освіти, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Бойко Наталія Леонідівна – докторка соціологічних наук, провідний науковий співробітник, Інститут соціології НАН України, м. Київ, Україна

Боковикова Юлія Володимирівна – кандидат наук державного управління, доцент доцент кафедри публічного управління та державної служби, Навчально-науковий інститут “Інститут державного управління”, Харківський Національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Болотова Вікторія Олександрівна – кандидатка соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Брек Остап Орестович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Василенко Денис Васильович – старший викладач кафедри експлуатації та озброєння військової техніки Військового інституту танкових військ, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Воржевітіна Анжеліка Ігорівна – асистент кафедри Інтелектуальних комп'ютерних систем Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Гайдук Поліна Олексіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Германова Юлія Дмитрівна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Гнутов Андрій Вікторович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Голованчук Олена Геннадіївна – здобувачка вищої освіти, Національний аерокосмічний інститут ім. М.Є.Жуковського «ХАІ», м. Харків, Україна

Горошко Олена Ігорівна – докторка соціологічних наук, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна)

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Демченко Олексій Олександрович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Дегтяр Андрій Олегович – доктор державного управління, професор, професор кафедри економіки та публічного управління, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

Дорош Олександр Володимирович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Д'яченко Костянтин Сергійович – аспірант кафедри соціології і публічного управління факультету соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Жук Софія Юрївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Жукова Єлизавета Олегівна – здобувач вищої освіти, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», м. Харків, Україна

Журавель Андрій Васильович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Заприкут Олександр Іванович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Калініченко Катерина Вадимівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Карпенко Дмитро Володимирович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Каширова Наталія Михайлівна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Клімінченко Софія Дмитрівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Україна

Ковальчук Вероніка Геннадіївна – докторка наук з державного управління, професорка, завідувача кафедрою публічного управління та підприємництва, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

Козлова Олена Аркадіївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Коляда Ганна Василівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Краснобай Олександр Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Кременчуцька Софія Віталіївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Круглов Віталій Вікторович – доктор державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Лантій Вікторія Миколаївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Лесик Аліна Володимирівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Литвин Наталія Анатоліївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Луценко Єлизавета Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Ляшенко Марія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Ляшенко Наталія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Микитюк Денис Юрійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Мирошниченко Альона Юрївна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Моргун Марк Андрійович – здобувач вищої освіти, Харківський національний автомобільно-дорожній університет «ХНАДУ», м. Харків, Україна

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Мороз Світлана Анатоліївна – доктор наук з державного управління, старший дослідник, Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Мунтян Катерина Вікторівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Науменко Діана Дмитрівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Нарбекова Дар'я Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Панасенко Ігор Сергійович – здобувач вищої освіти, Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Пікуль Марія Геннадіївна – здобувачка вищої освіти, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Пилипенко Євген Вікторович – здобувач вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Прокопова Юлія Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Пруткова Вікторія Віталіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Радченко Антон Андрійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Радченко Ігор Олександрович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Репенко Анна Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Салатська Марина В'ячеславівна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Сафонов Ростислав Юрійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Сметана Аріна Віталіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Старченко Аліна Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Тарабан Єгор Ігорович – Національний аерокосмічний університет

ім. Н. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

Тарабан Світлана Василівна – кандидат наук державного управління, Департамент економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, м. Харків, Україна

Терещенко Антон Анатолійович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут м. Харків, Україна

Тимченко Олександр Артемович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Тищук Олексій Михайлович – аспірант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Томіліна Вікторія Юрївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Точилова Ольга Ігорівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Шанідзе Олександр Дмитрович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Шаронова Наталія Валеріївна – докторка технічних наук, професорка, професорка кафедри Інтелектуальних комп'ютерних систем Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,

Україна

Яненко Марія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Наукове видання

**«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ»**

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**
Присвячена 60-річчю кафедри соціології і публічного
управління
13 грудня 2024 м. Харків, Україна

Українською, англійською мовами.

*Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ, а також за помилки несуть автори матеріалів*

Відповідальний за випуск: проф. Мороз В. М.

План 2024 р., поз. 59.

Підп. до друку 16.12.2024 р. Друк цифровий. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. 11,47. Безкоштовно.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне електронне видання